

รายงานการบูรณะวัดม่วง

โครงการบูรณะวัดม่วง ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เสนอ

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

พระนครศรีอยุธยา

โดย

ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอกพรไพศาล

รายงานการบูรณะวัดม่วง

โครงการบูรณะวัดม่วง ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เสนอ

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

พระนครศรีอยุธยา

โดย

ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอกพรไพศาล

คำนำ

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเสนอข้อมูลการบูรณะโบราณสถานวัดม่วงต่อสำนักโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ตามโครงการบูรณะวัดม่วง ณ วัดม่วง ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สัญญาจ้างเลขที่ 5/2545 มีระยะเวลาดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน ถึง วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2545 โดยห้างหุ้นส่วนจำกัดเอกพรไพศาลเป็นผู้รับจ้างดำเนินงาน

การจัดทำรายงานฉบับนี้ มีคณะทำงานซึ่งประกอบด้วย

1. นางสาวนิภาภัทร พิลา	ค้นคว้าเรียบเรียงข้อมูล
2. นายทิวา เผื่อนปฐม	ค้นคว้าเรียบเรียงข้อมูล
3. นางรัตนา แสไพศาล	ผู้สนับสนุนการจัดทำ

คณะทำงานขอขอบคุณ คุณบรรจง วงศ์วิเชียร ผู้อำนวยการสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา คุณสมชาย แสงนิล หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน คุณสมบูรณ์ ตรีอุทัย ผู้ควบคุมงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยาทุกท่านซึ่งกรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการปฏิบัติงานครั้งนี้จนแล้วเสร็จสมบูรณ์ คุณภคพิดี อยู่คงดี หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ซึ่งให้คำแนะนำที่ดีในการเขียนรายงาน และคุณวิศิษฐ์ศักดิ์ น้อยสระ นายช่างฝ่ายศิลปกรรม ซึ่งให้ข้อคิดเห็นอันเป็นคุณประโยชน์ตลอดระยะเวลาดำเนินงาน หากรายงานฉบับนี้มีความผิดพลาดประการใดทางคณะทำงานต้องขออภัยมา ณ ที่นี้

สารบัญภาพถ่าย

ภาพที่	หน้า
1 สภาพก่อนบูรณะวิหาร(ฟิล์ม 1/30)	29
2 สภาพก่อนบูรณะวิหารด้านทิศตะวันออก (ฟิล์ม 1/31)	29
3 สภาพก่อนบูรณะวิหารด้านทิศเหนือ (ฟิล์ม 1/32)	30
4 สภาพก่อนบูรณะวิหารด้านทิศใต้และตะวันตก (ฟิล์ม 1/35)	30
5 สภาพบานหน้าต่างของวิหารก่อนการบูรณะ(ฟิล์ม 1/12a)	31
6 สภาพบานประตูหน้าของวิหารก่อนการบูรณะ (ฟิล์ม 1/13a)	31
7 ขณะปฏิบัติงานสกัดปูนฉาบเดิมที่ฐานวิหาร(ฟิล์ม 2/13)	32
8 ขณะปฏิบัติงานสกัดปูนฉาบเดิมที่เสาพาไลของวิหาร(ฟิล์ม 2/29)	32
9 การสกัดปูนฉาบเดิมที่ฐานชั้นบนของวิหารด้านทิศใต้ (ฟิล์ม 2/34)	33
10 การใช้ปูนหมักสูตรโบราณฉาบผนังวิหารตามหลักฐานสถาปัตยกรรมเดิม (ฟิล์ม 3/7)	33
11 ขณะปฏิบัติงานฉาบปูนโดยใช้แผ่นฟองน้ำที่ผิวเสาพาไลวิหาร(ฟิล์ม2/20)	34
12 สภาพภายหลังการฉาบปูนชั้นนอกก่อนขัดปูนดำ (ฟิล์ม2/30)	34
13 สภาพภายหลังการรื้อพื้นกระเบื้องดินเผาซึ่งชำรุดเสียหาย(ฟิล์ม3/26)	35
14 ขณะทำการปรับปรุงพื้นภายในวิหาร(ฟิล์ม 5/24)	35
15 การเก็บงานรายละเอียดพื้นภายในวิหาร โดยทำการยาแนวด้วยปูนขาวหมัก (ฟิล์ม 5/18)	36
16 สภาพพื้นภายในวิหารภายหลังการบูรณะ (ฟิล์ม 6/00a)	36
17 การรื้อถอดบานหน้าต่างด้านทิศใต้ เพื่อทำการบูรณะ (ฟิล์ม3/29)	37
18 การใช้กระดาษแข็งแผ่นใหญ่และหนา ห่อหุ้มภาพจิตรกรรม (ฟิล์ม4/5)	37
19 ขณะทำการซ่อมแซมผิวไม้ค้ำนอกของบานหน้าต่าง(ฟิล์ม 4/10)	38
20 การลงน้ำยาซีเมนต์เพื่อรักษาเนื้อไม้ (ฟิล์ม 4/12)	38
21 ขณะปฏิบัติงานตรวจซ่อม ไม้ธรรณีประตู (ฟิล์ม 5/15)	39
22 การติดตั้งหน้าต่างกลับที่เดิมพร้อมทั้งติดตั้งกลอนตามหลักฐานเดิม (ฟิล์ม 5/13)	39
23 การทาสีเหลืองตามหลักฐานเดิมที่วงกบบานหน้าต่างเพื่อรักษาสภาพเนื้อไม้ (ฟิล์ม 5/4)	40
24 การติดตั้งบูรณะบานประตูโดยใส่ครกและเดือยทองเหลือง (ฟิล์ม5/20)	40
25 ขณะปฏิบัติงานติดตั้งตาข่ายกันนก (ฟิล์ม 2/32)	41
26 สภาพภายหลังการติดตั้งตาข่ายกันนก(ฟิล์ม 3/36)	41
27 แผงสวิทซ์ไฟซึ่งทำการตรวจซ่อมพร้อมทำการติดตั้งใหม่ภายในวิหาร (ฟิล์ม 3/34)	42
28 ขณะทำการตัดกระแสไฟฟ้าเพื่อปรับปรุงระบบไฟฟ้าใหม่ภายในวิหาร (ฟิล์ม3/33)	42

29	โคมไฟภายในวิหารซึ่งได้รับการปรับปรุงใหม่ (ฟิล์ม5/22)	43
30	สภาพภายหลังการบูรณะวิหารด้านทิศตะวันออก (ฟิล์ม 6/00)	44
31	สภาพภายหลังการบูรณะวิหารด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ (ฟิล์ม 5/36)	44
32	ฐานวิหารชั้นล่างด้านทิศใต้ภายหลังการบูรณะตามหลักฐานเดิม (ฟิล์ม5/8)	45
33	พาไลวิหารทางทิศใต้ภายหลังการบูรณะตามหลักฐานเดิม (ฟิล์ม 5/10)	46
34	สภาพภายหลังการบูรณะบานหน้าต่างภายในวิหาร (ฟิล์ม 6/0a)	47
35	ภาพจิตรกรรมพุทธประวัติตอนมารผจญ (ฟิล์ม8/8)	48
36	ภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องไตรภูมิ (ฟิล์ม8/11)	48
37	ภาพจิตรกรรมที่ผนังด้านทิศเหนือเป็นชาดกเรื่องพระมหาชนก (ฟิล์ม8/00)	49
38	ภาพจิตรกรรมที่ผนังด้านทิศเหนือเป็นชาดกเรื่องพระมหาชนก (ฟิล์ม8/1)	49
39	ภาพจิตรกรรมด้านบนของผนังวิหารและลวดลายประดับบนฝ้าเพดาน (ฟิล์ม 8/13)	50
40	พุทธประวัติตอนทรงแสดงศิลปศาสตร์และทำพิธีแรกนาขวัญ (ฟิล์ม 7/8)	50
41	สภาพก่อนบูรณะเจดีย์รายทางทิศเหนือของวิหาร (ฟิล์ม 1/36)	51
42	สภาพก่อนบูรณะเจดีย์รายทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสอง ทางทิศใต้ของวิหาร (ฟิล์ม 1/36)	52
43	ซุ้มจรนำเจดีย์รายทิศเหนือก่อนการบูรณะ (ฟิล์ม 1/19a)	53
44	ขณะทำการก่ออิฐตามหลักฐานเดิมที่ซุ้มจรนำด้านเหนือของเจดีย์รายทิศเหนือ (ฟิล์ม 4/6)	53
45	ขณะสกัดปูนฉาบเดิมที่ซุ้มจรนำ ออกจากยอดเจดีย์รายทิศใต้ (ฟิล์ม 4/00a)	54
46	ขณะสกัดปูนฉาบเดิมที่องค์ระฆังของเจดีย์รายทิศใต้ (ฟิล์ม4/27a)	54
47	ขณะทำการฉาบปูนเพื่อบูรณะเจดีย์รายทิศใต้ (ฟิล์ม 5/2)	55
48	การฉาบปูนตามหลักฐานสถาปัตยกรรมเดิมที่ซุ้มฐานสิงห์เจดีย์รายทิศเหนือ (ฟิล์ม4/29a)	56
49	การฉาบปูนที่เจดีย์รายทิศเหนือตามหลักฐานสถาปัตยกรรมเดิม (ฟิล์ม4/28a)	57
50	สภาพภายหลังการบูรณะเจดีย์รายหน้าวิหารวัดม่วง (ฟิล์ม 9/1)	58

บทนำ

ความเป็นมาของพื้นที่

วัดม่วงตั้งอยู่นอกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ตั้งของวัดอยู่ใกล้กับแม่น้ำเดิมที่ไหลจากทางเหนือลงมาสู่กรุงศรีอยุธยา ซึ่งพระยาโบราณราชธานินทร์ได้วินิจฉัยไว้ว่า “แม่น้ำที่ไหลผ่านลงมาทางกรุงเก่า แรกเดิมคงจะมีแต่ลำน้ำลพบุรีสายเดียว ถึงลำน้ำลพบุรีเองก็คงจะไม่ได้มาทางหน้าวัดบรมวงศักรังที่แยกวัดตองปุซึ่งเป็นทางขึ้นล่องอยู่ทุกวันนี้ ลำน้ำเดิมคงจะลงลำน้ำบ้านม่วง แยกตรงหน้าวัดเขาหิน มาโพธิ์สามต้น อ้อมไปทางวัดช้าง วัดสามประตู่ วัดตูม วัดศาสดา มาเหนือเหนือคลองหน้าวัดสามพิหาร วัดแม่นางปลื้ม ไปข้างเกาะกรุงด้านเหนือ วงลงไปตามตะวันตก ด้านใต้ถึงป้อมเพชรบางจะจะ ภายหลังมาคงจะได้ขุดคลองลัดตอนบน ตั้งแต่วัดดาวคะนองลงมาบรรจบแม่น้ำที่เหนือเหนือ เรียกว่าบางขวด แต่เดิมก็คงจะเป็นคลองเล็ก ภายหลังน้ำเดินแรงจืดกว้างขึ้น แม่น้ำอ้อมทางวัดช้าง วัดสามประตู่ วัดตูม วัดศาสดา ก็คอนเงินไป”¹ ในปัจจุบันหลักฐานที่เห็นได้ของลำน้ำเดิมอาจเกี่ยวข้องกับคลองโพธิ์สามต้นที่ไหลผ่านทางด้านทิศตะวันออกของวัดม่วงซึ่งมีสภาพเป็นลำราง มีถนนเล็กๆ สายหนึ่งเลียบลำน้ำเส้นนี้ โดยตัดออกมาจากเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาทางทิศเหนือข้างคลองสระบัว เลี้ยวผ่านคลองบางขวด ผ่านวัดตูม วัดศาสดา วัดดาวคะนอง จนขึ้นมาออกหน้าวัดม่วงก่อนบรรจบถนนสายเอเชีย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาลำน้ำลพบุรีคงจะเป็นเส้นทางคมนาคมที่หัวเมืองทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือนำสินค้าพื้นเมืองของตนเข้ามาที่กรุงศรีอยุธยาซึ่งเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนค้าขายสินค้าเมืองเหล่านี้ ได้แก่ เมืองลพบุรี เมืองอินทร์ เมืองพรหม เมืองสิงห์ เป็นต้น โดยมีเอกสารประวัติศาสตร์ในสมัยกรุงศรีอยุธยากล่าวไว้ว่า “...พวกชาวเมืองอ่างทอง ลพบุรี เมืองอินทร์ เมืองพรหม เมืองสิงห์ เมืองสรรค เมืองสุพรรณบุรี เอาข้าวเปลือกบรรทุกเรือมาขาย..”² ดังนั้น สภาพของลำน้ำลพบุรีในสมัยก่อนจึงเป็นเส้นทางคมนาคมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจภายในของกรุงศรีอยุธยาเส้นทางหนึ่ง

สภาพแวดล้อมของชุมชนบริเวณพื้นที่ตั้งวัดม่วงในสมัยกรุงศรีอยุธยาอาจเกี่ยวข้องกับตลาดและย่านที่อยู่นอกกำแพงเมืองทางทิศตะวันออกของคลองสระบัวบริเวณทุ่งแก้วที่เป็นแหล่งผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคได้แก่ ปั่นดู่มนางเล็ง เลื่อยไม้กระดาน ทำแป้งหอม น้ำมันหอม น้ำอบ ชูบ กระจ่าง

¹ กรมศิลปากร, ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 63 เรื่องกรุงเก่า, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาประสาธวิริยกิจ (เชย ชัยประภา), 2508 (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเกษมสุวรรณ, 2508), หน้า 102.

² ปรีดา ศรีชลาลัย, “คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ เอกสารหอหลวง.” แดงงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี 3 (มกราคม 2512) : 46.

กระโถนดิน³ ที่เป็นแหล่งผลิตเครื่องใช้ให้แก่ผู้คนในกรุงศรีอยุธยาในสมัยนั้น นอกจากนี้ ยังมีเอกสารประวัติศาสตร์ในสมัยกรุงศรีอยุธยากล่าวถึงผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชนว่าเป็น “พราหมณ์ และ ไทย”⁴ ด้วย ดังนั้น ชุมชนในบริเวณนี้คงจะมีผู้คนที่อยู่อาศัยผสมผสานกัน (อย่างน้อยสองเชื้อชาติ)

ความเป็นมาของพื้นที่และเรื่องราวของผู้คนที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ คงพอจะสันนิษฐานเป็นภาพในมิติทางประวัติศาสตร์ได้ว่าเป็นองค์ประกอบของชุมชนในสมัยอยุธยาส่วนหนึ่งที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กับสถานการณ์ภายใต้ความเจริญรุ่งเรืองและความเสื่อมสลายของบ้านเมืองในสมัยกรุงศรีอยุธยา

อภานันทนาการ
จากกรมศิลปากร

³ คมขำ คิวงษา, “บทบาทของตลาดในเมืองพระนครศรีอยุธยาต่อการค้าภายในและภายนอก พ.ศ. 2173-2310,” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531, หน้า 5.

⁴ ปรีดา ศรีชลาลัย, “คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ เอกสารหอหลวง,” หน้า 55.

บทที่ 1

ประวัติความเป็นมาของโบราณสถานวัดม่วง

1.1 ตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถาน

วัดม่วงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองพระนครศรีอยุธยา ในเขตบ้านม่วง หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิกัดภูมิศาสตร์เส้นรุ้งที่ 14 องศา 33 ลิปดา 15 พิลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 100 องศา 25 ลิปดา 22 พิลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ 16 ไร่ 1 งาน 52 ตารางวา¹ พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับลำรางสาธารณะ ทิศใต้ติดกับคลองชลประทาน ทิศตะวันออกติดกับคลองโพธิ์สามต้น ส่วนทิศตะวันตกติดกับที่ดินของเอกชน

การเดินทางสู่วัดม่วงสามารถใช้เส้นทางรถยนต์สายเอเชีย พระนครศรีอยุธยา-อ่างทอง เลี้ยวเข้าทางแยกบ้านม่วงห่างจากสะพานข้ามแม่น้ำลพบุรีราว 1 กิโลเมตร และเส้นทางระหว่างอำเภอจากอำเภอพระนครศรีอยุธยา-อำเภอบางปะหัน ซึ่งตัดออกมาจากเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาทางทิศเหนือเลียบบคลองสระบัว คลองบางขวด มาออกถนนสายเอเชีย

1.2 สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน

วัดม่วงเป็นวัดเก่าที่มีพระภิกษุจำพรรษามาโดยตลอด ศาสนสถานต่างๆ ภายในวัดจึงได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์และสร้างเพิ่มเติมเรื่อยมา ดังปรากฏที่รูปแบบและโครงสร้างของสถาปัตยกรรมตลอดจนวัสดุที่ใช้ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน รูปแบบสถาปัตยกรรมภายในวัดประกอบด้วยอาคารที่มีมาแต่เดิมและอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ในปัจจุบัน โดยในส่วนของอาคารโบราณสถานประกอบด้วยสถาปัตยกรรมก่ออิฐสอปูน 4 หลัง ได้แก่ พระอุโบสถ วิหาร และเจดีย์ราย 2 องค์ ที่ตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางของศาสนสถาน โดยเป็นเขตพุทธาวาส ส่วนอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ในปัจจุบันอยู่บริเวณพื้นที่ทางทิศเหนือและใต้ของโบราณสถาน ประกอบด้วยหมู่กุฏิสงฆ์และอาคารศาลาการเปรียญปลูกสร้างด้วยคอนกรีตและไม้ เรียงต่อเป็นแนวตามทิศตะวันออก – ตะวันตก ซึ่งเป็นเขตสังฆาวาส

โบราณสถานที่ทำการบูรณะในครั้งนี้ประกอบด้วยวิหารวัดม่วงและเจดีย์รายทั้งสององค์ด้านหน้าวิหาร ซึ่งมีสภาพดังนี้

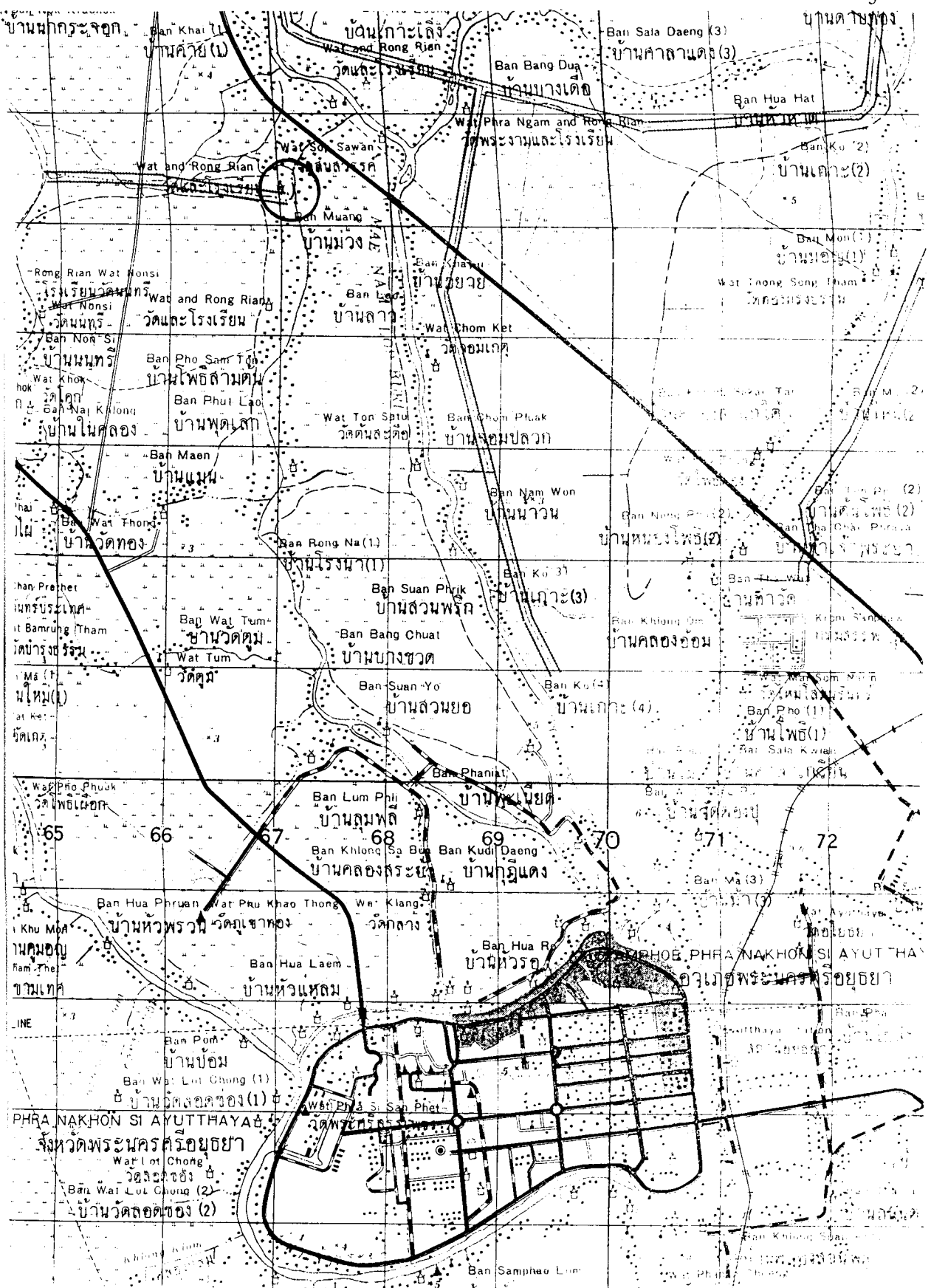
¹ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติวัดที่ราชอาณาจักร เล่ม 4 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528), หน้า 279.

วิหารวัดม่วง เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนขนาด 5 ห้อง กว้าง 10 เมตร ยาว 19 เมตร หลังคาทรงจั่ว ทำเป็นปีกนกมีเสาพาไลรองรับรอบอาคาร หลังคามุงกระเบื้องดินเผา ไม่ประดับเครื่องลายของพวกช่อฟ้า หางหงส์ หน้าบันทำผนังฉาบปูนเรียบ ประดับปูนปั้นรูปเทวดาอยู่บนดอกบัวและรูปพระสังฆายัน ภาย ในวิหารมีจิตรกรรมฝาผนังและที่ประตุน้ำต่างมีภาพเขียนสีที่งดงามมาก สภาพก่อนการปฏิบัติงาน วิหารได้รับการบูรณะซ่อมแซมมาบ้างแล้วแต่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ทั้งอาคาร โดยสำนักงานโบราณคดีและ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยาได้ทำการอนุรักษ์ในส่วนหลังคาเมื่อปี พ.ศ. 2543 ประกอบด้วยรายการปรับปรุงซ่อมแซมได้แก่ เปลี่ยนชื่อหลักไม้เนื้อแข็งขนาด 12 x 12 นิ้ว และซี่อรอง ขนาด 5 x 5 นิ้ว เปลี่ยนดั่งไม้เนื้อแข็งขนาด 6 x 8 นิ้ว เปลี่ยนแป้ไม้เนื้อแข็งขนาด 2 x 4 นิ้ว เปลี่ยนกลอน ไม้เนื้อแข็งขนาด 1x4 นิ้ว เปลี่ยนจันทันไม้เนื้อแข็งขนาด 3 x 8 นิ้ว เปลี่ยนระแนงไม้เนื้อแข็งขนาด 1 x 1 นิ้ว เปลี่ยนนอกไก่ไม้เนื้อแข็งขนาด 4 x 6 นิ้ว และมุงหลังคากระเบื้องดินเผา เป็นต้น ในการบูรณะปี 2545 นี้ จะได้ทำการบูรณะเพิ่มเติมในส่วนของตัวอาคารซึ่งสภาพก่อนการปฏิบัติงานชำรุดทรุดโทรม ปูนฉาบ ที่ผนังอาคาร ฐานอาคาร และเสาโดยรอบแตกร้าวกระเทาะออกเป็นบางส่วน พื้นภายในวิหารซึ่งปูด้วย กระเบื้องดินเผา มีสภาพทรุดพังเกือบหมด

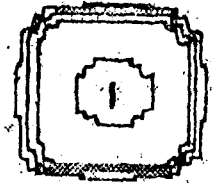
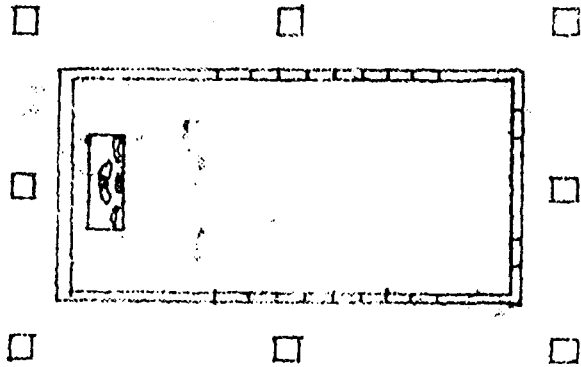
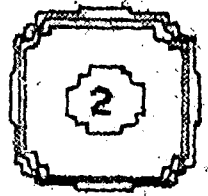
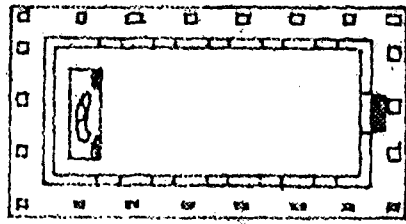
เจดีย์รายจำนวน 2 องค์ เป็นเจดีย์ทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสอง ขนาด 8.30 x 8.30 เมตร สูง ประมาณ 10.50 เมตร ตั้งอยู่บนฐานเขียง 1 ชั้น และชุกฐานสิงห์ ที่ฐานทำซุ้มจรนำทั้ง 4 ทิศ ประดับหลัง คาด้วยเจดีย์ทรงระฆัง ปัจจุบันเจดีย์มีสภาพชำรุดทรุดโทรม แนวอิฐก่อและแผงปูนฉาบบางส่วนพังทลาย หลุดหายไป

การบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานวัดม่วงคงมีขึ้นตามความประสงค์ของพุทธศาสนิกชนที่มี จิตศรัทธามาโดยตลอด ดังเช่นที่เห็นได้จากร่องรอยการซ่อมแซมเจดีย์ราย และการสร้างซุ้มพระทรง สามเหลี่ยมทางด้านหน้าวัดระหว่างวิหารและโบสถ์ แต่การบูรณะเหล่านี้เป็นงานที่ได้มีนักวิชาการทาง ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานเข้าไปร่วมดำเนินการ จึงมีบางส่วนที่ได้รับการอนุรักษ์ซ่อมแซมไม่ถูกต้อง ตามหลักการบูรณะ เช่น การใช้ปูนซีเมนต์ก่อซ่อมส่วนยอดองค์เจดีย์และที่องค์ระฆัง การซ่อมแซมลวด ลายปูนปั้นฉลุรูปแบบที่สวนบัวคลุมของเจดีย์ รวมทั้งการสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ในบริเวณโบราณสถาน ซึ่งอาจเป็นการลดคุณค่าความสวยงามทางด้านภูมิทัศน์ และลักษณะทางศิลปกรรมดั้งเดิมไป

○ แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดม่วง

ที่มา : แผนที่ประเทศไทย ราว 5137 IV ลำดับชุด L7017 RTSD มาตรฐาน 1 : 50,000

แผนผังโบราณสถานวัดม่วง
ที่มา : แบบบูรณะโบราณสถาน

1.3 ประวัติการสร้าง ปฏิสังขรณ์

ประวัติการสร้างวัดม่วงไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน² มีบันทึกให้ทราบเป็นเพียงคำบอกเล่าจาก ร.ท. ชุนวิมล เจริญโภค (นั้ม โจรนนาค) ว่าวัดม่วงนี้ หม่อมเจ้าเกษร ได้บูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกับที่เจ้าพระยาภูธราภัย (บุตร บุญรัตน์) ที่สมุหนายก สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเขาหิน³(วัดวนารายศรีสรรค์เจดีย์บรรพตาราม) แล้วจึงถวายเป็นพระอารามหลวง ส่วนวัดม่วงนี้หม่อมเจ้าเกษรผู้ปฏิสังขรณ์ปรารถนาจะถวายเป็นพระอารามหลวงในสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เช่นกัน แต่ภายหลังการปฏิสังขรณ์วัดม่วงแล้วเสร็จ หม่อมเจ้าเกษรถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏจึงไม่ได้ถวายเป็นพระอารามหลวง ทั้งนี้ชื่อวัดม่วงน่าจะเรียกตามชื่อหมู่บ้านที่ตั้งวัดอยู่ ซึ่งเรียกว่าบ้านม่วงมาแต่เดิมก่อนจะมีการสร้างวัดขึ้น⁴

ตามประวัติวัดม่วงที่ปรากฏในเอกสารจากฝ่ายพุทธศาสนสถาน กองพุทธศาสนสถาน กรมศาสนาได้กล่าวว่า วัดม่วงเป็นวัดเก่าสร้างครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ประมาณปี พ.ศ.2355 สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2357 ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทางศิลปวัตถุที่พบภายในวัด ได้แก่ ธรรมมาสน์ นุชบก และตู้พระธรรมลายรดน้ำที่กำหนดอายุได้ว่าเป็นฝีมือช่างสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น⁵

กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 115 ตอนพิเศษ 37ง. วันที่ 19 พฤษภาคม 2541 โบราณสถานที่สำคัญคือวิหาร โบสถ์ และเจดีย์

1.4 การศึกษาจิตรกรรมฝาผนังวิหารวัดม่วง

ภายในวิหารวัดม่วงมีภาพจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรม และมีคุณค่าต่อการศึกษาในทางประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีอยู่มาก

² มงคล ปุษปฤกษ์, “จิตรกรรมพูนได้ที่วัดม่วง บางปะหัน,” วารสารทางวิชาการราชภัฏกรุงเก่า ปีที่2 ฉบับ 4. 2529, หน้า 3.

³ วัดเขาหินตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของวัดม่วง ระยะห่างประมาณ 500 เมตร ในเขตบ้านเขาหิน ริมถนนสายเอเชีย หมู่ที่ 4 ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

⁴ งานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง กองโบราณคดี กรมศิลปากร, รายงานการสำรวจจิตรกรรมฝาผนัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เล่มที่3 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538), หน้า 105.

⁵ มงคล ปุษปฤกษ์, “จิตรกรรมพูนได้ที่วัดม่วง บางปะหัน,” หน้า 3.

จิตรกรรมภายในวิหารวัดม่วงใช้เทคนิคการเขียนด้วยสีฝุ่นบนฝาผนัง⁶ เรื่องราวในภาพประกอบด้วยเรื่องพุทธประวัติ ทศชาติชาดก ไตรภูมิ ปฐมสมโพธิ์ และเรื่องสุภษิต พบจารีกระบุปีที่เขียนบนผนังสกัดหน้าว่า “พระพุทธศาสนาล่วงได้ 2444 วิหารนี้ของแม่แสงกับท่านทั้งหลายพร้อมใจกันศระทรับออกเขียนวิหารไว้ในพระพุทธศาสนาขอให้สัมเร็ดแก่พระนิพพาน ณ ปิจโย โหตุฯ” ระยะเวลาที่เขียนจิตรกรรมตรงกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดม่วงครั้งใหญ่ในช่วงเวลานี้ พร้อมทั้งเขียนจิตรกรรมประดับฝาผนังทั้ง 4 ด้าน

ภาพจิตรกรรมวัดม่วงจะเขียนตัวอักษรแสดงข้อความอธิบายภาพกำกับอยู่เสมอ ลักษณะของจิตรกรรมเขียนแบบมีทัศนวิสัยใกล้เคียงศิลปะสมัยใหม่ รูปแบบของภาพแสดงรสนิยมของอารยธรรมต่างชาติในสมัยรัชกาลที่ 5 อย่างมาก เช่น การเขียนท้องฟ้า บรรยากาศสถาปัตยกรรม ภูเขา ต้นไม้ แม่น้ำ มหาสมุทร ตลอดจนการแต่งกายของบุคคลระดับต่างๆ เป็นต้น แต่ได้เขียนตามคติประเพณีนิยมไทยโบราณอย่างเคร่งครัด เช่น การเขียนภาพไตรภูมิที่ผนังสกัดหลัง ด้านหลังของพระพุทธรูปประธาน เขียนภาพมารผจญที่ผนังสกัดหน้า ภาพเทพชุมนุมอยู่ตอนบนของผนังถัดลงมาเป็นภาพพุทธประวัติ ต่อเนื่องลงมาเป็นภาพทศชาติชาดก การเรียงลำดับของภาพได้วางให้ต่อเนื่องกันตลอดทั้งผนังทั้ง 3 ด้าน และการเขียนภาพกษัตริย์ ปราสาท ราชรถ ก็มีระเบียบแบบแผนตามประเพณีของช่างไทยโบราณ การแสดงเรื่องราวต่างๆ ช่างได้เขียนให้รายละเอียดมาก แสดงว่ามีความรู้ในเรื่องที่เขียนเป็นอย่างดี ลักษณะการเขียนและการวางองค์ประกอบของภาพเหมือนได้รับอิทธิพลหรือแบบอย่างจากจิตรกรรมของวัดช้างใหญ่และวัดเชิงท่าตจ้งหวัดพระนครศรีอยุธยา⁷

นอกจากนี้ยังมีภาพประกอบอื่นๆ ได้แก่ ภาพเทพชุมนุมซึ่งเขียนตอนบนของฝาผนัง ภาพเทวดาพนมมือถือช่อดอกไม้ชนิดต่างๆยื่นแท่นสวมฉลองพระบาทเขียนที่บานหน้าต่าง ภาพเสี้ยววงล้อจักรสวมฉลองพระบาทยื่นเหยียบสิงห์เขียนที่บานประตู (ทวารบาล) ภาพแจกันดอกไม้เขียนบริเวณกักประตู-หน้าต่าง

การลำดับภาพของจิตรกรรมฝาผนังที่วัดม่วงได้แก่

- ภาพไตรภูมิเขียนที่ผนังสกัดหลัง เต็มผนัง
- ภาพพุทธประวัติเขียนเรียงลำดับโดยเริ่มจากผนังข้างด้านทิศใต้ตอนในสุด (ทางทิศตะวันตก) เรียงลำดับมาที่ผนังสกัดหน้าต่อเนื่องไปยังผนังข้างด้านทิศเหนือ สิ้นสุด ณ ตอนในสุดของผนัง เรื่องพุทธประวัติที่เขียนตอนต่างๆ มีดังนี้

⁶ งานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง กองโบราณคดี กรมศิลปกร, เรื่องเดิม, หน้า 106.

⁷ งานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง กองโบราณคดี กรมศิลปกร, เรื่องเดิม, หน้า 106.

- ผนังข้าง
ด้านทิศใต้
1. อภิเษกพระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางสิริมหามายา
  2. ประสูติพระสิทธัตถะ
  3. คาบสวดวชิรพยากรณ์พระสิทธัตถะราชกุมาร
  4. พระเจ้าสุทโธทนะทรงทำพระราชพิธีแรกนาขวัญ
  5. พระเจ้าสิทธัตถะทรงแสดงศิลปศาสตร์
  6. อภิเษกกับพระนางพิมพา
  7. เสด็จประพาสอุทยาน ทรงพบเทวทูตทั้ง 4 (คนแก่ คนเจ็บ คนตาย สมณะ)
  8. ทรงลาพระนางพิมพาและพระราชอุล
  9. เสด็จออกมหาภิเนษกรรมณ์

- ผนัง
สกัดหน้า
10. มารวิชัย
  11. พระพุทธเจ้าโปรดพระเจ้าพิมพิสาร
  12. เทวทัตทำสังฆเภท

- ผนังข้าง
ด้านทิศ
เหนือ
13. พระพุทธเจ้าโปรดพระบิดา
  14. เสด็จจากดาวดึงส์สู่มนุษยโลก
  15. พระพุทธเจ้าเสด็จไปฉันที่บ้านนายจุนนะ
  16. พระพุทธเจ้าให้พระอานนท์ตักน้ำ
  17. พระพุทธเจ้าประสูติ
  18. ถวายพระเพลิงพระพุทธเจ้า

- ภาพทศชาติชาดก เรียงลำดับจากผนังข้างทั้ง 2 ด้านตอนในสุด โดยชาติที่ 1 เริ่มจากผนังข้าง
ด้านทิศใต้ ชาดกทั้ง 10 ชาดกประกอบด้วย

- ผนังข้าง
ด้านทิศใต้
1. เตมียชาดก
  2. มหาชนกชาดก
  3. สุวรรณสามชาดก
  4. เนมิยราชชาดก
  5. มโหสถชาดก

- ผนังข้าง
ด้านทิศ
เหนือ
6. ภูริทัตตชาดก
  7. จันทกุมารชาดก
  8. พรหมนารถชาดก
  9. วิฑูรย์บัณฑิตชาดก
  10. เวชสันดรชาดก

ชาติทั้ง 10 เรื่องนี้มีชื่อเรียกเฉพาะพยางค์หน้าชื่อพระโพธิสัตว์ว่า “หัวใจพระเจ้าสิบชาติ” คือ “เต ช สุ เน ม ภู จ นา วิ เว” โดยในนิบาตชาติก็มีเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ 10 ชาติสุดท้ายมีปรากฏอยู่ในหนังสือพระสูตรและอรรถกถา หมวดสุดตันตปิฎก ทุกขนิคาย ซึ่งก่อนที่จะมาบังเกิดเป็นพระพุทธเจ้าแต่ละชาติ พระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญบารมีชั้นสูงสุดหรือชั้นปรมัตถ์ ได้แก่

1. พระเทมีย์	-	บำเพ็ญเนกขัมมบารมี
2. พระมหาชนก	-	บำเพ็ญวิริยบารมี
3. พระสุวรรณสาม	-	บำเพ็ญเมตตาบารมี
4. พระเนมิราช	-	บำเพ็ญอุทิสฐานบารมี
5. พระมโหสถ	-	บำเพ็ญปัญญาบารมี
6. พระภริทัต	-	บำเพ็ญศีลบารมี
7. พระจันทกุมาร	-	บำเพ็ญขันติบารมี
8. พระนารถ	-	บำเพ็ญอุเบกขาบารมี
9. พระวิฑูรย์ทัต	-	บำเพ็ญสัจจบารมี
10. พระเวสสันดร	-	บำเพ็ญทานบารมี

ภาพเรื่องสุภายิตเขียนไว้ระหว่างช่องหน้าต่างของผนังข้างทั้ง 2 ด้าน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสภาพลบเลือนเกือบหมดแล้ว ที่ยังคงปรากฏอยู่ตัวอย่างเช่น

1. ฝนทิ้งให้เป็นเข็ม
2. จับงูข้างหาง
3. ชี้โพรงให้กระรอก
4. ไม่เห็นน้ำตัดกระบอก ไม่เห็นกระรอกโก่งหน้าไม้
5. มะนาวทิ้งทาน
6. ถ่อเรือไปหาความ
7. ตั้งกะลาแคะเรือ
8. วิวไม่กินหญ้าอย่างข่มเขา

ภาพเรื่องสุภายิตเป็นเรื่องแปลกไม่เคยพบในชนบทการเขียนจิตรกรรมฝาผนังมาก่อนในอดีต จากการสำรวจจิตรกรรมฝาผนังในเขตภาคกลางของประเทศไทยพบเพียง 6 แห่งเท่านั้น ได้แก่ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระวิหารไสยาสน์วัดบวรนิเวศวิหาร อุโบสถวัดกวางนาริตาราม

* พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ, วรรณคดีศาสนาและชนบทประเพณี (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, 2528),

กรุงเทพฯ ศาลาการเปรียญวัดนางาม ราชบุรี อุโบสถวัดศาลาไต้ พระนครศรีอยุธยา และวิหารวัดม่วง
แห่งนี้⁹

รูปแบบจิตรกรรมฝาผนังที่วิหารวัดม่วง จัดอยู่ในกลุ่มจิตรกรรมแบบไทยเดิมรุ่นสุดท้าย ของ
ยุคสมัยที่งานจิตรกรรมไทยหันไปนิยมรูปแบบการเขียนแบบตะวันตก ซึ่งเริ่มตั้งแต่ราวรัชกาลพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2395 – 2453)
เพราะในเวลาต่อมาการเขียนแบบจิตรกรรมไทยเดิมไม่ได้รับการพัฒนาทั้งรูปแบบและแนวคิด จนใน
ปัจจุบันได้สาบสูญไปแล้ว¹⁰

จิตรกรรมแบบไทยเดิมที่มีรูปแบบร่วมสมัยกับจิตรกรรมวิหารวัดม่วงที่น่าสนใจได้แก่
จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดมณีมาวาส สงขลา เขียนขึ้นราว พ.ศ. 2405 จิตรกรรมฝาผนังในพระ
อุโบสถวัดทองนพคุณ กรุงเทพฯ เขียนขึ้นราว พ.ศ. 2409 และจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดอ่าง
ศิลา จังหวัดชลบุรี เขียนขึ้นราวปลายพุทธศตวรรษที่ 24 เป็นต้น

จิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดม่วง ระบุชื่อช่างเขียนภาพไว้ที่ผนังสกัดหน้าว่า “นายเส็งเขียน...”
(ข้อความต่อมาลบเลือนอ่านไม่ได้ความ) สันนิษฐานว่า “นายเส็ง” ผู้นี้คือ “นายเส็ง อ่อนงามพร้อม”¹¹ ผู้
เขียนภาพเรื่องรามเกียรติ์ ที่ผนังระเบียงคตวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยเป็นช่างเขียน 1 ในจำนวน 67
คนที่เขียนภาพซ่อมของเดิมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 การเขียนภาพ
ซ่อมครั้งนี้เนื่องในโอกาสที่จะมีการฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี โดยมีพระเทวาทินิมิตเป็นแม่กอง
นายเส็งนับเป็นช่างฝีมือเด่นคนหนึ่ง เพราะสามารถเขียนภาพได้จำนวนมากห้องที่สุด คือจำนวน 12 ห้อง
มากกว่าช่างทุกคน ปัจจุบันแม้จะมีการเขียนซ่อมภาพของนายเส็งแล้ว แต่ก็ยังคงเค้าโครงเดิมเหลืออยู่
บ้าง ได้แก่ ห้องที่ 6 14 16 17 18 19 นายเส็งเขียนเมื่อ พ.ศ. 2472 ห้องที่ 37 112 113 120 นายเส็งเขียนเมื่อ
พ.ศ. 2473 และห้องที่ 122 123 นายเส็งเขียนเมื่อ พ.ศ. 2474 การเขียนภาพซ่อมที่ระเบียงคตวัดพระศรี
รัตนศาสดารามของนายเส็งมีระยะห่างจากเวลาเขียนภาพในวิหารวัดม่วงราว 28 ปี ภาพเขียนที่วิหารวัด
ม่วงจึงเป็นงานช่วงแรกๆ ของนายเส็ง ซึ่งต่อมาได้พัฒนาฝีมือจนถึงระดับครูจนได้รับมอบหมายให้เขียน
ภาพที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

⁹ ประทีป ชุมพล, จิตรกรรมฝาผนังภาคกลาง ศึกษากรณีความสัมพันธ์กับวรรณคดีและอิทธิพลที่มีต่อ
ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม, ทูลอดหนุนประเภททั่วไปประจำปี 2539 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, (เอกสารอัดสำเนา), หน้า 69.

¹⁰ สน สีมাত্রัง, จิตรกรรมฝาผนังสกุลช่างรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2522), หน้า 27.

¹¹ มงคล ปุษปถุญ, “จิตรกรรมชุดได้ที่วัดม่วง บางปะหัน,” วารสารทางวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ ปีที่ 2 ฉบับ
ที่ 4 (2539) : 4.

บทที่ 2

การดำเนินงานบูรณะโบราณสถานวัดม่วง

2.1 วัตถุประสงค์ในการบูรณะ

โครงการบูรณะวัดม่วงในปีงบประมาณ 2545 เป็นโครงการของกรมศิลปากร ภายใต้การควบคุมของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีความประสงค์จะบูรณะซ่อมแซมวิหารวัดม่วงต่อเนื่องจากปีงบประมาณ 2543 และบูรณะเจดีย์ทรงระฆังจำนวน 2 องค์ ด้านหน้าวิหาร เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานและดำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และยังประโยชน์ใช้สอย โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้

1. เพื่ออนุรักษ์โบราณสถานอันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้ดำรงคงอยู่กับชาติสืบไป
2. เพื่ออนุรักษ์โบราณสถานให้ดำรงคงไว้เพื่อเป็นหลักฐานด้านการศึกษาแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไป
3. เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาอาคาร โบราณสถานเพื่อประโยชน์ใช้สอยของพระภิกษุสงฆ์และประชาชนทั่วไป

2.2 ขอบเขตการดำเนินงาน

การบูรณะวัดม่วงในปีงบประมาณ 2545 ได้กำหนดขอบเขตการดำเนินงานไว้ 8 ประการคือ

1. การดำเนินงานบูรณะ โบราณสถานส่วนที่ชำรุดทรุดโทรมทั่วไป
2. งานปรับปรุงแนวปูนฉาบผนัง
3. งานปรับปรุงซ่อมแซมพื้น
4. งานตรวจซ่อมประตูหน้าต่าง
5. งานติดตั้งตาข่ายกันนก
6. งานกำจัดปลวก
7. งานปรับปรุงระบบไฟฟ้า
8. งานบูรณะเจดีย์หมายเลข 1 และ หมายเลข 2

2.3 การดำเนินงานบูรณะ

ก่อนการปฏิบัติงาน ได้จัดหาคนงานและช่างฝีมือมาทำงาน แต่งตั้งหัวหน้างานคุมงานอยู่ประจำ ณ ที่ก่อสร้าง พร้อมทั้งจัดหาและใช้วัสดุก่อสร้าง โดยเครื่องมือที่นำมาใช้ในการก่อสร้าง เช่น กำปั้น นังร้าน ได้ใช้เหล็กใหม่ที่มีคุณภาพดี วัสดุใช้ปูนตราเสือซึ่งได้มาตรฐานกระทรวงอุตสาหกรรม ไม้ที่ใช้เป็นไม้ตะเคียนทองซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็ง เป็นต้น นอกจากนี้ขณะปฏิบัติงานได้ทำรั้วกันแสดงขอบเขตการทำงานเพื่อป้องกันอันตรายอันอาจเกิดขึ้นได้แก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเข้ามาในบริเวณที่ทำการบูรณะซ่อมแซมด้วย

รายการปฏิบัติงานบูรณะซึ่งได้ดำเนินการในครั้งนี้มีดังนี้

2.3.1 งานปรับปรุงแนวปูนฉาบผนัง (ภาพที่ 7-12)

สภาพก่อนการปฏิบัติงาน ปูนฉาบด้านนอกของวิหารมีสภาพชำรุด มีรอยร้าวอยู่ทั่วไป จึงได้ทำการปรับปรุงแนวปูนฉาบผนังภายนอก ฐานผนัง รวมทั้งเสาพาไลทั้งหมด โดยสกัดผิวปูนบริเวณที่เสื่อมสภาพออก แล้วจึงฉีคน้ำทำความสะอาด อนุรักษ์แนวอิฐก่อของเดิม ก่อนฉาบทับด้วยปูนหมักตามกรรมวิธีโบราณ โดยใช้เกรียงไม้โบกปูนฉาบผนังให้แน่นเรียบ ส่วนบัวและเส้นลวดบัวต่างๆ ได้ฉาบตามเหลี่ยมมนของเดิมทั้งหมด ตามหลักฐานองค์ประกอบสถาปัตยกรรมเดิม

2.3.2 งานปรับปรุงซ่อมแซมพื้น (ภาพที่ 13-16)

สภาพพื้นเดิมภายในวิหารเป็นพื้นปูด้วยกระเบื้องดินเผาขนาด 30 x 30 เซนติเมตร ซึ่งชำรุดเสียหายเกือบหมดคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 75 ของพื้นที่ จึงได้ทำการบูรณะโดยรี้อกระเบื้องของเดิมทั้งหมดโดยใช้เกรียงและสกัดเล็กๆ จัดแฉะออก แล้วขูดลอกและขนวัสดุรองพื้นเดิมออกทั้งหมด ปรับพื้นเดิมให้แน่นและเรียบได้ระดับเดียวกับของเดิม รากค้ำยัน้ำยากันปลวกและแมลงของเซลล์ไครท์ รองพื้นด้วยทรายหยาบหนา 5 เซนติเมตร ปูทับด้วยอิฐขนาดใหญ่จำนวน 1 ชั้น ขาแนวด้วยปูนขาวหมักแล้วปูทับหน้าอีกครั้งด้วยกระเบื้องดินเผาตามแบบของเดิมให้ได้ระดับตามเดิม จากนั้นจึงขานแนวกระเบื้องให้เรียบร้อย ปล่อยให้แห้งให้แห้งและเคลือบผิวหน้าด้วยน้ำยาเคลือบแข็ง Waxy

2.3.3 งานตรวจซ่อมประตูหน้าต่างวิหาร (ภาพที่ 17-24)

ขอบเขตของงานเป็นการรี้อถอดและซ่อมแซม แล้วประกอบชิ้นใหม่ของบานประตูขนาด 1.45 x 2.85 เมตร จำนวน 1 บาน และหน้าต่างขนาด 1.05 x 2.05 เมตร จำนวน 10 บาน ซึ่งก่อนการปฏิบัติงานมีสภาพชำรุดทรุดโทรม สีทาไม้ด้านนอกของเดิมซึ่งเป็นสีเหลืองเข้มได้ซีดจางลงมาก ไม่สามารถรักษาเนื้อไม้ให้มีสภาพคงทนอยู่ได้นาน จึงได้ทำการถอดบานประตูและหน้าต่างทั้งหมดออก โดยก่อนเริ่มดำเนินงานซ่อมแซมได้ใช้กระดาษแข็งแผ่นใหญ่และหนาห่อหุ้มภาพจิตรกรรมทั้งหมดให้มีขีดเพิ่มเติมพื้นที่ จากนั้นจึงใช้แผ่นพลาสติกหุ้มทับอีกชั้นหนึ่งเพื่อป้องกันความเสียหาย เมื่อถอดบานประตูหน้าต่างออกมาแล้ว ได้ตรวจสอบความเสียหายทั้งหมด พบว่าเนื้อไม้มีความเสียหายเพียงเล็กน้อยการซ่อมบาน

ประตุน้ำต่างจึงได้ทำเฉพาะที่ผิวด้านนอก โดยซ่อมจุดที่ผุกร่อนโดยวิธีปะอุดส่วนที่ชำรุด จากนั้นได้อุดสีโป้วและขัดด้วยกระดาษทรายให้ผิวเรียบ ทาสีทับหน้า 3 ครั้ง โดยใช้สีน้ำมันของไอซีไอเนคส์เหมือนของเดิม

นอกจากนี้ยังได้อนุรักษ์ไม้ส่วนประกอบของประตุน้ำต่างทั้งหมดเช่น ไม้ธรณี ไม้ทับหลัง หนูได้พร้อมคานลื่นสลัก ไม้ครกและเคียวทองเหลืองชนิดแหวนรองรับและอัดน้ำมันจารบีใหม่หมดที่บานประตุน้ำต่างก่อนนำกลับมาติดตั้งตามเดิม พร้อมทั้งติดตั้งสายยูโลหะแบบไทย (ประแจจีน) สำหรับคล้องจุกแจ ไม้กฤษณาทองเหลืองใหม่ของโซโล่หลายๆ บานประตุน้ำต่าง

2.3.4 งานติดตั้งตาข่ายกันนก (ภาพที่ 25-26)

ก่อนการปฏิบัติงานวิหารเดิมมิได้ติดตั้งตาข่ายกันนก จึงมีร่องรอยการเข้าไปอยู่อาศัยของนกที่ได้หลังคาซึ่งอาจทำให้โบราณสถานเกิดความเสียหาย เพื่อป้องกันนกเข้าไปอาศัยอยู่ได้พื้นหลังคาทั้งหมด จึงได้ดำเนินการออกแบบและติดตั้งโครงคร่าวไม้และลวดตาข่ายให้เหมาะสมกับพื้นที่ จากนั้นจึงทำการติดตั้งตาข่ายโดยมีระดับของการติดตั้งอยู่ที่หลังค้ำไม้ของเครื่องหลังคา ลวดตาข่ายที่ใช้ติดตั้งเป็นลวดที่ขึ้นรูปด้วยการถักเชื่อมแบบตาสี่เหลี่ยม ขนาดช่องตาข่าย 1 ½ นิ้ว มีคุณสมบัติป้องกันการเกิดสนิมโดยชุบกาวาสนไนท์เพื่อให้ตาข่ายมีความคงทนใช้งานได้นาน โครงคร่าวได้ใช้ไม้เนื้อแข็งขนาด 1 ½ x 3 นิ้ว ไม้มอบใช้ไม้เนื้อแข็งขนาด ½ x 2 นิ้ว ตีทับแนวลวดตาข่าย ไม้เนื้อแข็งทั้งหมดที่ใช้เป็นไม้ตะเคียนทอง ทาด้วยน้ำยารักษาเนื้อไม้ชนิดไซของเซลส์โคร์ท จากนั้นจึงทาด้วยสีน้ำมันทับหน้าจำนวน 3 ครั้ง

2.3.5 งานกำจัดปลวก

ได้ว่าจ้างบริษัทกำจัดปลวกดำเนินการเจาะอัดน้ำยาลงดิน (Sub – soil pressure injector) รอบอาคารทั้ง 4 ด้าน แล้วทำการเจาะอัดและพ่นน้ำยาเคมีลงใต้ดินให้ห่างจากตัวอาคาร 0.20 เมตร โดยทิ้งระยะห่างกัน 0.50 เมตร ต่อจุด ตามแนวความยาวของอาคารด้านนอก โดยใช้ยาเคมีผสมเสร็จแล้วในปริมาณ 15 ลิตรต่อทุกๆ 3 เมตร ในขณะที่ปฏิบัติงานได้ป้องกันผลกระทบจากการใช้สารเคมีข้างต้นต่อทรัพย์สินหรือบุคคลภายนอกที่อยู่ใกล้เคียง โดยมีให้ผู้ใดเข้ามาในพื้นที่ทำการฉีดพ่นน้ำยา 1 วัน

2.3.6 งานปรับปรุงระบบไฟฟ้า (ภาพที่ 27 – 28)

ก่อนการปฏิบัติงานปรับปรุงระบบไฟฟ้าได้ถอดหรือสายไฟฟ้าของเดิมพร้อมอุปกรณ์ให้แสงสว่างเดิมที่เสื่อมสภาพทั้งหมดออกด้วยความระมัดระวัง จากนั้นจึงทำการติดตั้งอุปกรณ์ใหม่ทั้งหมดได้แก่ โคมไฟฟ้าส่องสว่างแบบห้อยก้านแข็งแรงขนาดเน้นผ่าศูนย์กลาง 10 นิ้ว 4 ดวง พร้อมสวิตช์ เปิด – ปิดรวมทั้งติดตั้งเต้าเสียบไฟฟ้าให้ 1 จุด ที่ผนังทางทิศใต้ข้างฐานชุกชีพระประธาน สายไฟที่ใช้เป็นสายไฟคู่ขนาดเบอร์ 2.5 ซึ่งมีคุณสมบัติได้มาตรฐานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในการติดตั้งดวงโคมไฟแสงสว่างสูง การเดินสายไฟได้พ่วงสายกับแหล่งจ่ายกระแสไฟฟ้าหลักของทางวัด

2.3.7 งานบูรณะเจดีย์หมายเลข 1 และ 2 (ภาพที่ 44 – 49)

ขอบเขตของงาน คือ การบูรณะเจดีย์ทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสองขนาด 8.30 x 8.30 เมตร สูงประมาณ 10.50 เมตร จำนวน 2 องค์ ปัจจุบันมีสภาพชำรุดทรุดโทรม สภาพทั่วไปปูนฉาบที่องค์เจดีย์ทั้งสององค์มีรอยแตกร้าว บางแห่งชำรุดหลุดร่วงลงเกือบครึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ของพื้นที่ จนเห็นอิฐก่อของเดิม บางส่วนมีร่องรอยการซ่อมแซมยอดเจดีย์ มีการซ่อมปูนปั้นฉิดจากรูปแบบของเดิมที่ส่วนบัวกลุ่ม เป็นต้น

การดำเนินการบูรณะองค์เจดีย์ทั้งสององค์ได้ก่อบูรณะอย่างเต็มรูปแบบตามหลักฐานเดิมเริ่มการปฏิบัติงานจากตรวจสอบสภาพแนวอิฐก่อและแนวปูนฉาบทั้งหมด ก่อนทำการกระเทาะปูนฉาบและสกัดแนวอิฐที่มีสภาพชำรุดผุพังไม่มั่นคงแข็งแรงออก รวมถึงส่วนที่เป็นปูนซีเมนต์ และส่วนที่เคยมีการซ่อมอย่างผิดรูปแบบจนถึงชั้นอิฐก่อที่มีสภาพแข็งแรง โดยเทคนิคในการกระเทาะจะระวังไม่ให้เกิดความเสียหายกับส่วนอื่นๆ ของโบราณสถานที่ยังมีสภาพดีอยู่ จากนั้นได้ทำการเจาะเย็บเหล็กชุบสังกะสีที่ฐานและองค์เจดีย์บริเวณที่มีซุ้มจรณะนำก้อนออกมา แล้วฉีดยึดน้ำปูนเพิ่มความมั่นคงแก่ตัวโครงสร้างแนวอิฐก่อที่มีสภาพมั่นคงคืออยู่แต่ปูนก่อชำรุดได้ทำการก่ออุดให้เต็มทุกจุด จากนั้นจึงก่ออิฐใหม่เพิ่มขึ้นรูปส่วนต่างๆ ที่ได้ทำการสกัดออก โดยปรับแก้ให้ได้ระดับตามเดิม แล้วฉาบทับด้วยปูนหมักตามกรรมวิธีโบราณ โดยใช้สูตรปูนก่อ 1:4:8 (ปูนซีเมนต์ขาว:ปูนขาวหมักและทรายหยาบ:ทรายกลาง) ปูนฉาบ 2:5=1 → 1:6 (ปูนขาวหมัก:ทรายหมักไว้ 1 สัปดาห์ จากนั้นจึงใช้ปูนขาวหมักและทรายหยาบ:ปูนซีเมนต์ขาว) การฉาบปูนได้ฉาบให้เรียบแน่นได้แนวระดับลวดบัวต่างๆ และได้เหลื่อมมนสมบูรณ์ขององค์เจดีย์ให้เต็มตามรูปแบบของเดิม โดยยึดรูปแบบจากเจดีย์หมายเลข 2 ซึ่งเหลือสภาพหลักฐานสมบูรณ์กว่าองค์ที่ 1 ในการทำงาน การฉาบปูนได้ฉาบในระดับเดียวกับผิวปูนฉาบส่วนที่ยังมีความมั่นคงแข็งแรงทั่วทั้งองค์ จากนั้นได้ล้างด้วยน้ำสะอาดและขัดด้วยแปรงขนอ่อน เสร็จแล้วผิวปูนฉาบทั้งหมดได้ขัดทำผิวหน้าด้วยปูนดำ โดยใช้สูตรการนำปูนขาวมาหมักผสมกระดาศฟางอิม่น้ำมาดำกับน้ำกาวย ใช้ปูน 1 ครก น้ำกาวย 1 กระป๋องนม นอกจากนี้ยังได้ใช้ปูนหมักทำการอนุรักษ์ลวดลายปูนปั้นส่วนที่อยู่บนหน้าบันซุ้มจรณะนำทั้งสี่ทิศของเจดีย์ทั้งสององค์ โดยก่อเม้มตะเข็บเพื่อเก็บรักษาลวดลายส่วนที่หลุดร่วงไว้ให้ติดกับผนังปูนฉาบเดิม

การปฏิบัติงานบูรณะโบราณสถานได้ดำเนินไปภายใต้การควบคุมของช่างผู้ควบคุมงานของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ตามวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานและดำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางศิลปกรรมซึ่งเป็นมรดกของชาติ เพื่อเป็นหลักฐานด้านการศึกษาแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน และเพื่อประโยชน์ใช้สอยของพระภิกษุสงฆ์ต่อไป

บทที่ 3

การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน

3.1 สภาพทั่วไปและแผนผังโดยรวม

วัดม่วงตั้งหันหน้าสู่ทิศตะวันออก เขตพุทธาวาสของวัดตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางของแผนผัง ถัดลงมาทางใต้เป็นเขตสังฆาวาสซึ่งประกอบด้วยหมู่กุฏิสงฆ์และอาคารศาลาการเปรียญ ปลูกสร้างเรียงต่อเป็นแนวตามทิศตะวันออก-ตะวันตก

ในเขตพุทธาวาสของวัดประกอบด้วยสถาปัตยกรรม 4 หลัง ได้แก่ อาคารอุโบสถ อาคารวิหาร และเจดีย์ราย 2 องค์ อุโบสถและวิหาร สร้างอยู่ในตำแหน่งคูขนานกัน หันหน้าสู่ทิศตะวันออก ด้านหน้าของอาคารทั้งสองเชื่อมไปทางด้านข้างมีเจดีย์ราย 2 องค์ สร้างไว้คู่กัน โดยเปิดมุมมองบริเวณตรงกลางไว้ และช่วยบิบบสายตานั่น ไปยังแนวแกนหลักของแผนผังซึ่งเป็นแกนคูขนานทิศตะวันออก-ตะวันตก ตามการวางตัวของอาคารอุโบสถ

อาคารอุโบสถตั้งขนานอยู่กับอาคารวิหารซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่ทำการบูรณะในครั้งนี้ โดยตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของวิหาร หันหน้าสู่ทิศตะวันออก เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน มีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีมุขลดหน้า-หลัง ที่ผนังสกัดหน้า-หลัง ผนังข้างเปิดเป็นช่องหน้าต่างทุกช่วงเสา ตัวอาคารตั้งบนฐานเดี่ยว มุขลดหน้า-หลัง มีเสาดั้งรับเพิงหลังคาคลุม รูปทรงของหลังคาอาคารอุโบสถมีลักษณะเป็นแบบหลังคาตอนเดียวแต่ซีกชายคาปีกนกสั้นคลุมโดยรอบ ลักษณะของแผนผังเขตพุทธาวาสที่มีอุโบสถและวิหารตั้งเรียงขนานกัน เป็นแนวแกนประธานของแผนผัง โดยอาคารทั้งสองมีขนาดใกล้เคียงกัน และมักมีเจดีย์วางเป็นองค์ประกอบรองของแผนผังนั้นเป็นรูปแบบแผนผังที่พบเห็นได้เสมอสำหรับงานพุทธสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว¹ ดังเช่น แผนผังพุทธาวาสวัดไพยชนัดพลเสพ และวัดโปรดกษेत्रฐาราม จังหวัดสมุทรปราการ วัดนางชี วัดเศวตฉัตร วัดอัปสรสวรรค์ วัดราชสิทธิาราม วัดเทพธิดาราม และวัดมหรธรรพาราม กรุงเทพมหานคร สภาพและทรวดทรงของอุโบสถในปัจจุบันบ่งบอกว่าได้ผ่านการซ่อมแปลงมาแล้วหลายครั้ง จนทำให้อาคารผิดจากทรวดทรงเดิม แนวล้อมอาคารอุโบสถมีซุ้มเสมาตั้งในตำแหน่ง 8 ทิศ รูปแบบของซุ้มเสมา เป็นแบบที่ได้รับความนิยมพลสถาปัตยกรรมตะวันตกทั้งในด้านของรูปทรงและรายละเอียดการประดับตกแต่ง สามารถ

¹ ดู ไขแสง สุชะวัฒน์, วัดพุทธศาสนาที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีนในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ภาค 2

(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 40-43.

เปรียบเทียบรูปแบบได้กับซุ้มเสมาของวัดเศวตฉัตร วัดราชสิทธิาราม วัดเทพธิดาราม กรุงเทพมหานคร ซึ่งสร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว²

3.1 ลักษณะสถาปัตยกรรมของวิหาร

3.2.1 ผังพื้น

วิหารเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเขตพุทธาวาส โดยวางตัวขนานกับอาคารอุโบสถ ตั้งหันหน้าสู่ทิศตะวันออก มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดใกล้เคียงกับอุโบสถ กว้าง 10.50 เมตร ยาว 14 เมตร

ลักษณะผังพื้นของวิหารเป็นแบบมีระเบียงรอบ มีมุขหน้า-หลัง แนวขอบนอกสุดของอาคารพบพื้นระเบียงทางเดินตั้งเสาพะไลรับปีกนกชายคาโดยรอบจำนวน 22 ต้น ส่วนผนังอาคารอยู่เลยถัดเข้าไปด้านในอีกแนวหนึ่ง

3.2.2 ฐานและพื้นอาคาร

ชั้นฐานที่ตั้งรับเสาพะไล (บัวฐานอาคาร) เป็นฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย ซึ่งประกอบด้วยหน้ากระดานล่างรองรับชั้นบัวคว่ำต่อเนื่องด้วยท้องไม้ ชั้นบัวหงาย และหน้ากระดานบนซึ่งมีความสูงทั้งสิ้นประมาณ 100 เซนติเมตร พื้นของฐานระเบียงปูด้วยกระเบื้องดินเผารูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสสีน้ำตาลแดง มีบันไดทางขึ้นสู่พื้นระเบียงทางเดินทางทิศตะวันออกเพียงตำแหน่งเดียว ที่บริเวณระหว่างห้องเสาพะไลต้นที่ 3 และ 4 นับจากด้านทิศเหนือ เสาพะไลเป็นเสาทรงสี่เหลี่ยมโคนใหญ่ ปลายสอบเรียว ไม่มีบัวหัวเสาตั้งรับชายคาปีกนกชั้น โดยรอบอาคาร

3.2.3 ผนังอาคาร

ผนังอาคารวิหารแบ่งเป็น 5 ห้อง ผนังสกัดหน้า (ด้านทิศตะวันออก) เจาะช่องประตูทางเข้า 1 ช่อง ส่วนผนังสกัดหลัง (ด้านทิศตะวันตก) เป็นผนังปิดทึบ ผนังข้างทั้งสองด้าน (ด้านทิศเหนือและทิศใต้) เจาะช่องหน้าต่างเรียบไม่มีซุ้มประดับตกแต่งมี จำนวนด้านละ 5 ช่อง ตอนล่างผนังด้านนอกซึ่งมีความสูงราว 120 เซนติเมตรทำเป็นซุ้มฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ซึ่งประกอบด้วยหน้ากระดานล่างรองรับท้องไม้ซึ่งคาดด้วยลูกแก้วอกไก่ ต่อเนื่องขึ้นไปเป็นชั้นบัวหงายและหน้ากระดานบน องค์ประกอบทั้ง

² ดู สมใจ นิ่มเล็ก, สถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. เอกสารประกอบนิทรรศการและการบรรยายพิเศษเรื่องในวาระครบ 200 ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ, มปท., หน้า 9 และ ไชยแสง สุชะวัฒน์, วัดพุทธศาสนาที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีนในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ภาค 1 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 23.

หมุดตั้งรับพื้นผนังอาคารซึ่งมีแนวสอปล้มเข้าด้านในจากผนังข้างทั้งสอง ผนังสกัดหน้าเปิดช่องสำหรับ ประตูเข้า-ออกสู่ภายในอาคาร 1 ช่อง ณ บริเวณกึ่งกลางผนัง

3.2.4 พื้นที่ภายในอาคาร

พื้นที่ภายในอาคารไม่มีเสาร่วมใน พื้นอาคารปูด้วยกระเบื้องดินเผารูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสสีน้ำตาลแดง พื้นที่ตอนในมีฐานชุกชีก่ออิฐถือปูน 2 ฐาน ตั้งเรียงกัน ฐานชุกชีด้านในสุดมีขนาดใหญ่กว่ามีลักษณะเป็นฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมผืนผ้าซึ่งประกอบด้วยฐานหน้ากระดานล่างตั้งรับชั้นฐานสิงห์ บัวหลังสิงห์ท้องไม้คาดด้วยลูกแก้วอกไก่ ต่อเนื่องด้วยชั้นบัวหางและหน้ากระดานบน ตรงมุมของชั้นหน้ากระดานมีอักษรจารึกด้วยหมึกสีดำมีข้อความว่า “อย่าปิ่นนะพ่อคุณจะพวง” (อย่าปิ่นนะพ่อคุณจะพวง) บนฐานชุกชีนี้จะตั้งฐานชุกชีขนาดย่อม 4 ฐาน รองรับพระพุทธรูป 4 องค์ องค์ใหญ่ที่สุดตั้งบนฐานชุกชีแบบฐานสิงห์ในผังครึ่งวงกลมซึ่งประกอบด้วยชั้นหน้ากระดานล่างตั้งรับชั้นสิงห์ บัวหลังสิงห์หน้ากระดาน ชั้นบัวหาง บนสุดเป็นชั้นบัวบาน แสดงโดยกลีบบัวโดยรอบตั้งประดิษฐานพระประธานของวิหาร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปีกทอง ปางมารวิชัย ขัดสมาธิราบ ครองจีวรเฉียงเปิดอังสาขวา ชายสังฆาฎยาวจรดพระนาภีปลายหยักเป็นเขี้ยวตะขาบ พระพักตร์ยาวรูปไข่ ไม่มีไรพระศก ขมวดพระเศศา(เม็ดพระศก) มีขนาดเล็กบิดเป็นเกลียวยาวแหลม พระรัศมีเป็นเปลวเพลิงยาว จากพุทธลักษณะบ่งบอกว่ามีอายุในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งน่าจะมียุสมัยพันธุ์กาลอาคารวิหารเมื่อแรกสร้าง เป็นพระพุทธรูปประธานของวิหารมาแต่เดิม

ด้านหน้าของชุกชีพระประธานมีชุกชีขนาดเล็ก 3 ฐาน ตั้งเรียงกันเป็นแถว ชุกชีกลางตั้งพระพุทธรูปหล่อโลหะประทับนั่งปางสมาธิมีจารึกที่ฐานพระว่าสร้างขึ้นใน พ.ศ.2538 ชุกชีอีก 2 ฐานตั้งพระสาวกหล่อโลหะ ซึ่งระยะเวลาการสร้างในปี พ.ศ. 2538 เช่นกัน

ถัดจากฐานชุกชีพระประธานมีฐานชุกชีขนาดย่อมกว่า อีกฐานหนึ่งเป็นฐานก่ออิฐถือปูนซึ่งมีลักษณะและองค์ประกอบเช่นเดียวกับฐานชุกชีประธาน แต่ด้านบนประดิษฐานพระพุทธรูปหล่อโลหะประทับนั่ง พระหัตถ์แสดงปางประธานพร ระบุปีที่สร้างไว้ตรงฐานพระว่า “เสริมสร้างบารมีให้กษัตริย์เทพทุกภพฯ พ.ศ.2538”

ถัดมาด้านหน้าสุดมีฐานชุกชีขนาดเล็กทำจากโลหะตะกั่วสลักคุณลาย ลงรัก-ปิดทอง ลักษณะของลวดลายเป็นลายพันธุ์พุกษาแบบไทยประยุกต์อย่างเทศ มีอิทธิพลของลวดลายอย่างฝรั่งจึงควรมีอายุไม่เก่าไปกว่าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวลงมา ผนังที่ด้านในทั้ง 4 ด้านของอาคารรวมถึงบานหน้าต่างประดับด้วยภาพจิตรกรรมฝาผนังโดยตลอดตั้งแต่ส่วนล่างสุด (ชายผนัง) จนจรดฝ้าเพดาน ตัวฝ้าเพดานของอาคารกรุด้วยไม้ มีชื่อไม้พาดตามแนวขวาง แบ่งพื้นที่ของเพดานเป็น 5 ห้อง ประดับด้วยภาพลายดาวเพดานสีทองล้อมเดือนบนพื้นฝ้าเพดานสีครามแก่ ขอบของห้องฝ้าเพดานตัดกรอบด้วยสีเขียว แดง เหลือง ตรงมุมประดับภาพลายค้ำกาวสีทอง ชื่อไม้ทาสีน้ำเงินและเขี้ยวตุ้มด้วยสีแดง

3.2.5 เครื่องหลังคา

หลังคาวิหารเป็นหลังคาโครงสร้างไม้ มุงด้วยกระเบื้องดินเผาแผ่นเรียบปลายแหลม ลักษณะของหลังคาเป็นแบบที่มีซ้อนชั้น 2 ชั้น แต่ละชั้นมี 3 ตับ มีไฉราหน้าจั่ว มีหน้าบันที่หลังคาตบที่ 1 หลังคาตบที่ 2 และ 3 เป็นปีกนกเก๋โดยรอบอาคาร หน้าบันของหลังคาทางทิศตะวันตกเป็นหน้าบันเรียบไม้ประดับลวดลายใดๆ ส่วนหน้าบันทิศตะวันออก ๗ จุดกึ่งกลางประดับด้วยรูปวงกลม ภายในเป็นรูปบุคคลแต่งกายอย่างจีนนั่งบนดอกบัวบานซึ่งน่าจะหมายถึงกวนอิม³ ตามคติพุทธศาสนาฝ่ายมหายานอย่างจีน ถัดลงมามีรูปบุคคลห่มคลุมอย่างนักบวช โคนศีรษะ รูปร่างอ้วนท้วม ซึ่งอาจหมายถึงแทนองค์พระเมโไตรยะในรูปแป๊ะยิ้ม⁴

3.2.6 ระบบโครงสร้างและการก่อสร้าง

ระบบโครงสร้างและการก่อสร้างของวิหารเป็นแบบผนังรับน้ำหนัก (Load bearing Wall) ผนังก่อด้วยอิฐถือปูน ผนังจะเอียงลึบเข้าด้านในเล็กน้อย ช่องประตูและหน้าต่างจะวางคานทับหลังไม้ช่วยรับน้ำหนักผนังส่วนที่เหนือขึ้นไป ผนังด้านสกัดหน้า-หลัง ก่อสูงพื้นผนังข้างขึ้นไปจรดคอกไก่ หน้าบันจึงเป็นแบบก่ออิฐถือปูนสามารถทนทานต่อคืนฟ้าอากาศได้ดี โครงสร้างหลังคาเป็นโครงไม้ทั้งหมด ทำหน้าที่รับน้ำหนัก เครื่องมุงหลังคาที่เป็นกระเบื้องดินเผาชื่อ ไม้โครงหลังคาวางพาดบนผนังข้างอาคาร เพื่อรับทรงจั่วของสันหลังคา ซึ่งเป็นการขึ้นจั่วบนผนังด้านสกัดจากผนังด้านข้างถึงผนังด้านข้างในส่วนของชายคาปีกนก (ชายคาตบที่ 3) รอบอาคาร ใช้วิธีฝังชื่อไม้เข้าไปในผนังนี้ วางพาดบนเสาพะไลจำนวน 22 ต้นรอบอาคาร จากชื่อไม้ของชายคาตบที่ 3 ได้ตั้งตุ๊กตาเพื่อรับชื่อของชายคาตบที่ 2 อีกทอดหนึ่ง หน้าจั่วหลังคายังคงมีคูหาและไฉราจั่วตามแบบอย่างสถาปัตยกรรมประเพณีเดิมของไทย แต่เรียบง่ายไม่มีการตกแต่งด้วยช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ และปั้นลมก็เป็นปูนปั้นแทนวัสดุไม้

3.2.7 การกำหนดอายุ

จากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารวิหาร ทำให้สามารถกำหนดอายุเมื่อแรกสร้างได้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเป็นสถาปัตยกรรมแบบพระราชานิยมที่เกิดขึ้นในช่วงนี้

³ ใจแสง สุชะวัฒนะ, วัดพุทธศาสนาที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีนในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ภาค 2, หน้า 60-61.

⁴ กวนอิม คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ตามคติการนับถือพุทธศาสนาฝ่ายมหายานของจีน โดยที่คำว่า “อวโลกิเตศวร” เป็นภาษาสันสกฤตซึ่งแปลว่า “พระผู้มองลงเบื้องล่างด้วยความเมตตากรุณาอันยิ่งใหญ่” เทียบได้กับคำในภาษาจีนว่า “กวน-ซี-ชิน” ต่อมาได้ถูกย่อลงเหลือแค่ “กวน-ชิน” หรือ “กวนอิม” แต่คำว่า “กวนอิม” เป็นคำที่เรียกติดปากมาจนถึงปัจจุบัน ดู ผาสุก อินทรารุช, พุทธปฏิมาฝ่ายมหายาน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2543), หน้า 195-200.

พระโพธิสัตว์กวนอิมของจีนนั้นเป็นพระโพธิสัตว์องค์เดียวที่ได้รับความนิยมนับถือตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน สร้างเป็นรูปเคารพปรากฏทั้งในแบบเพศชายและเพศหญิง มีหลายรูปลักษณะพิศดารแตกต่างกันไป แต่ในประเทศไทยมักพบในรูปของ “เจ้าแม่กวนอิม” คือเป็นรูปมนุษย์สตรี ที่มีรูปโฉมงดงามแสดงถึงความเมตตากรุณา

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 เป็นสมัยที่บ้านเมืองกลับมาสู่สภาวะปกติ การศึกษาศาสนาเบาบางลง สภาพเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองรวมทั้งพระองค์มีพระราชศรัทธาในพระบรมพุทธานุภาพ ทรงมุ่งมั่นในการเสริมสร้างพระพุทธศาสนาให้เจริญเพื่อเป็นศูนย์รวมใจประชาราษฎร์ทั่วราชอาณาจักร จึงทรงสร้าง สถาปนา บูรณปฏิสังขรณ์วัดต่างๆ ขึ้นมากมายทั้งในพระนคร และต่างจังหวัด และยังทรงชักชวนพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการบริพาร และคหบดีให้เข้าร่วมด้วย กล่าวได้ว่าในรัชสมัยเป็นรัชสมัยที่มีการสถาปนา และบูรณะปฏิสังขรณ์พระอารามหลวงและอารามราษฎร์ขึ้นทั้งเก่าและใหม่ มีจำนวนมากกว่ารัชสมัยใดในกรุงรัตนโกสินทร์ จนมีคำกล่าวของท่านผู้ใหญ่ว่า ได้กล่าวเมื่อต้นรัชกาลที่ 5 อ้างถึงการแต่ก่อนว่า เมื่อในรัชกาลที่ 1 นั้นถ้าใครเข้มแข็งในการศึกษาก็เป็นคนโปรด ในรัชกาลที่ 2 ถ้าใครเป็นจินตวิกก็เป็นคนโปรด ในรัชกาลที่ 3 ถ้าใครใจบุญสร้างวัดวาอารามก็เป็นคนโปรด⁶

รูปแบบงานสถาปัตยกรรมในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมี 2 ประเภทใหญ่ คือ สถาปัตยกรรมแบบประเพณีไทยเดิม ซึ่งมีลักษณะที่สืบทอดตามรูปแบบเดิมตั้งแต่อดีต ต่อเนื่องกันมาจนเป็นแบบประเพณีนิยม อีกประเภทหนึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมซึ่งมีลักษณะที่สร้างขึ้นในรูปแบบอย่างใหม่ แตกต่างไปจากแบบประเพณีเดิม อันเกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปะระบบจีนกับศิลปะไทยได้อย่างกลมกลืน เหมาะสม ลงตัว อาคารอุโบสถ วิหาร แบบพระราชนิยมนี้จะมีลักษณะเด่นคือ ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันหรือหน้าจั่วจะก่ออิฐถือปูนประดับตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบหรือลวดลายอย่างจีน เสาอาคารก็มักเป็นเสาทรงสี่เหลี่ยมทึบใหญ่ไม่มีบัวหัวเสา⁷ อาคารมีผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รูปทรงอาคารเป็นอย่างทรงโรงก่อกันฝาผนังรอบทั้ง 4 ด้าน ยกพื้นขึ้นจากระดับพื้นดินพอสมควร รอบนอกของอาคารทำเป็นพื้นเฉลียงและระเบียงต่อออกไป เดินได้โดยรอบ ริมเฉลียงซึ่งอยู่ทางด้านสกัดหัวและท้ายตัวอาคารกับริมระเบียงซึ่งอยู่ทางด้านข้างทั้ง 2 ด้านก่อเสาดันสี่เหลี่ยมตั้งเรียงราย

⁵ พระเมโศรายะ หรือพระอนาคตพุทธเจ้าในคติพุทธศาสนาฝ่ายมหายานของจีนซึ่งเรียกชื่อว่า “มิตเกฮุด” นั้นสร้างเป็นรูปเคารพในหลายรูปลักษณะมีรูปแบบหนึ่งทำเป็นพระ ที่มีรูปร่างอ้วนท้วน แก้มเป็นพวง พระอุระและพระอุทรอวบอ้วนและเปิดให้เห็นตลอดเวลา และนั่งหัวเราะ พระหัตถ์ซ้ายถือขลุ่ยกายสิทธิ์ (รวบปากยามไว้) บรรจุมกรด (หรือบรรจุกุท้อ หรือทรัพย์สมบัติ) ส่วนพระหัตถ์ขวาถือลูกประคำ (ประคำเม็ดหนึ่งหมายถึงระยะเวลาพันปีที่พระเมโศรายะได้บำเพ็ญบารมีมาแต่ปางก่อน จีนนับถือว่าเป็นพระผู้นำโชคลาภมาให้ และนิยมประดิษฐานรูปพระหัตถ์นี้ไว้ในร้านค้าของตน ดู ผาสุข อินทรารุช, เรื่องเดิม, หน้า 188-189.

⁶ ราชบัณฑิตสภา, ตำนานวัดกุฎสถานซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนา (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2472).

⁷ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, ศิลปะในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2534), หน้า 41.

เป็นระยะๆ ไปโดยรอบเพื่อรับหลังคาพาไล ซึ่งอยู่ทางด้านข้าง การก่อสร้างที่เหลื่อมทำเป็นเสารายตั้งรับ หลังคาที่คลุมเฉลียงและระเบียงตลอดจนการต่อพื้นเป็นระเบียงให้เดินได้รอบตัวอาคารเช่นนี้เป็นแบบอย่างที่เกิดขึ้นใหม่โดยเฉพาะในงานสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิคมนี้

รูปแบบงานสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิคมได้สร้างสืบเนื่องมาจนถึงรัชกาลที่ 3 จากนั้นในสมัยหลังลงมาได้หวนกลับไปนิยมสร้างงานสถาปัตยกรรมตามแบบงานประเพณีเดิมครั้งกรุงศรีอยุธยา ประกอบกับได้รับอิทธิพลอย่างตะวันตกเข้ามาด้วย ทำให้งานสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิคมหมดความนิยมลงในที่สุด

สำหรับอาคารวิหารวัดม่วงนับเป็นงานสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจสร้างขึ้นโดยขุนนาง พ่อค้า คหบดี ในช่วงนี้ที่มีจิตศรัทธา และเนื่องจากความห่างไกลจากเมืองหลวงลักษณะทางสกุลช่างในราชสำนักแบบพระราชนิคมจึงเจือจางลง อาคารวิหารวัดม่วงจึงมีรูปแบบที่ปรับปรุงจากแบบพระราชนิคมอีกทอดหนึ่ง ตัวอย่างเช่น รูปทรงของพื้นหลังคาที่มีไชราหน้าจั่วประกอบซึ่งลักษณะเช่นนี้ไม่พบในงานสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิคมที่สร้างขึ้นในเขตพระนครกรุงเทพแต่อย่างใด

3.3 ลักษณะสถาปัตยกรรมของเจดีย์ราย

3.3.1 ผังพื้น

เจดีย์รายทั้งสององค์ ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของอุโบสถและวิหารวางคู่กัน ในแนวเหนือ - ใต้ มีลักษณะและองค์ประกอบเหมือนกันทุกประการ คือ เป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูน รูปทรงสี่เหลี่ยมย่อมุม 12 มีชั้นจรณะ 4 ทิศ

3.3.2 องค์ประกอบสถาปัตยกรรม

องค์ประกอบของเจดีย์เริ่มจากส่วนฐานหน้ากระดานล่างในผังสี่เหลี่ยมย่อมุม 12 ตั้งรองรับชุกฐานสิงห์ 4 ชั้นในผังสี่เหลี่ยมย่อมุม 12 เช่นกัน เหนือขึ้นไปเป็นองค์ระฆังสูงชุกฐานมีผังสี่เหลี่ยมย่อมุม 12 ตั้งรับบัลลังก์ในผังสี่เหลี่ยมย่อมุมล้อมรอบด้วยส่วนองค์ระฆัง องค์ประกอบที่อยู่สูงขึ้นไปอยู่ในผังกลม ได้แก่ ชุกบัวกลุ่ม เรียงซ้อนลดหลั่นกัน 7 ชั้น ต่อเนื่องด้วยปlico ลูกแก้ว ปลียอด และมีเม็दन้าค้ำเป็นองค์ประกอบส่วนบนสุด

ชั้นจรณะซึ่งตั้งอยู่กึ่งกลางของด้านทั้ง 4 มีองค์ประกอบเริ่มจากชุกฐานสิงห์รองรับเสากรอบชั้นเหนือขึ้นไปเป็นชั้นทรงจั่วรูปสามเหลี่ยม บนหลังคาทรงจั่วตั้งเจดีย์ยอดขนาดเล็กซึ่งมีรูปทรงจำลองย่อส่วนมาจากองค์ประกอบของเจดีย์เอง ห้องคูหาของชั้นเป็นช่องแคบเล็ก แต่เดิมคงประดิษฐานพระพุทธรูป

รูปประทับยืน หน้าบันและกรอบของซุ้มปั้นปูนประดับเป็นลายดอกไม้-ใบไม้ คล้ายลายดอกโบตั๋นหรือดอกพุดตาลของไทย

3.3.3 การกำหนดอายุ

เจดีย์รายทั้ง 2 องค์จัดอยู่ในรูปแบบเจดีย์ทรงเครื่องซึ่งปรากฏขึ้นตั้งแต่ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 22 เป็นต้นมา¹⁰ และนิยมสร้างต่อเนื่องมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จากลักษณะทรวดทรง องค์ประกอบและการตกแต่งของเจดีย์รายทั้ง 2 องค์ สามารถกำหนดอายุได้ราวสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยสร้างขึ้นในคราวเดียวกันกับการสถาปนาอุโบสถ - วิหารของวัด มีรูปแบบที่เทียบเคียงได้กับเจดีย์ของวัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีเอกสารหลักฐานระบุการสร้างในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

---

¹⁰ สันติ เล็กสุขุม, เจดีย์ ความเป็นมาและคำศัพท์เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2540), หน้า 26-27.

บทที่ 4

บทสรุป

วัดม่วงตั้งอยู่นอกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ในเขตบ้านม่วง หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่ตั้งของวัดอยู่ใกล้กับแม่น้ำเดิมที่ไหลจากทางเหนือลงมาสู่กรุงเก่า ประวัติการสร้างวัดม่วงไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน มีบันทึกให้ทราบเป็นเพียงคำบอกเล่าจาก ร.ท. ชุนวิมล เจริญโชค (นิ่ม โรจนนาค) ว่าวัดม่วงนี้ หม่อมเจ้าเกษร ได้บูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกับที่เจ้าพระยาภูธราภัย (บุตร บุญรัตน์) ที่สมุหนายก สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ดำเนินการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเขาติน (วัดวรนาถรังสรรค์เจติยบรรพตาราม) แล้วจึงถวายเป็นพระอารามหลวง ส่วนวัดม่วงนี้หม่อมเจ้าเกษรผู้ปฏิสังขรณ์ปรารถนาจะถวายเป็นพระอารามหลวงในสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เช่นกัน แต่ภายหลังการปฏิสังขรณ์วัดม่วงแล้วเสร็จ หม่อมเจ้าเกษรถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏจึงไม่ได้ถวายเป็นพระอารามหลวง ทั้งนี้ชื่อวัดม่วงน่าจะเรียกตามชื่อหมู่บ้านที่ตั้งวัดอยู่ ซึ่งเรียกว่าบ้านม่วงมาแต่เดิมก่อนจะมีการสร้างวัดขึ้น กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 115 ตอนพิเศษ 37ง. วันที่ 19 พฤษภาคม 2541

ภายในวิหารวัดม่วงมีภาพจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญมีคุณค่าต่อการศึกษาในทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง จิตรกรรมภายในวิหารวัดม่วงใช้เทคนิคการเขียนด้วยสีฝุ่นบนฝาผนัง เรื่องราวในภาพประกอบด้วยเรื่องพุทธประวัติ ทศชาติชาดก ไตรภูมิ ปฐมสมโพธิ์ และเรื่องสุภยิต พบบารักระบุปีที่เขียนบนผนังสกัดหน้าว่า “พระพุทธศาสนาแล้วได้ 2444 วิหารนี้ของแม่แสงกับท่านทั้งหลายพร้อมใจกันศะระทรับออกเขียนวิหารไว้ในพระพุทธศาสนาขอให้สั้มเร็ดแก่พระนิพพาน ณ ปังโย โหตุฯ” ระยะเวลาที่เขียนจิตรกรรมตรงกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดม่วงครั้งใหญ่ในช่วงเวลานี้ พร้อมทั้งเขียนจิตรกรรมประดับฝาผนังทั้ง 4 ด้าน ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดม่วงระบุชื่อช่างเขียนภาพไว้ที่ผนังสกัดหน้าว่า “นางเส็งเขียน...” สันนิษฐานว่า “นายเส็ง” ผู้นี้คือ “นายเส็ง อ่อนงมพร้อม” ผู้เขียนภาพเรื่องรามเกียรติ์ ที่ผนังระเบียงคตวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยเป็นช่างเขียน 1 ในจำนวน 67 คนที่เขียนภาพซ่อมของเดิมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 การเขียนภาพซ่อมครั้งนี้เนื่องในโอกาสที่จะมีการฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี โดยมีพระเทวาทินิมิตเป็นแม่กอง การเขียนภาพซ่อมที่ระเบียงคตวัดพระศรีรัตนศาสดารามของนายเส็งมีระยะห่างจากเวลาเขียนภาพในวิหารวัดม่วงราว 28 ปี ภาพเขียนที่วิหารวัดม่วงจึงเป็นงานช่วงแรกๆ ของนายเส็ง ซึ่งต่อมาได้พัฒนาฝีมือจนถึงระดับครูจนได้รับมอบหมายให้เขียนภาพที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

จัดวางเป็นวัดเก่าครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีพระภิกษุจำพรรษามาโดยตลอด ศาสนสถานต่างๆ ภายในวัดจึงได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์และสร้างเพิ่มเติมเรื่อยมา สภาพปัจจุบันของวัดม่วงมีแผนผังตั้งหันหน้าสู่ทิศตะวันออก มีเขตพุทธาวาสของวัดตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางของแผนผัง ถัดลงมาทางใต้เป็นเขตสังฆาวาสซึ่งประกอบด้วยหมู่กุฏิสงฆ์และอาคารศาลาการเปรียญ ปลูกสร้างเรียงต่อเป็นแนวตามทิศตะวันออก-ตะวันตก ในเขตพุทธาวาสของวัดประกอบด้วยสถาปัตยกรรม 4 หลัง ได้แก่ อาคารอุโบสถ อาคารวิหาร และเจดีย์ราย 2 องค์ อุโบสถและวิหาร สร้างอยู่ในตำแหน่งคู่ขนานกัน หันหน้าสู่ทิศตะวันออก ด้านหน้าของอาคารทั้งสองยื่นไปทางด้านข้างมีเจดีย์ราย 2 องค์ สร้างไว้คู่กัน

ลักษณะของแผนผังเขตพุทธาวาสของวัดม่วง เป็นรูปแบบแผนผังที่พบเห็นได้ในงานพุทธสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ดังเช่น แผนผังพุทธาวาสวัดไพชยนต์พลเสพ และวัดโปรดเกศเชษฐาราม จังหวัดสมุทรปราการ วัดอัมพรสวรรค์ วัดราชสิทธิาราม วัดเศวตฉัตร วัดนางชี วัดเทพธิดาราม และวัดมหรธรรณพาราม กรุงเทพมหานคร ซึ่งรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารแบบพระราชนิยมในสมัยนี้จะมีลักษณะเด่น คือ ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันหรือหน้าจั่วจะก่ออิฐถือปูนประดับตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบหรือลวดลายอย่างจินเสาอาคารก็เป็นเสาทรงสี่เหลี่ยมทึบใหญ่ไม่มีบัวหัวเสา เป็นรูปแบบอันเกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปะจีนกับศิลปะไทย แต่อย่างไรก็ตาม วิหารวัดม่วงได้มีรูปแบบที่แปลกแตกต่างจากแบบพระราชนิยมอีกทอดหนึ่งไม่สามารถเทียบเคียงกับอาคารวิหารใดในระยะเวลาการสร้างนี้ โดยอาจเกิดจากการบูรณะเพิ่มเติมภายหลัง ทำให้สามารถกำหนดอายุเมื่อแรกสร้างได้เพียงคร่าวๆ ในราวสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา เนื่องจากเป็นรูปแบบตามพระราชนิยมที่เริ่มปรากฏขึ้นในงานพุทธสถาปัตยกรรมในช่วงนี้ สอดคล้องกับรูปแบบเจดีย์รายทั้งสององค์ด้านหน้าวัดที่สามารถกำหนดอายุได้ราวสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้จะได้ถูกบูรณะเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป แต่ยังมีรูปแบบที่เทียบเคียงได้กับเจดีย์ของวัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

สำนักงาน โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยาได้เคยทำการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดม่วงมาแล้วครั้งหนึ่ง เมื่อปีงบประมาณ. 2543 โดยทำการบูรณะซ่อมแซมวิหารในส่วนหลังคาและผนังอาคาร ซึ่งเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นบางส่วน ต่อมาในปีงบประมาณ 2545 จึงได้ทำการบูรณะซ่อมแซมต่อจากส่วนเดิมจนเสร็จสมบูรณ์ โบราณสถานซึ่งทำการบูรณะในครั้งนี้ประกอบด้วยวิหารวัดม่วงและเจดีย์รายทั้งสององค์ ซึ่งมีสภาพก่อนการบูรณะดังนี้

วิหารวัดม่วง เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนขนาด 5 ห้อง กว้าง 10 เมตร ยาว 19 เมตร หลังคาทรงจั่วทำเป็นปีกนกมีเสาค้ำโถงรับรอบอาคาร หลังคามุงกระเบื้องดินเผา ไม่ประดับเครื่องล่ำยอง หน้าบันทำผนังฉาบปูนเรียบ ประดับปูนปั้นรูปเทวดาอยู่บนดอกบัวและรูปพระสังฆจาณีย์ ภายในวิหารมีจิตรกรรมฝาผนังและที่ประตูหน้าต่างมีภาพเขียนสีที่งดงามมาก สภาพก่อนการปฏิบัติงานวิหารได้รับการบูรณะซ่อมแซมมาบ้างแล้วแต่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ทั้งอาคาร โดยยังเหลือส่วนปูนฉาบที่ผนังอาคาร

ฐานอาคาร และเสาโคจรอบซึ่งแตกร้าวกระเทาะออกเป็นบางส่วน รวมทั้งพื้นภายในวิหารซึ่งปูด้วยกระเบื้องดินเผา มีสภาพทรุดพังเกือบหมด

เจดีย์รายจำนวน 2 องค์ เป็นเจดีย์ทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสอง ขนาด 8.30 x 8.30 เมตร สูงประมาณ 10.50 เมตร ตั้งอยู่บนฐานเขียง 1 ชั้น และซุ้มฐานสิงห์ ที่ฐานทำซุ้มระนาทั้ง 4 ทิศ ประดับหลังคาด้วยเจดีย์ทรงระฆัง ปัจจุบันเจดีย์มีสภาพชำรุดทรุดโทรม แนวอิฐก่อและแผงปูนฉาบบางส่วนพังทลาย หลุดหายไป มีการพอกปูนซีเมนต์บูรณะที่บัวกลุ่ม และบางส่วนของระฆังที่เจดีย์ทั้งสององค์

การปฏิบัติงานบูรณะซ่อมแซมวัดม่วงในปีงบประมาณ 2545 ได้แล้วเสร็จสมบูรณ์ตามขอบเขตการดำเนินงานในครั้งนี้อย่างได้กำหนดไว้ 8 ประการคือ

1. การดำเนินงานบูรณะโบราณสถานส่วนที่ชำรุดทรุดโทรมทั่วไป
2. งานปรับปรุงแนวปูนฉาบผนัง
3. งานปรับปรุงซ่อมแซมพื้น
4. งานตรวจซ่อมประตูหน้าต่าง
5. งานติดตั้งตาข่ายกันนก
6. งานกำจัดปลวก
7. งานปรับปรุงระบบไฟฟ้า
8. งานบูรณะเจดีย์หมายเลข 1 และ หมายเลข 2

ภายหลังการบูรณะแล้วเสร็จสมบูรณ์ ทางสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยาได้มอบหมายให้ทางวัดเป็นผู้ดูแลรักษาโบราณสถานแห่งนี้ ตามวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานและดำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางศิลปกรรมซึ่งเป็นมรดกของชาติ เป็นหลักฐานด้านการศึกษาแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน และเพื่อประโยชน์ใช้สอยของพระภิกษุสงฆ์ต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 4 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528 .
- ไขแสง สุขะวัฒน์. วัดพุทธศาสนาที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีนในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ภาค 2 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526 .
- คมขำ คีวงษา. “บทบาทของตลาดในเมืองพระนครศรีอยุธยาต่อการค้าภายในและภายนอก พ.ศ. 2173-2310.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- งานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง กองโบราณคดี กรมศิลปากร. รายงานการสำรวจจิตรกรรมฝาผนัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เล่มที่3 .กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538 .
- ประทีป ชุมพล. จิตรกรรมฝาผนังภาคกลาง ศึกษากรณีความสัมพันธ์กับวรรณคดีและอิทธิพลที่มีต่อความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม. ทุนอุดหนุนประเภททั่วไปประจำปี 2539 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. เอกสารอัดสำเนา .
- ปรีดา ศรีชลาลัย, “คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ เอกสารหอหลวง,” แดงงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี 3 (มกราคม 2512) : 46.
- ผาสุก อินทรารุช. พุทธปฏิมาฝ่ายมหายาน .กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2543 .
- พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ. วรรณคดีศาสนาและขนบประเพณี .กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, 2528 .
- มงคล ปุษปฤกษ์. “จิตรกรรมพุดได้ที่วัดม่วง บางปะหัน.” วารสารทางวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 , 2539.
- ราชบัณฑิตสภา. ตำนานวัดอุสถานซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนา .พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2472 .
- ศิลปากร, กรม. ประชุมพงสาวดาร ภาคที่ 63 เรื่องกรุงเก่า, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระยาประสาธวิริยกิจ (เชย ชัยประภา) พ.ศ. 2508 . พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเกษมสุวรรณ, 2508.
- สน สีมাত্রัง. จิตรกรรมฝาผนังสกุลช่างรัตนโกสินทร์ .กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2522 .
- สมใจ นิ่มเล็ก. สถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. เอกสารประกอบนิทรรศการและการบรรยายพิเศษเรื่องในวาระครบ 200 ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ, ม.ป.ท.

สันติ เล็กสุขุม. เจดีย์ ความเป็นมาและคำศัพท์เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย . กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มติชน, 2540 .

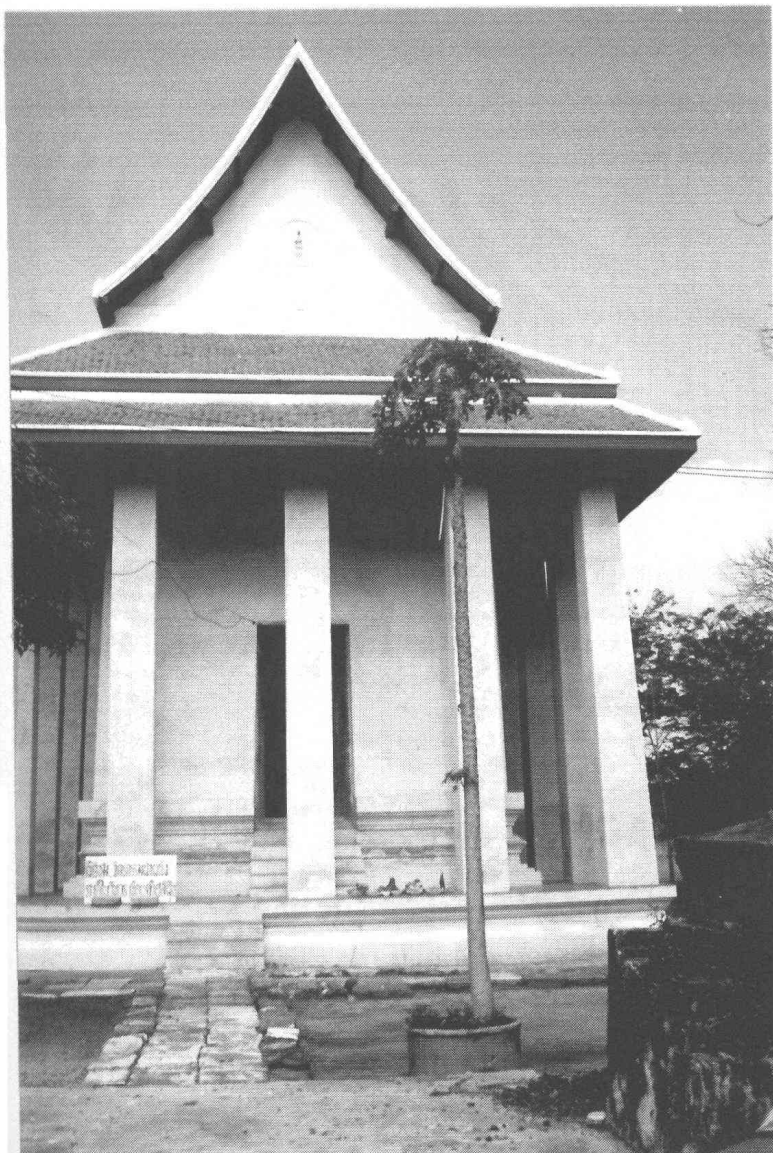
หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล. ศิลปะในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 9 . กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้น
ติงกรุ๊ป จำกัด, 2534 .

ภาพถ่ายประกอบรายงานการบูรณะ

ภาพที่ 1 สภาพก่อนบูรณะวิหารซึ่ง
ได้รับการบูรณะซ่อมแซมมาบ้าง
แล้วเมื่อปี พ.ศ. 2543 (ฟิล์ม 1/30)

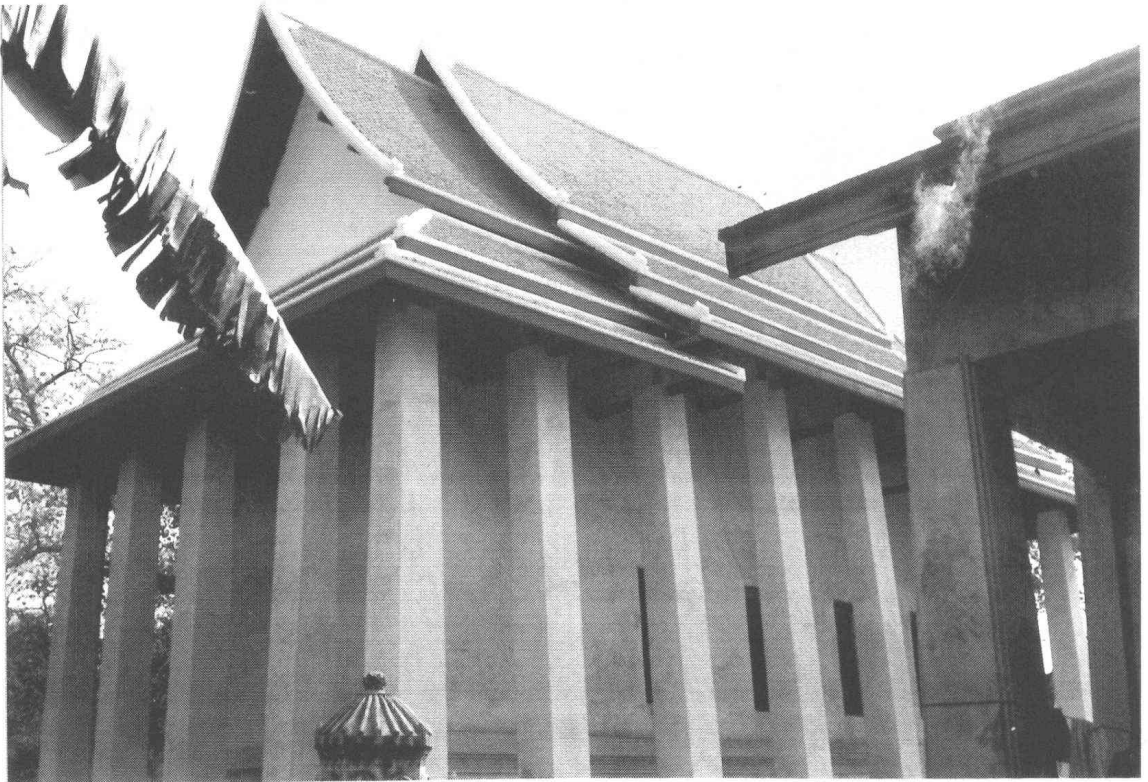

อนันตนาถการ
จากกรมศิลปากร

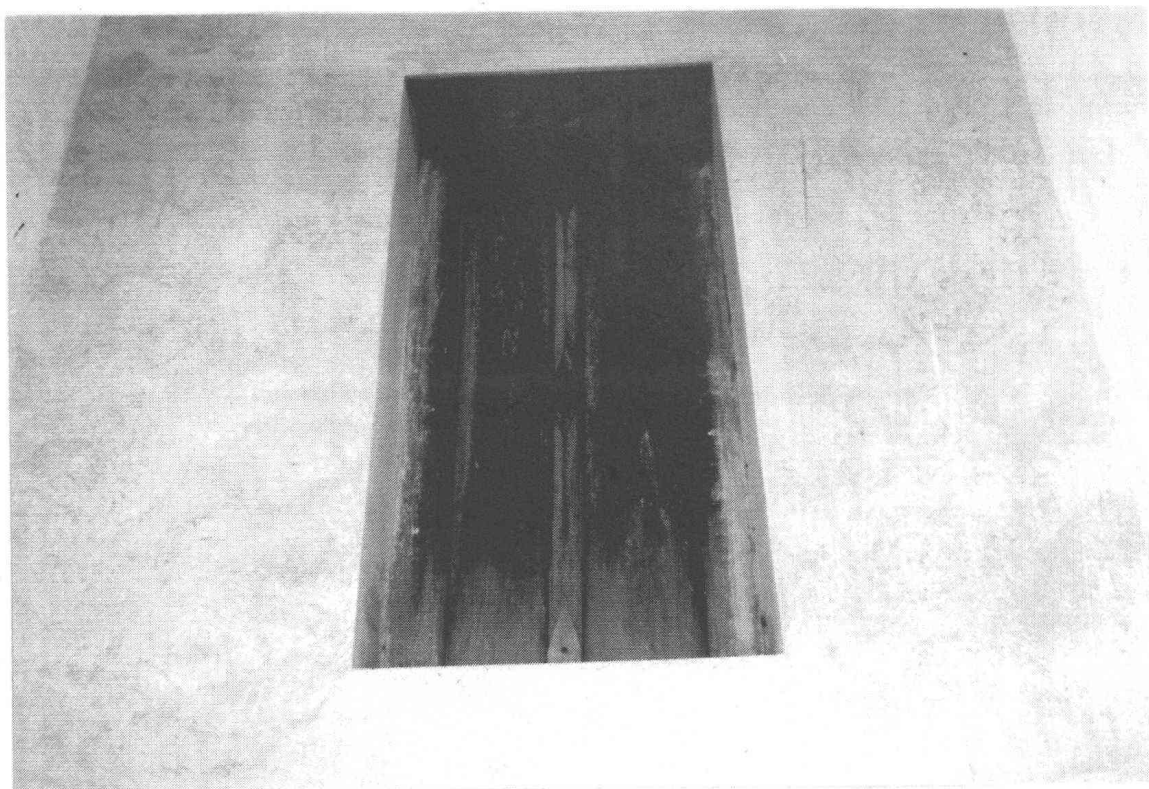
ภาพที่ 2 สภาพก่อนบูรณะวิหารด้าน
ทิศตะวันออก (ฟิล์ม 1/31)

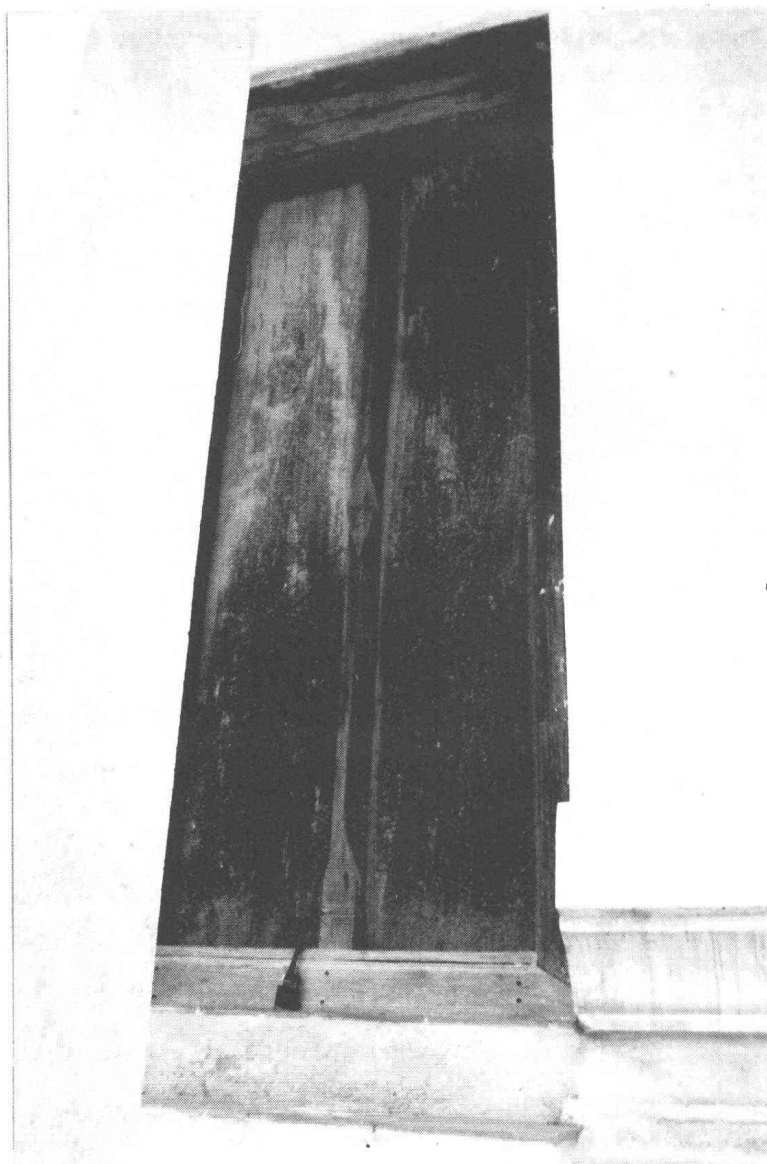
ภาพที่ 3 สภาพก่อนบูรณะวิหารด้านทิศเหนือ (ฟิล์ม 1/32)

ภาพที่ 4 สภาพก่อนบูรณะวิหารด้านทิศใต้และตะวันตก (ฟิล์ม 1/35)

ภาพที่ 5 สภาพบานหน้าต่างของ
วิหารก่อนการบูรณะ
(ฟิล์ม 1/12a)

ภาพที่ 6 สภาพบานประตูหน้า
ของวิหารก่อนการบูรณะ (ฟิล์ม
1/13a)

ภาพที่ 7 ขณะปฏิบัติงานสกัดปูนฉาบเดิมที่ฐานวิหารด้านทิศเหนือโดยใช้เครื่องมือขนาดเล็กเช่นสิ่ว สกัด
(ฟิล์ม 2/13)

ภาพที่ 8 ขณะปฏิบัติงานสกัดปูนฉาบเดิมที่เสาพาไลของวิหารด้านทิศเหนือ
โดยใช้เครื่องมือขนาดเล็กเช่นสิ่ว สกัด (ฟิล์ม 2/29)

ภาพที่ 9 การสกัดปูนฉาบเดิมที่ฐานชั้นบนของวิหารด้านทิศใต้ (ฟิล์ม 2/34)

ภาพที่ 10 การใช้ปูนหมักสูตรโบราณฉาบผนังวิหารตามหลักฐานสถาปัตยกรรมเดิม (ฟิล์ม 3/7)

ภาพที่ 11 ขณะปฏิบัติงานฉาบปูน โดยใช้แผ่นฟองน้ำที่เสวป่าไผ่วิหาร
ด้านทิศตะวันออกเจียงเหนือ (ฟิล์ม2/20)

ภาพที่ 12 สภาพภายหลังการฉาบปูนชั้นนอกก่อนขัดปูนดำที่เสวป่าไผ่ของวิหารด้านทิศตะวันออกเจียงเหนือ
(ฟิล์ม2/30)

ภาพที่ 13 สภาพภายหลังการรื้อพื้นกระเบื้องดินเผาขนาด 30 x 30 เซนติเมตร ซึ่งก่อนการบูรณะชำรุดเสียหาย
ประมาณ 75% (ฟิล์ม 3/26)

ภาพที่ 14 ขณะทำการปรับปรุงพื้นภายในวิหาร โดยทุบชุดลอกและขนวัสดุรองพื้นเดิมออกทั้งหมด นำแผ่น
กระเบื้องดินเผาที่ตัดไว้มาปูพื้นวิหารให้เต็มตามรูปแบบกำหนด (ฟิล์ม 5/24)

ภาพที่ 15 การเก็บงานรายละเอียดพื้นภายในวิหาร โดยทำการยาแนวด้วยปูนขาวหมัก (ฟิล์ม 5/18)

ภาพที่ 16 สภาพพื้นภายในวิหารภายหลังการบูรณะ (ฟิล์ม 6/00a)

ภาพที่ 17 การรื้อถอดบานหน้าต่างด้านทิศใต้ เพื่อทำการบูรณะ (ฟิล์ม3/29)

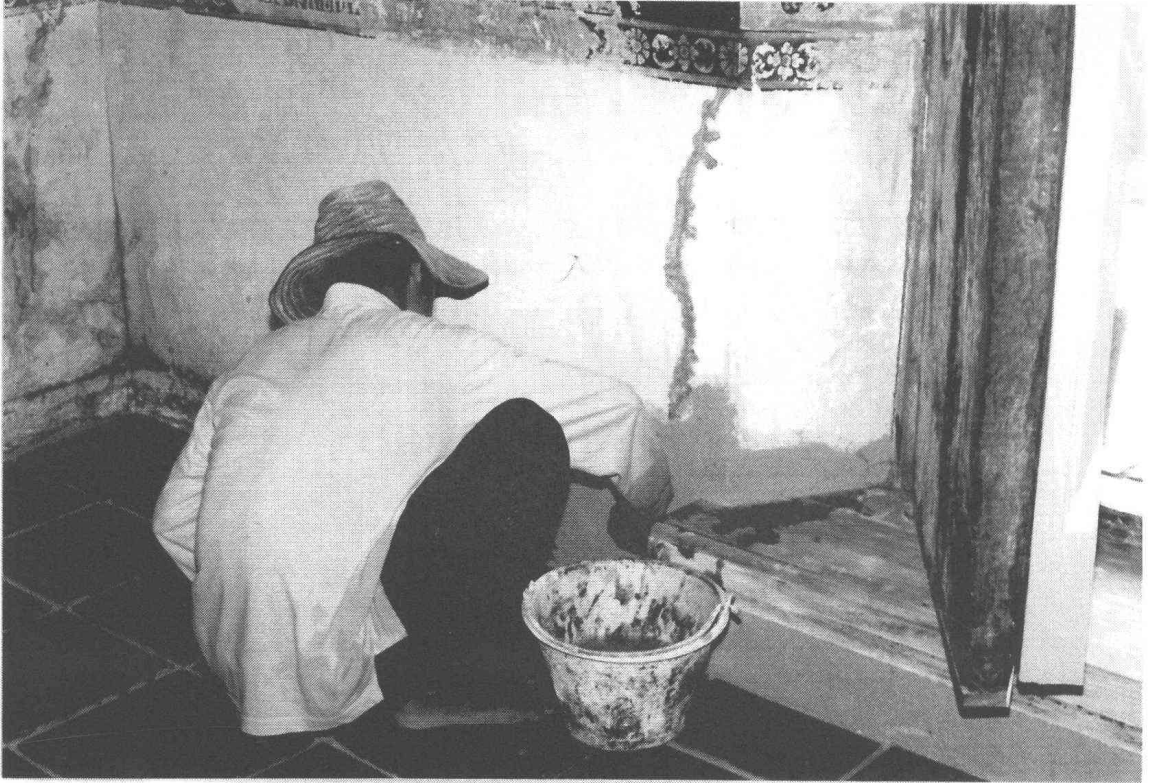
ภาพที่ 18 การใช้กระดาษแข็งแผ่นใหญ่และหนา ห่อหุ้มภาพจิตรกรรมทั้งหมดจนมิดชิดเต็มพื้นที่ จากนั้นจึงใช้แผ่นพลาสติกหุ้มทับอีกชั้นหนึ่ง เพื่อป้องกันความเสียหายก่อนทำการบูรณะ (ฟิล์ม4/5)

ภาพที่ 19 ขณะทำการซ่อมแซมผิวไม้ด้านนอกของบานหน้าต่าง(ฟิล์ม 4/10)

ภาพที่ 20 การลงน้ำยาซีซีซีงเพื่อรักษาเนื้อไม้ (ฟิล์ม 4/12)

ภาพที่ 21 ขณะปฏิบัติงานตรวจสอบ ไม้ธรรณีประตู่ (ฟิล์ม 5/15)

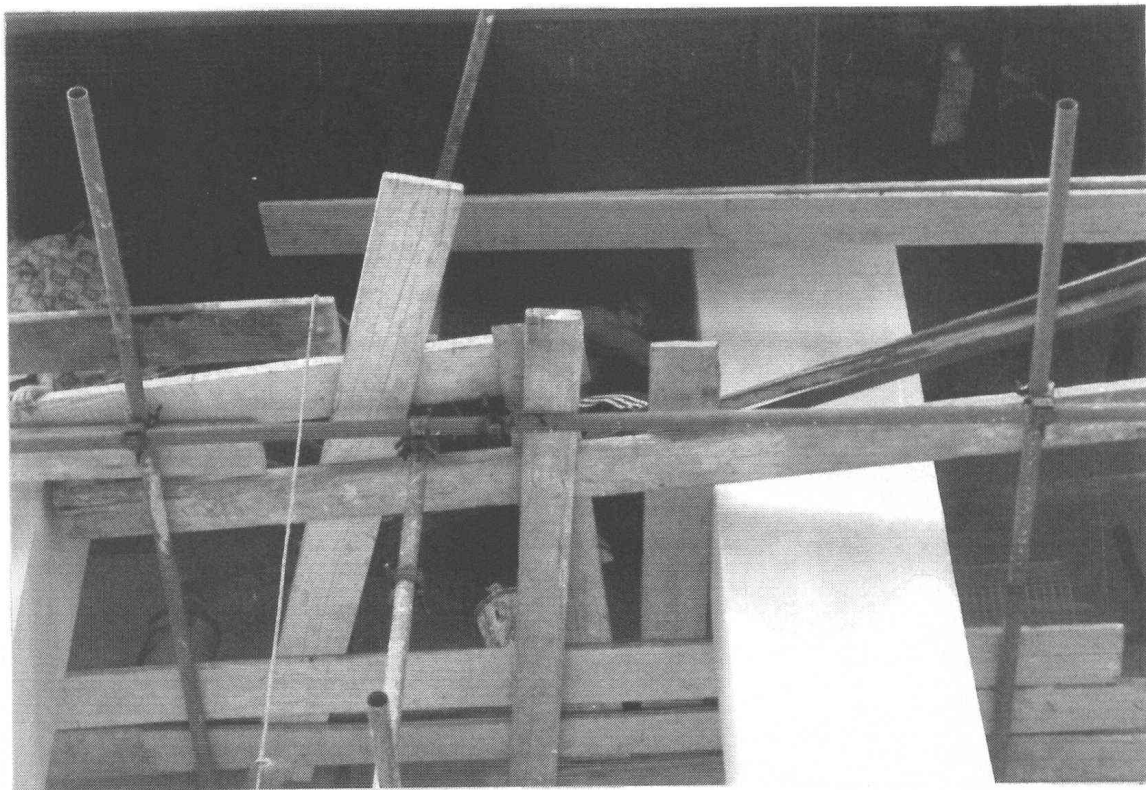
ภาพที่ 22 การติดตั้งหน้าต่างกลับที่เดิมพร้อมทั้งติดตั้งกลอนตามหลักฐานเดิม (ฟิล์ม 5/13)

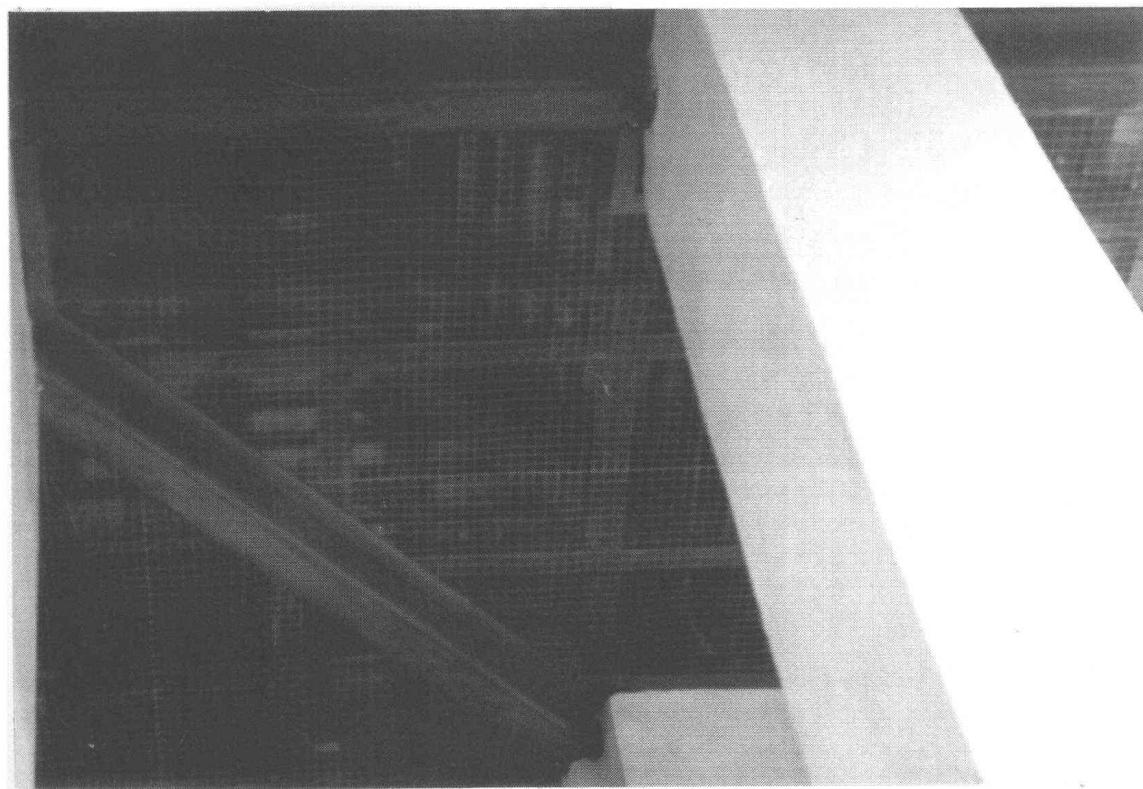
ภาพที่ 23 การทำสีเหลืองตามหลักฐานเดิมที่วงกบหน้าต่างเพื่อรักษาสภาพเนื้อไม้ (ฟิล์ม 5/4)

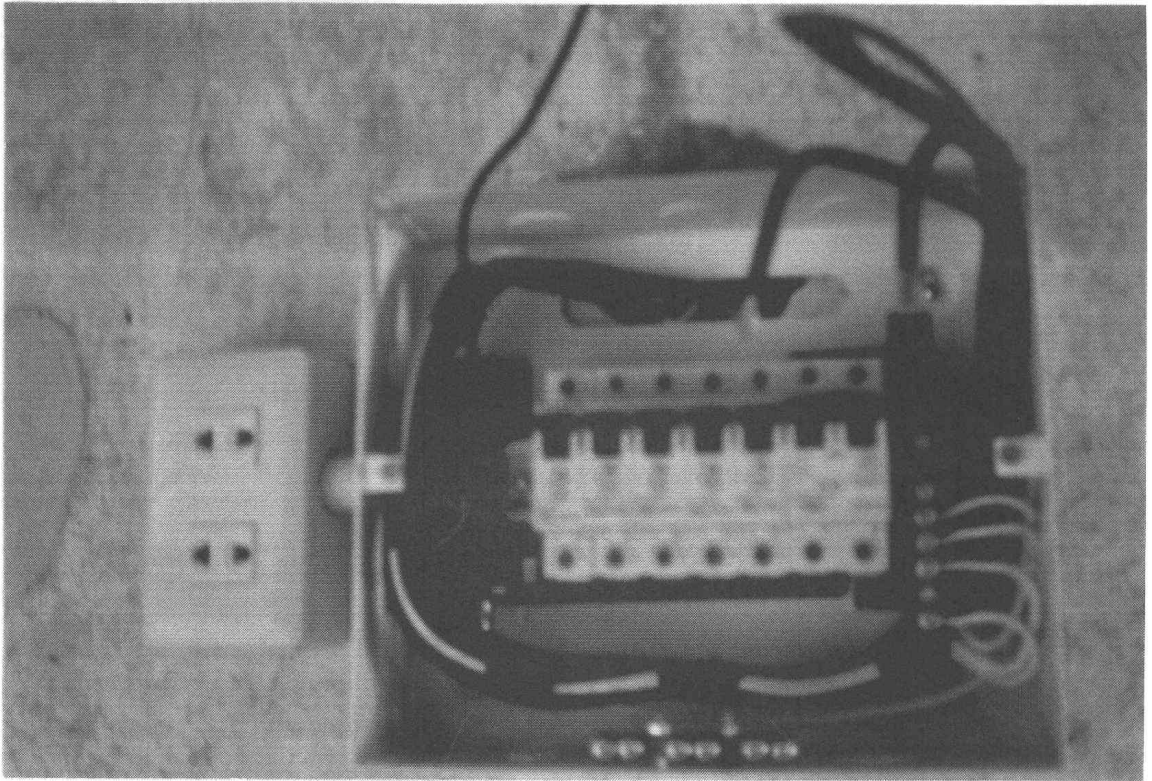
ภาพที่ 24 การติดตั้งบุณระบานประตูโดยใส่ครกและเดือยทองเหลืองชนิดแหวนรองรับและอัดน้ำมันจารบีได้ใหม่หมดทุกบานรวมทั้งติดตั้งสายยูโหละแบบไทย (ประแจเงิน) สำหรับคล้องกุญแจ (ฟิล์ม 5/20)

ภาพที่ 25 ขณะปฏิบัติงานติดตั้งตาข่ายกันนกที่ชายคาทางด้านทิศใต้ของวิหาร ด้วยด้วยตาข่ายแบบตาสี่เหลี่ยม (ฟิล์ม 2/32)

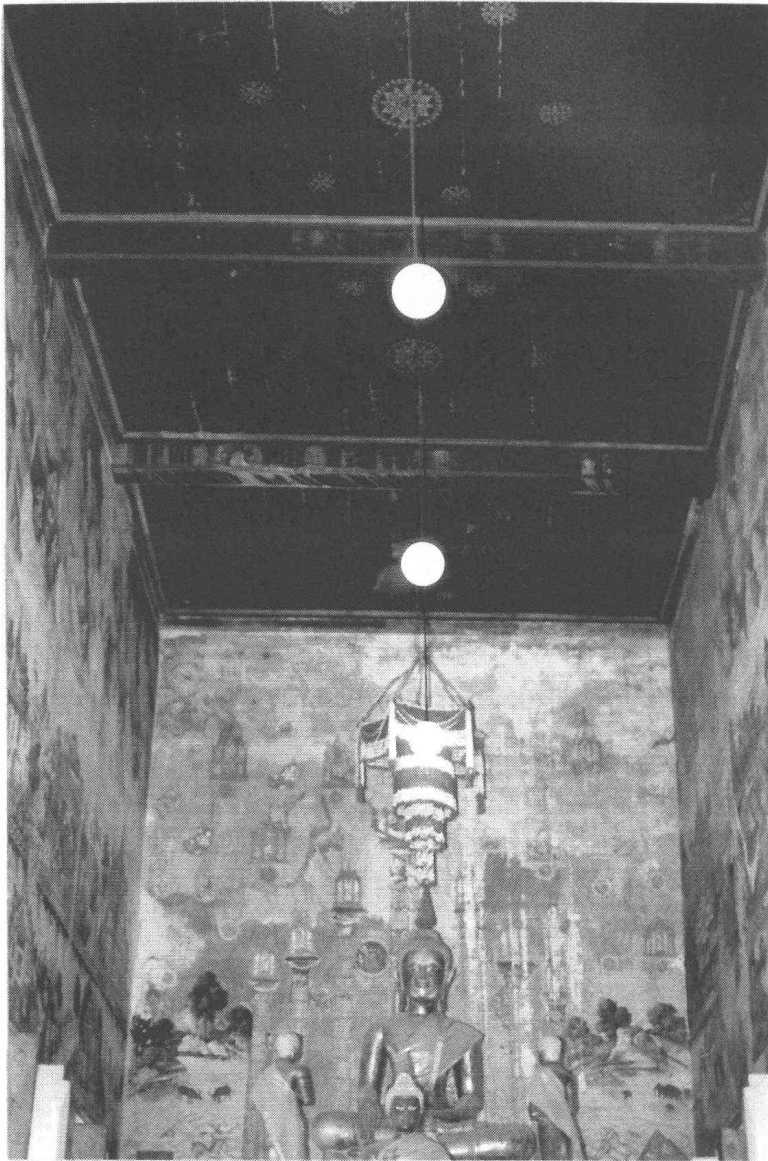
ภาพที่ 26 สภาพภายหลังการติดตั้งตาข่ายกันนกที่ชายคาด้านทิศตะวันออกของวิหาร (ฟิล์ม 3/36)

ภาพที่ 27 แผงสวิตช์ไฟซึ่งทำการตรวจซ่อมพร้อมทำการติดตั้งใหม่ภายในวิหาร (ฟิล์ม 3/34)

ภาพที่ 28 ขณะทำการตัดกระแสไฟฟ้าเพื่อปรับปรุงระบบไฟฟ้าใหม่ภายในวิหาร (ฟิล์ม3/33)

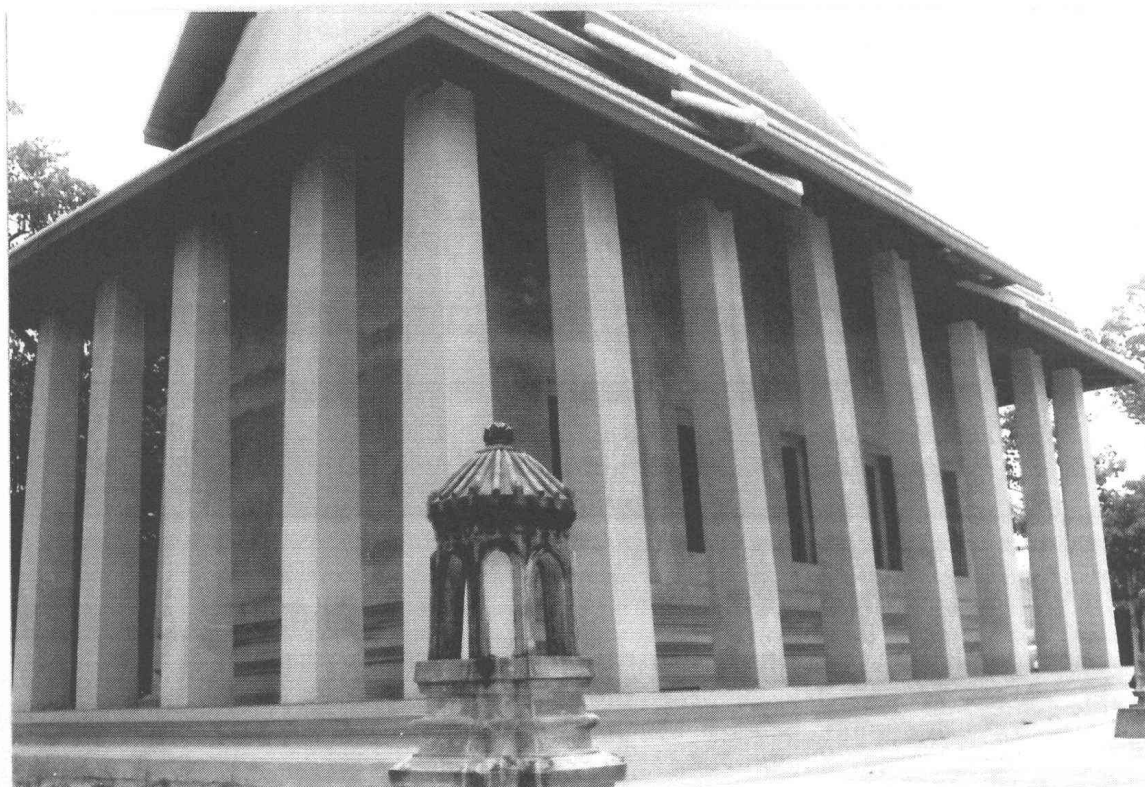

ภาพที่ 29 โคมไฟภายในวิหารซึ่งได้รับการปรับปรุงใหม่ (ฟิล์ม5/22)

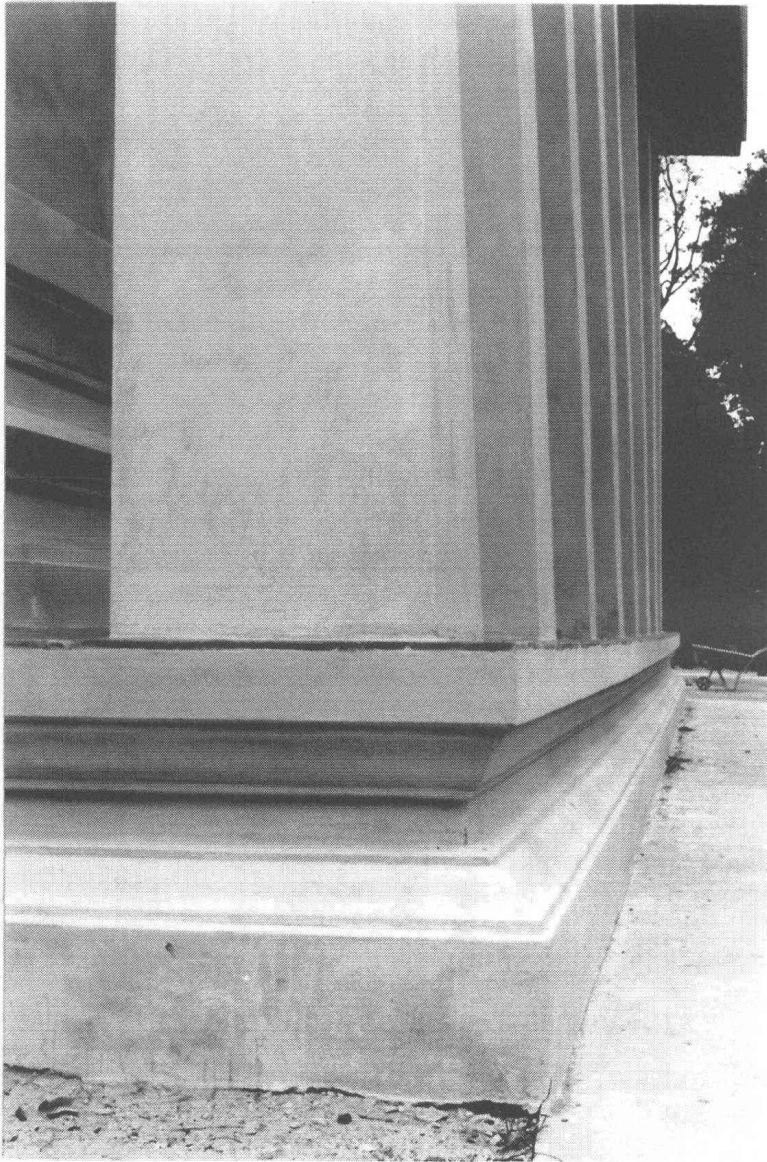

ภาพที่ 30 สภาพภายหลังการบูรณะวิหารด้านทิศตะวันออก (ฟิล์ม 6/00)

ภาพที่ 31 สภาพภายหลังการบูรณะวิหารด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ (ฟิล์ม 5/36)

ภาพที่ 32 ฐานวิหารชั้นล่างด้านทิศใต้ภายหลังการบูรณะตามหลักฐานเดิม (ฟิล์ม 5/8)

ภาพที่ 33 พาไลวิหารทางทิศใต้ภายหลังการบูรณะตามหลักฐานเดิม (ฟิล์ม 5/10)

ภาพที่ 34 สภาพภายหลังการบูรณะบานหน้าต่างภายในวิหาร (ฟิล์ม 6/0a)

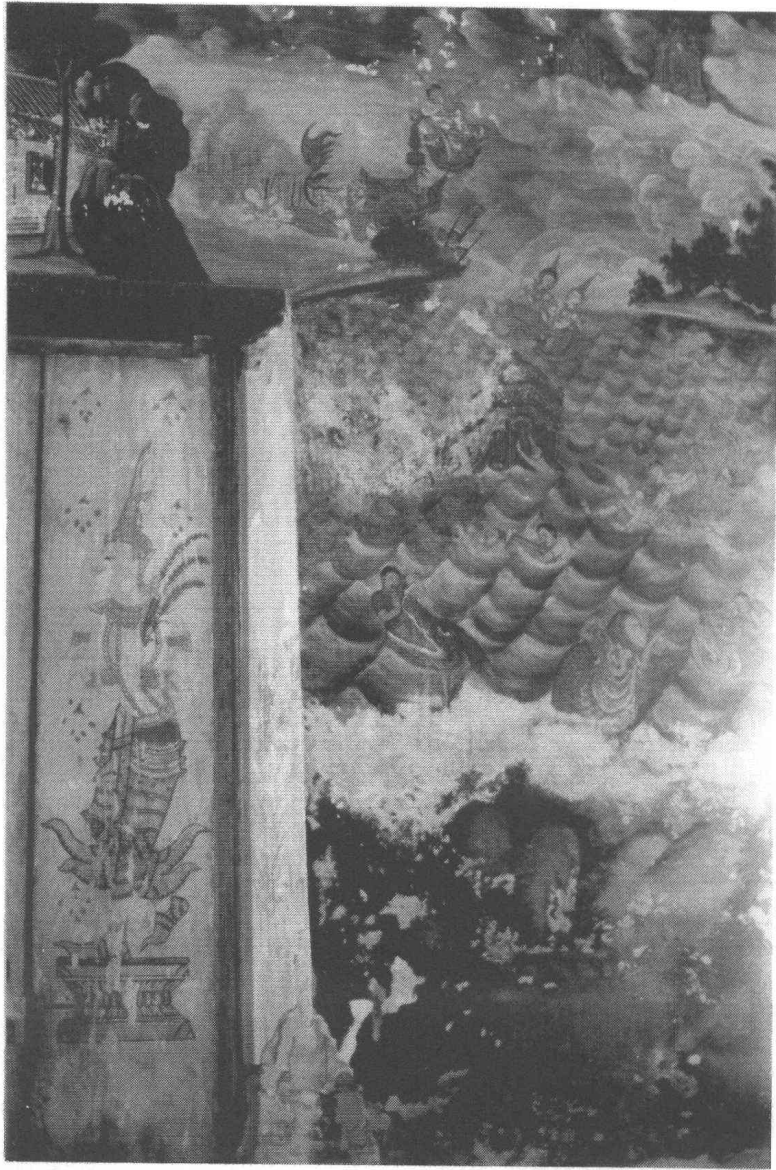

ภาพที่ 35 ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารที่ผนังสกัดหน้าเป็นภาพพุทธประวัติตอนมารผจญ (ฟิล์ม 8/8)

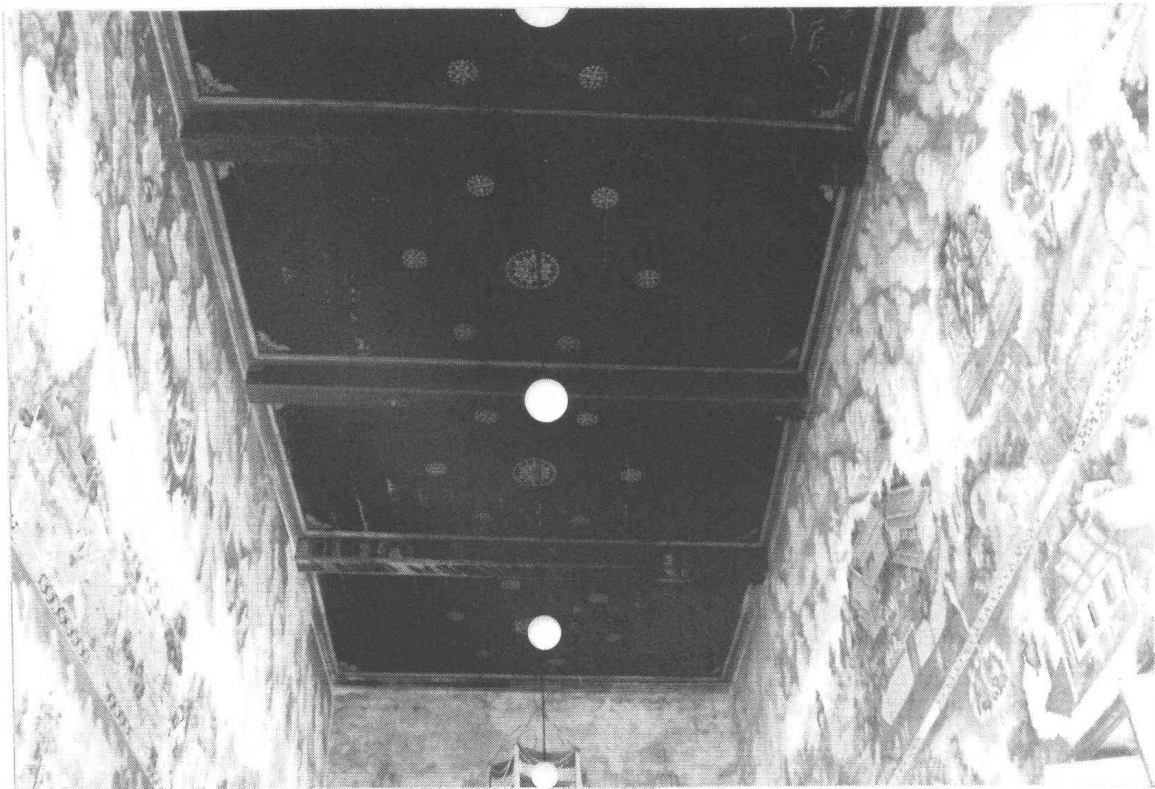
ภาพที่ 36 ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารที่ผนังสกัดหลังเป็นภาพเล่าเรื่องไตรภูมิ (ฟิล์ม 8/11)

ภาพที่ 37 ตัวอย่างภาพจิตรกรรมที่
ผนังด้านทิศเหนือเป็นฉากเรื่อง
พระมหาชนก (ฟิล์ม 8/00)

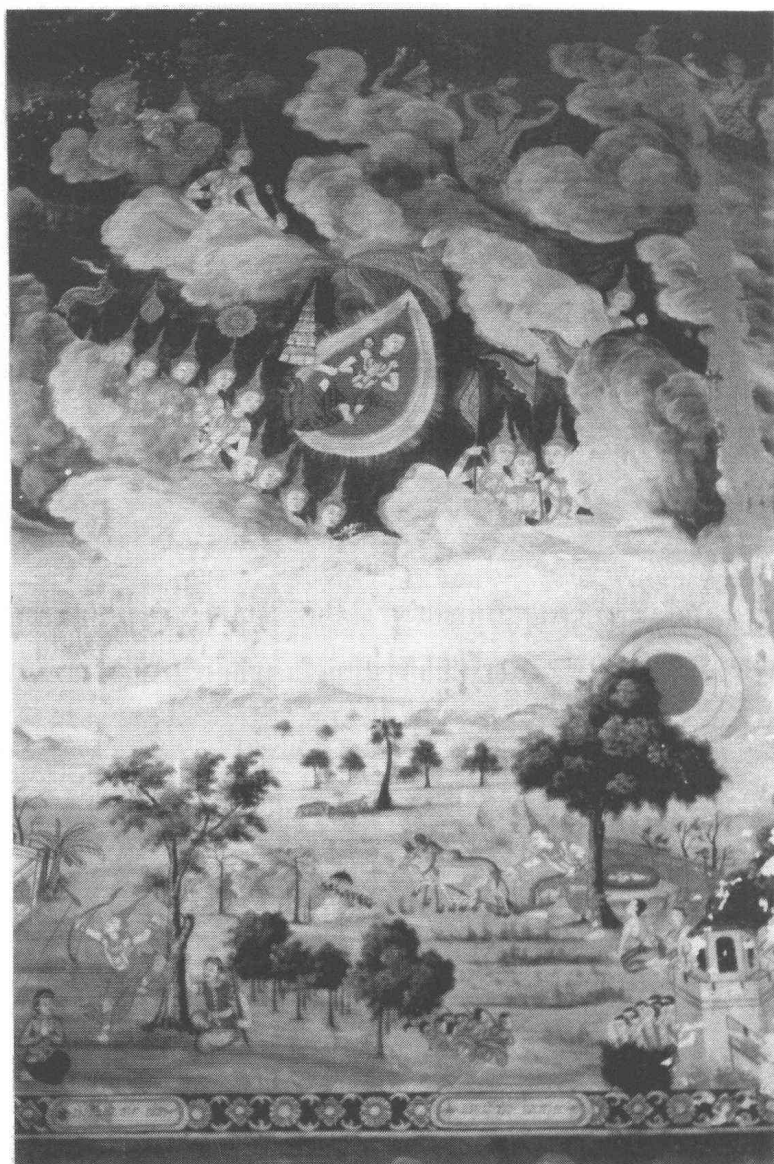

ภาพที่ 38 ตัวอย่างภาพจิตรกรรม
ที่ผนังด้านทิศเหนือเป็นฉาก
เรื่องพระมหาชนก (ฟิล์ม 8/1)

ภาพที่ 39 ภาพจิตรกรรมด้านบน
ของผนังวิหารและลวดลาย
ประดับบนฝ้าเพดาน
(ฟิล์ม 8/13)

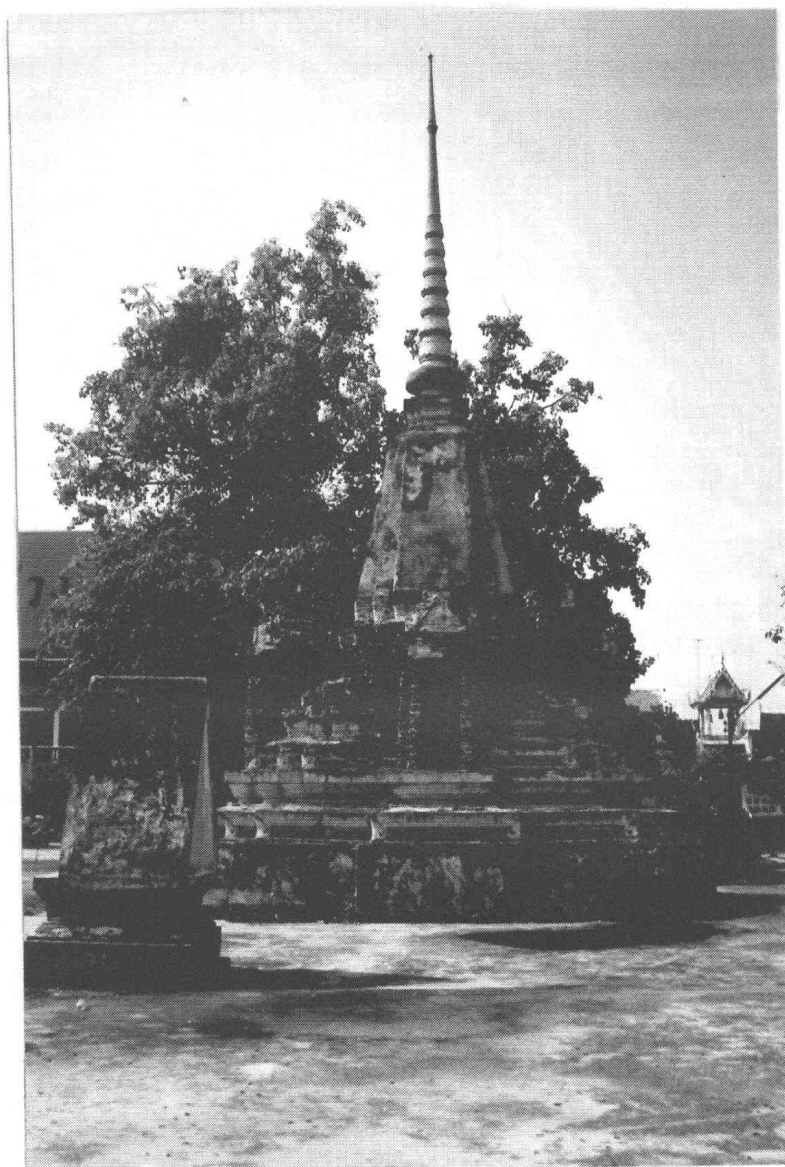

ภาพที่ 40 พุทธประวัติตอนทรง
แสดงศิลปศาสตร์และ
ทำพิธีแรกนาขวัญ
(ฟิล์ม 7/8)

ภาพที่ 41 สภาพก่อนบูรณะเจดีย์รายทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสอง ทางทิศเหนือของวิหารซึ่งได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมมาบ้างแล้วในปัจจุบัน (ฟิล์ม 1/36)

ภาพที่ 42 สภาพก่อนบูรณะเจดีย์รายทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสอง ทางทิศใต้ของวิหารซึ่งได้รับการ
ปรับปรุงซ่อมแซมมาบ้างแล้วในปัจจุบัน (ฟิล์ม 1/36)

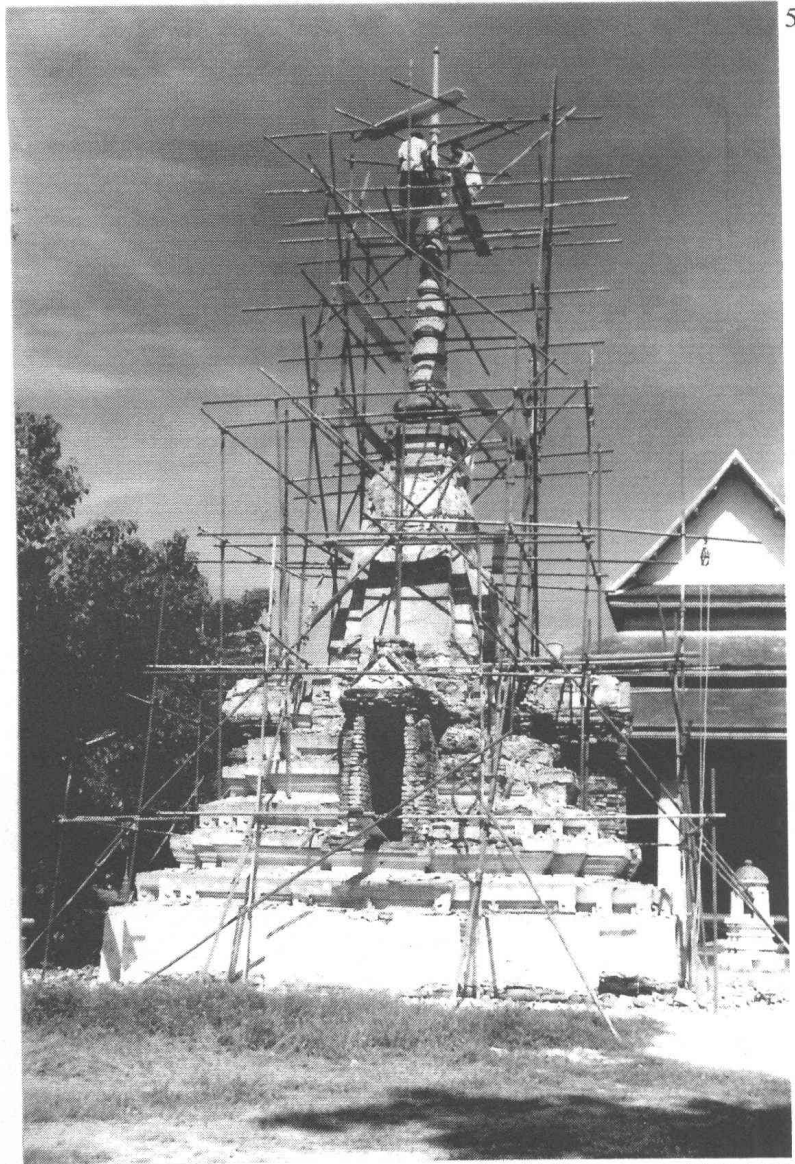

ภาพที่ 43 ชุมเจระนำเจดีย์รายทิศเหนือก่อนการบูรณะ (ฟิล์ม 1/19a)

ภาพที่ 44 ขณะทำการก่ออิฐตามหลักฐานเดิมที่ชุมเจระนำด้านเหนือของเจดีย์รายทิศเหนือ (ฟิล์ม 4/6)

ภาพที่ 45 ขณะสกัดปูนฉาบเดิมที่
ชำรุด ออกจากยอดเจดีย์ราชทิสใต้
(ฟิล์ม 4/00a)

ภาพที่ 46 ขณะสกัดปูนฉาบเดิมที่องค์ระฆังของเจดีย์ราชทิสใต้ (ฟิล์ม4/27a)

ภาพที่ 47 ขณะทำการฉาบปูนเพื่อบูรณะเจดีย์รายทิศใต้ (ฟิล์ม 5/2)

ภาพที่ 48 การฉาบปูนตามหลักฐานสถาปัตยกรรมเดิม
ที่ฐานฐานสิงห์เจดีย์รายทิศเหนือ (ฟิล์ม 4/29a)

ภาพที่ 49 การฉาบปูนที่เจดีย์รายทิศเหนือตามหลักฐานสถาปัตยกรรมเดิม (ฟิล์ม4/28a)

ภาพที่ 50 สภาพเจดีย์รายหมายเลข 1, 2 ภายหลังการบูรณะแล้วเสร็จ (ฟิล์ม 9/1)

ภาคผนวก

- บันทึกการปฏิบัติงาน
- แบบบูรณะโบราณสถาน
- สำเนาจ้าง
- รายการประกอบแบบการบูรณะ

บันทึกการปฏิบัติงานการบูรณะโบราณสถานวัดม่วง (ส่วนที่ 2) ปีงบประมาณ 2545

วัน / เดือน / ปี	รายการปฏิบัติงาน	หมายเหตุ
สัปดาห์ที่ 1 6 / 5 / 45	- เตรียมพื้นที่ทำที่พักคนงาน	ช่างไม้ 3 คน คนงาน 5 คน
7 / 5 / 45	- ก่อสร้างที่พัก พร้อมนำคนงานเข้าที่พัก	
8 / 5 / 45	- ก่อสร้างที่พักคนงานต่อจากเดิม	
9 / 5 / 45	- ตั้งนั่งร้านวิหาร ก่อบ่อหมักปูน	
10 / 5 / 45	- ตั้งนั่งร้านวิหาร	
11 / 5 / 45	- ตั้งนั่งร้านวิหาร เริ่มหมักปูน	
12 / 5 / 45	- หยุดเทศกาลสงกรานต์	
13 / 5 / 45	- หยุดเทศกาลสงกรานต์	
สัปดาห์ที่ 2 14 - 17 / 5 / 45	- หยุดเทศกาลสงกรานต์	คนงาน 8 คน
18 / 5 / 45	- สกัดผนังวิหาร เสา บัวฐานวิหารด้านทิศเหนือโดยการใช้มือสกัดด้วยเครื่องมือขนาดเล็ก เช่น สว่า และสกัด	
19 / 5 / 45	- สกัดผนังวิหาร เสา บัวด้านทิศเหนือ	
20 / 5 / 45	- สกัดผนังวิหาร เสา บัวด้านทิศเหนือและทิศตะวันออก	
สัปดาห์ที่ 3 21 / 5 / 45	- สกัดผนังวิหาร เสา บัวด้านทิศตะวันออก	ช่างปูน 7 คน คนงาน 8 คน
22 / 5 / 45	- สกัดผนังวิหาร เสา บัวด้านทิศใต้ และตะวันตก	
23 / 5 / 45	- สกัดผนังวิหาร เสา บัวด้านทิศใต้และตะวันตก	
24 / 5 / 45	- ล้างผนัง เสา บัวโดยรอบวิหาร	
25 / 5 / 45	- ล้างผนัง เสา บัวโดยรอบวิหาร ต้มน้ำตาลกาวหนังสือตัว	
26 / 5 / 45	- ฉาบผนังด้านทิศเหนือ ด้วยปูนหมักตามกรรมวิธีโบราณ โดยใช้เกรียงไม้โบกปูนฉาบผนัง รวมทั้งตั้งไฟเคียน้ำตาลกาวหนังสือตัว	
27 / 5 / 45	- ฉาบผนังด้านทิศเหนือและเคียน้ำตาลกาวหนังสือตัว	
สัปดาห์ที่ 4 28 / 5 / 45	- ฉาบผนังด้านทิศเหนือและตะวันออก	ช่างปูน 10 คน คนงาน 7 คน
29 / 5 / 45	- ฉาบผนังทิศเหนือและตะวันออก	
30 / 5 / 45	- ฉาบผนังทิศตะวันออก	

1 / 6 / 45	- หยุดวันแรงงาน	
2 / 6 / 45	- ฉาบผนัง ทิศตะวันออก	
3 / 6 / 45	- ฉาบผนังทิศตะวันออกและทิศใต้	
4 / 6 / 45	- ฉาบผนังทิศใต้	
สัปดาห์ที่ 5		
5 / 6 / 45	- ฉาบผนังทิศใต้และตะวันตก	ช่างปูน 10 คน คนงาน 6 คน
6 / 6 / 45	- ฉาบผนัง ทิศตะวันตก	
7 / 6 / 45	- ฉาบเสาพาไล ปั้นบัวด้านทิศเหนือ	
8 / 6 / 45	- ฉาบเสาพาไล ปั้นบัวปั้นบัวด้านทิศเหนือและทิศตะวันออก	
9 / 6 / 45	- ฉาบเสาพาไล ปั้นบัวทิศตะวันออก และทิศใต้	
10 / 6 / 45	- ฉาบเสาพาไล ปั้นบัวทิศใต้และทิศตะวันตก	
11 / 6 / 45	- ปั้นบัวฐานผนังทิศเหนือ	
สัปดาห์ที่ 6		
12 / 6 / 45	- ปั้นบัวฐานผนังทิศเหนือ	ช่างปูน 10 คน คนงาน 7 คน
13 / 6 / 45	- ปั้นบัวฐานผนังทิศเหนือและทิศตะวันออก	
14 / 6 / 45	- ปั้นบัวฐานผนังทิศตะวันออก	
15 / 6 / 45	- ปั้นบัวฐานผนังทิศตะวันออกและทิศใต้	
16 / 6 / 45	- ปั้นบัวฐานผนังทิศใต้	
17 / 6 / 45	- ปั้นบัวฐานผนังทิศใต้และทิศตะวันตก	
18 / 6 / 45	- ปั้นบัวฐานผนังทิศตะวันตก	
สัปดาห์ที่ 7		
19 / 6 / 45	- เก็บรายละเอียดการปั้นบัวฐานผนังด้านบนทิศเหนือ และ	ช่างไม้ 7 คน ช่างปูน 8 คน ช่างสี 4 คน คนงาน 6 คน
20 / 6 / 45	ตีโครงคร่าว พร้อมทั้งทาเชลล์ไคร้เพื่อกันปลวก และรักษา	
	เนื้อไม้	
21 / 6 / 45	- เก็บรายละเอียดการปั้นบัวฐานผนังด้านบนทิศตะวันออก	
	และตีโครงคร่าว ทาเชลล์ไคร้ ต่อจากเดิม	
22 / 6 / 45	- เก็บรายละเอียดการปั้นบัวฐานผนังด้านบนทิศใต้ ตีโครง	
	คร่าว ทาเชลล์ไคร้ ต่อจากเดิม	
	- เก็บรายละเอียดการปั้นบัวฐานผนังด้านบนทิศตะวันตก	
	รวมทั้งตี โครงคร่าว ทาเชลล์ไคร้	

23 / 6 / 45	- ชิงตาข่าย ตีมอบโดยรอบวิหาร	
24 / 6 / 45	- ชิงตาข่าย ตีมอบที่เหลือโดยรอบวิหาร	
25 / 6 / 45	- ชิงตาข่าย ตีมอบ ทาสีไม้มอบ	
สัปดาห์ที่ 8		
26 / 6 / 45	- ชิงตาข่ายกันนก ตีไม้มอบ ทาสีไม้มอบ และเชลล์ไครท์	ช่างไม้ 4 คน
27 / 6 / 45	- ตัดกระแสไฟและปรับปรุงระบบไฟฟ้าเดิมภายในวิหาร	ช่างสี 3 คน
28 / 6 / 45	- เดินสายไฟฟ้าใหม่ภายในวิหาร	คนงาน 8 คน
29 / 6 / 45	- เดินสายไฟฟ้าใหม่ภายในวิหาร	ช่างไฟ 3 คน
30 / 6 / 45	- ปรับปรุง และตรวจสอบระบบไฟฟ้าใหม่ภายในวิหาร	
31 / 6 / 45	- ทำความสะอาดพื้นที่ ทาเชลล์ไครท์ฝ้าไม้ของวิหาร	
1 / 7 / 45	- รื้อนั่งร้านรอบวิหาร	
สัปดาห์ที่ 9		
2 / 7 / 45	- สก๊ตพื้นกระเบื้องภายในวิหาร โดยใช้เกรียงและสก๊ตเล็กๆ จัดแะออก คัดกระเบื้อง ล้างกระเบื้อง	ช่างไม้ 7 คน ช่างปูน 8 คน
3 / 7 / 45	- สก๊ตพื้นกระเบื้องภายในวิหาร คัดกระเบื้อง ล้างกระเบื้อง ต่อจากวันที่ผ่านมา	คนงาน 6 คน
4 / 7 / 45	- สก๊ตอิฐในวิหารและนำออกไปนอกวิหาร	
5 / 7 / 45	- ปรับระดับพื้นในวิหาร ถายน้ำปูนหมัก	
6 / 7 / 45	- ตั้งนั่งร้านเจดีย์หมายเลข 1 และล้างเจดีย์	
7 / 7 / 45	- ตั้งนั่งร้านเจดีย์หมายเลข 1 และล้างทำความสะอาดเจดีย์	
8 / 7 / 45	- ล้างทำความสะอาดเจดีย์หมายเลข 1	
สัปดาห์ที่ 10		
9 / 7 / 45	- ตั้งนั่งร้านเจดีย์หมายเลข 1 และ 2	ช่างปูน 5 คน
10 / 7 / 45	- ตั้งนั่งร้านเจดีย์หมายเลข 1 และ 2 ต่อจากเดิม	คนงาน 8 คน
11 / 7 / 45	- ตั้งนั่งร้านเจดีย์หมายเลข 1 และ 2 จนถึงส่วนยอด	
12 / 7 / 45	- กำจัดวัชพืชที่ขึ้นอยู่โดยรอบ รวมทั้งล้างทำความสะอาด เจดีย์หมายเลข 2	
13 / 7 / 45	- ล้างทำความสะอาดเจดีย์หมายเลข 2	
14 / 7 / 45	- กำจัดวัชพืชที่ขึ้นอยู่โดยรอบ รวมทั้งล้างทำความสะอาด เจดีย์หมายเลข 1	
15 / 7 / 45	- ล้างทำความสะอาดเจดีย์หมายเลข 1	

อภินันทนาการ
เจ้ากรมศิลปากร

<p>สัปดาห์ที่ 11</p> <p>16 / 7 / 45</p> <p>17 / 7 / 45</p> <p>18 / 7 / 45</p> <p>19 / 7 / 45</p> <p>20 / 7 / 45</p> <p>21 / 7 / 45</p> <p>22 / 7 / 45</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สกัคปูนซีเมนต์เจคีย์หมายเลข 1 ซึ่งเกิดจากการบูรณะใหม่ในปัจจุบัน จากบริเวณส่วนยอดที่เป็นบัวกลุ่มจนถึงคอระฆัง - สกัคปูนซีเมนต์เจคีย์หมายเลข 1 ที่องค์ระฆัง - สกัคปูนซีเมนต์เจคีย์หมายเลข 1 ที่องค์ระฆังและซุ้มฐานของเจคีย์ รวมทั้งล้างทำความสะอาดเจคีย์ - สกัคปูนซีเมนต์เจคีย์หมายเลข 1 ที่ส่วนฐาน และล้างทำความสะอาดเจคีย์ - ก่ออิฐซ่อมแซมเจคีย์หมายเลข 1 - ก่ออิฐซ่อมแซมเจคีย์หมายเลข 1 - ก่ออิฐซ่อมแซมเจคีย์หมายเลข 1 	<p>ช่างปูน 6 คน</p> <p>คนงาน 7 คน</p>
<p>สัปดาห์ที่ 12</p> <p>23 / 7 / 45</p> <p>24 / 7 / 45</p> <p>25 / 7 / 45</p> <p>26 / 7 / 45</p> <p>27 / 7 / 45</p> <p>28 / 7 / 45</p> <p>29 / 7 / 45</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ถอดบานประตูหน้าต่างวิหารนำกระดาษสามาห่อเพื่อรักษาหลักฐานภาพจิตรกรรม แล้วหุ้มด้วยพลาสติกอีกชั้นหนึ่ง - ถอดบานประตูหน้าต่างวิหาร ต่อจากเดิม - ขัดผิวคานนอกของบานหน้าต่าง รวมทั้งสกัคปูนฉาบที่เสื่อมสภาพเจคีย์รายหมายเลข 2 - ขัดผิวคานนอกของบานหน้าต่างวิหาร รวมทั้งสกัคปูนฉาบที่เสื่อมสภาพเจคีย์รายหมายเลข 2 - ขัดบานหน้าต่างวิหาร - ขัดบานประตูวิหาร - ขัดบานหน้าต่างวิหาร ฉาบปูนเจคีย์หมายเลข 2 	<p>ช่างไม้ 3 คน</p> <p>ช่างปูน 7 คน</p> <p>คนงาน 8 คน</p>
<p>สัปดาห์ที่ 13</p> <p>30 / 7 / 45</p> <p>1 / 8 / 45</p> <p>2 / 8 / 45</p> <p>3 / 8 / 45</p> <p>4 / 8 / 45</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ขัดวงกบประตู หน้าต่าง ของวิหาร - ขัดวงกบประตู หน้าต่าง ของวิหาร และก่อก่ออิฐซ่อมแซมเจคีย์รายหมายเลข 2 - ขัดวงกบประตูหน้าต่างวิหาร และก่อก่ออิฐซ่อมแซมเจคีย์หมายเลข 2 - ขัดวงกบหน้าต่าง และทำการกำจัดปลวกภายในวิหาร - ปูพื้นอิฐใหม่ภายในวิหาร รวมทั้งทำการกำจัดปลวก 	<p>ช่างไม้ 4 คน</p> <p>ช่างปูน 7 คน</p> <p>คนงาน 8 คน</p>

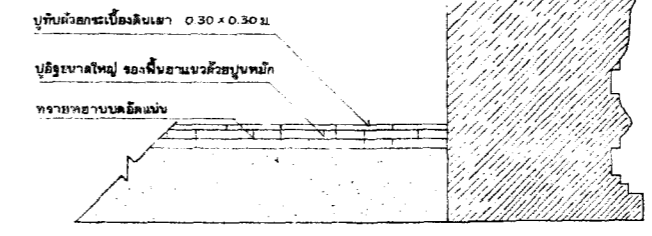
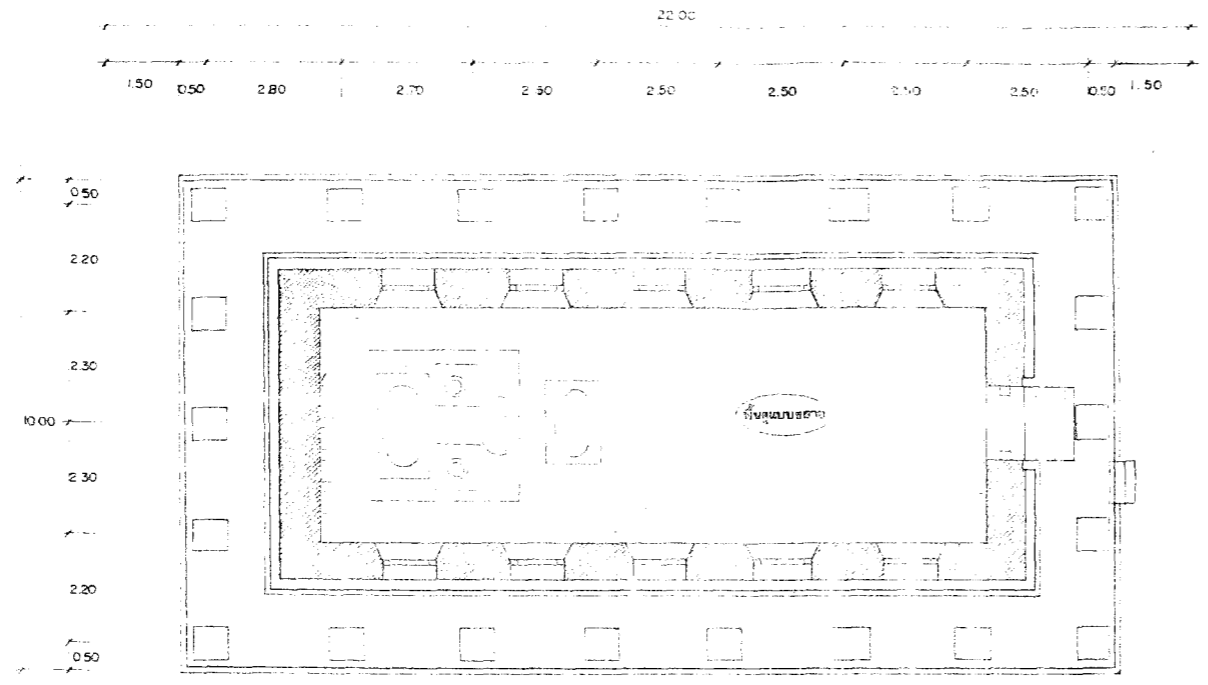
5 / 8 / 45 6 / 8 / 45	<ul style="list-style-type: none"> - ปูพื้นอิฐใหม่ภายในวิหารพร้อมยาแนวอิฐด้วยปูนหมัก - ติดตั้งบานประตูหน้าต่างวิหาร 	
สัปดาห์ที่ 14 7 / 8 / 45 8 / 8 / 45 9 / 8 / 45 10 / 8 / 45 11 / 8 / 45 12 / 8 / 45 13 / 8 / 45	<ul style="list-style-type: none"> - ติดตั้งบานหน้าต่างวิหาร เปลี่ยนครกทองเหลือง ฉาบเจดีย์ หมายเลข 2 - ติดตั้งบานหน้าต่างวิหาร เปลี่ยนครกทองเหลือง ฉาบเจดีย์ หมายเลข 2 - ติดตั้งบานหน้าต่างวิหาร เปลี่ยนครกทองเหลือง ติดตั้งกลอนหน้าต่าง - เปลี่ยนธรณีประตู - ซ่อมแซมธรณีหน้าต่างและเปลี่ยนส่วนที่ชำรุด - ซ่อมแซมธรณีหน้าต่างและเปลี่ยนส่วนที่ชำรุด - ทาสีรองพื้น(สีขาว) ที่ประตู หน้าต่าง ของวิหาร 	ช่างไม้ 3 คน ช่างปูน 6 คน คนงาน 5 คน
สัปดาห์ที่ 15 14 / 8 / 45 15 / 8 / 45 16 / 8 / 45 17 / 8 / 45 18 / 8 / 45 19 / 8 / 45 20 / 8 / 45	<ul style="list-style-type: none"> - ทาสีรองพื้นประตูหน้าต่างวิหาร ฉาบและปั้นบัวที่ชำรุด เจดีย์หมายเลข 1, 2 - ทาสีรองพื้นประตูหน้าต่างวิหาร ฉาบและปั้นบัวที่ชำรุด เจดีย์หมายเลข 1, 2 - ทาสีทับหน้าประตูหน้าต่าง และธรณีประตูหน้าต่าง - ปูพื้นกระเบื้องดินเผาภายในวิหาร - ปูพื้นกระเบื้องดินเผาภายในวิหาร - ปูพื้นกระเบื้องดินเผาภายในวิหาร ส่วนที่ต้องเก็บรายละเอียด เช่นบริเวณขอบอาคารและฐานชุกชี - ปูกระเบื้องภายในวิหารต่อจากเดิม ขาแนวระหวางร่องกระเบื้องด้วยปูนหมัก รวมทั้งฉาบและปั้นบัวที่ชำรุดของเจดีย์หมายเลข 1 	ช่างไม้ 3 คน ช่างปูน 6 คน ช่างสี 2 คน คนงาน 5 คน
สัปดาห์ที่ 16 21 / 8 / 45	<ul style="list-style-type: none"> - สกัควิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข 1 และ 2 	ช่างปูน 10 คน คนงาน 11 คน

22 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
23 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
24 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
25 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
26 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
27 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
สัปดาห์ที่ 17		
28 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	ช่างปูน 8 คน
29 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
30 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
31 / 8 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
1 / 9 / 45	- สกัคผิวปูนฉาบ ตรวจสอบปรับแก้ก่ออิฐเสริมเจดีย์ หมายเลข1 และ 2	
2 / 9 / 45	- เจาะเข็บ อัดฉิคน้ำปูน เสริมเหล็กชุบสังกะสี เจดีย์หมายเลข1 และ 2	
3 / 9 / 45	- เจาะเข็บ อัดฉิคน้ำปูน เสริมเหล็กชุบสังกะสี เจดีย์หมายเลข1 และ 2	
สัปดาห์ที่ 18		
4 / 9 / 45	- ฉาบผิวเจดีย์หมายเลข1 และ 2 ด้วยปูนหมัก	ช่างปูน 10 คน คนงาน 13 คน
5 / 9 / 54	- ฉาบผิวเจดีย์หมายเลข1 และ 2 ด้วยปูนหมัก	
6 / 9 / 45	- ฉาบผิวเจดีย์หมายเลข1 และ 2 ด้วยปูนหมัก	

7/9/45	- ฉาบผิวเจดีย์หมายเลข1 และ 2 ด้วยปูนหมัก	
8/9/45	- ฉาบผิวเจดีย์หมายเลข1 และ 2 ด้วยปูนหมัก	
9/9/45	- ฉาบผิวเจดีย์หมายเลข1 และ 2 ด้วยปูนหมัก	
10/9/45	- ฉาบผิวเจดีย์หมายเลข1 และ 2 ด้วยปูนหมัก	
สัปดาห์ที่ 19-20		
11/9/45	- ชักปูนตำเจดีย์หมายเลข1 และ 2	ช่างปูน 10 คน คนงาน 12 คน
12/9/45	- ชักปูนตำเจดีย์หมายเลข1 และ 2	
13/9/45	- ชักปูนตำเจดีย์หมายเลข1 และ 2	
14/9/45	- ชักปูนตำเจดีย์หมายเลข1 และ 2	
15/9/45	- ชักปูนตำเจดีย์หมายเลข1 และ 2	
16/9/45	- ชักปูนตำเจดีย์หมายเลข1 และ 2	
17/9/45	- ชักปูนตำเจดีย์หมายเลข1 และ 2	
18/9/45	- ทำความสะอาดพื้นที่บริเวณที่ทำงาน โคจรอบ	
19/9/45	- ทำความสะอาดพื้นที่บริเวณที่ทำงาน โคจรอบ	

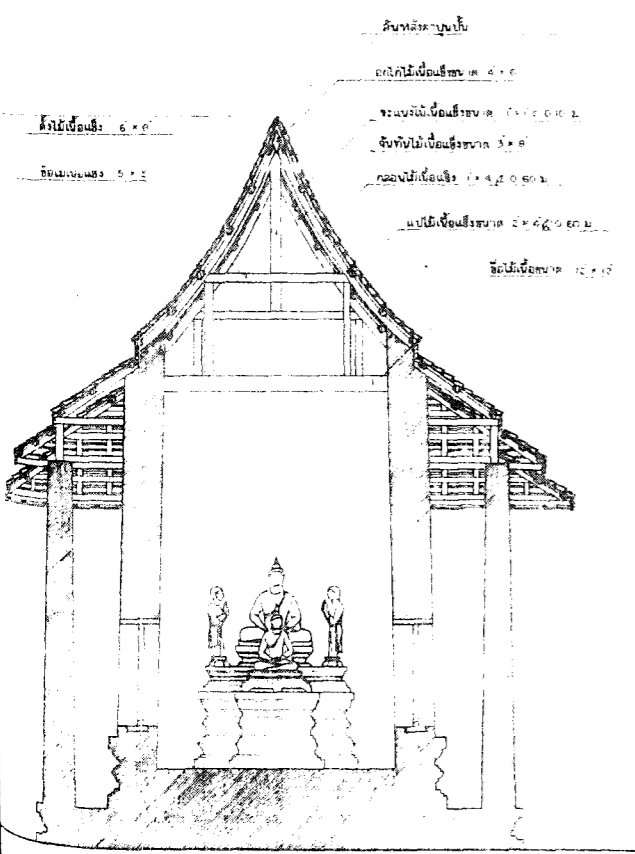
**แบบบูรณะโบราณสถานประกอบรายงาน
การบูรณะโบราณสถานวัดม่วง**

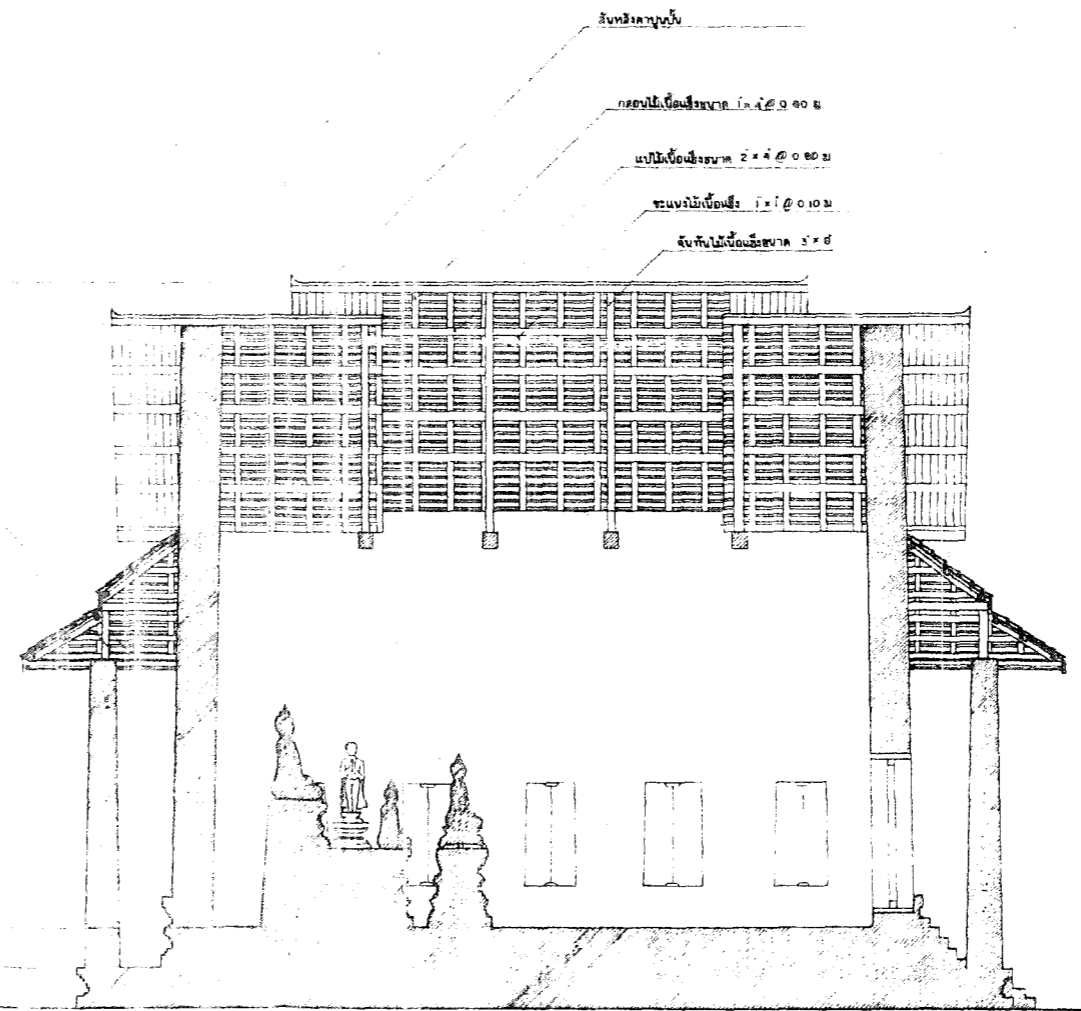

แบบขยายพื้นภายในวิหาร
มาตราส่วน 1:20

รูปแปลน
มาตราส่วน 1:75

รูปตัด ข-ข 1:75

รูปตัด ก-ก 1:75

ผังศิขรินทร์

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เชียงใหม่

สำรวจ	ทรงยศ, ฉมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิชัยศักดิ์ น้อยตระ	<i>[Signature]</i>	๒๕๓๗
เขียน	ทรงยศ วงศ์ประพจน์	<i>[Signature]</i>	๒๕๓๗
คัดลอก	วนา ศิริวรรณ	<i>[Signature]</i>	๒๕๓๗

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	ฉมบูรณ์ ศรีอุทัย	<i>[Signature]</i>	๒๕๓๗
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพจน์	<i>[Signature]</i>	๒๕๓๗
นักวิชาการช่างศิลป์			

นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี	ฉมบูรณ์	ฉมบูรณ์	<i>[Signature]</i> ๒๕๓๗
ผอ. มจร. บศ. พช. ที่ ๓	ประจักษ์	วงศ์วิเชียร	<i>[Signature]</i> ๒๕๓๗
ผอ. มจร. พช.			<i>[Signature]</i> ๒๕๓๗

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	นายวิทยาคุณ อารุโธ	เรณูคุณ	<i>[Signature]</i> ๒๕๓๗
--------	--------------------	---------	-------------------------

แบบ

วัดม่วง
ต. โพธิ์สามต้น อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง
รูปแปลน, รูปตัด ก-ก, ข-ข
แบบขยายพื้นภายในวิหาร

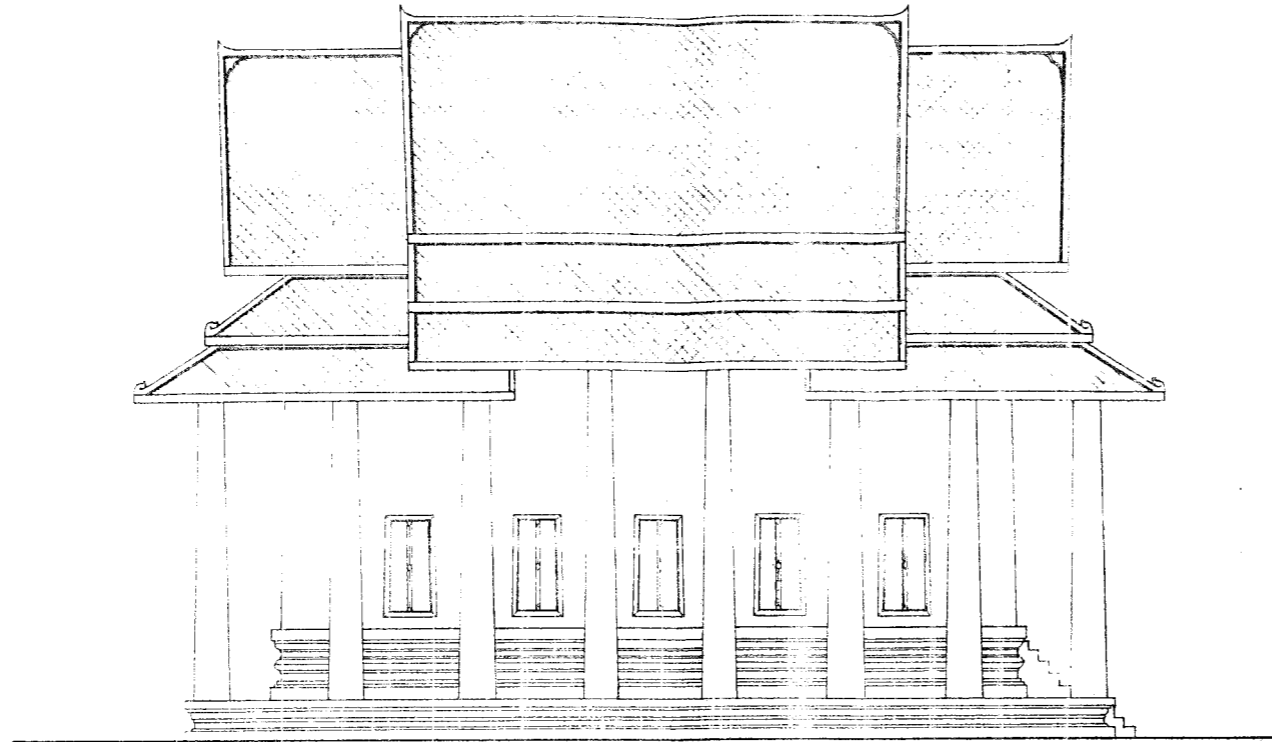
รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1:75	1	3

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ ๓

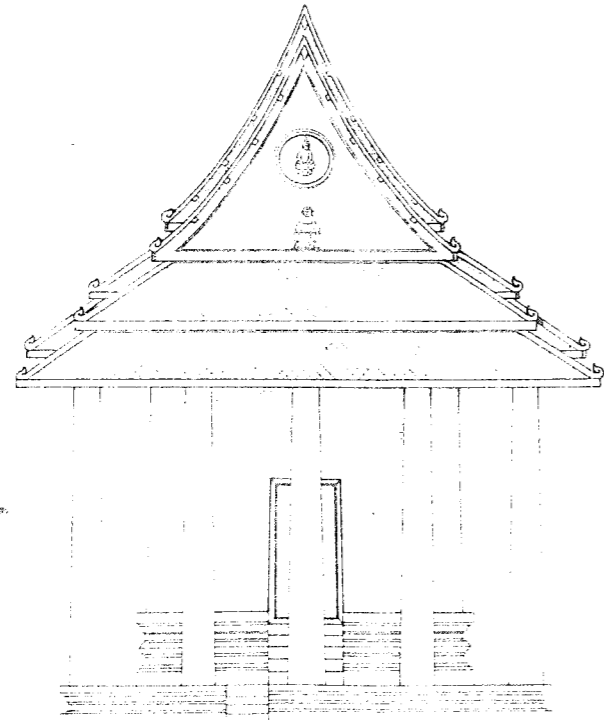
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

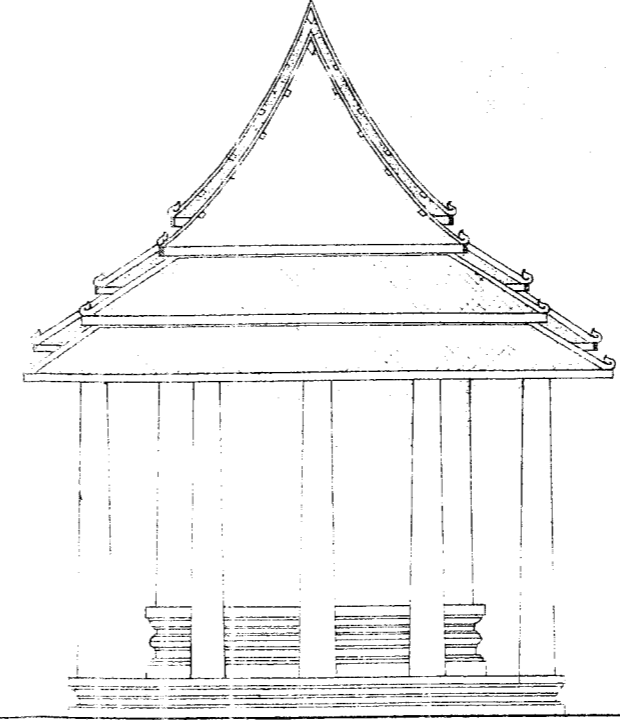

รูปด้านข้าง
มาตราส่วน 1 : 7.5

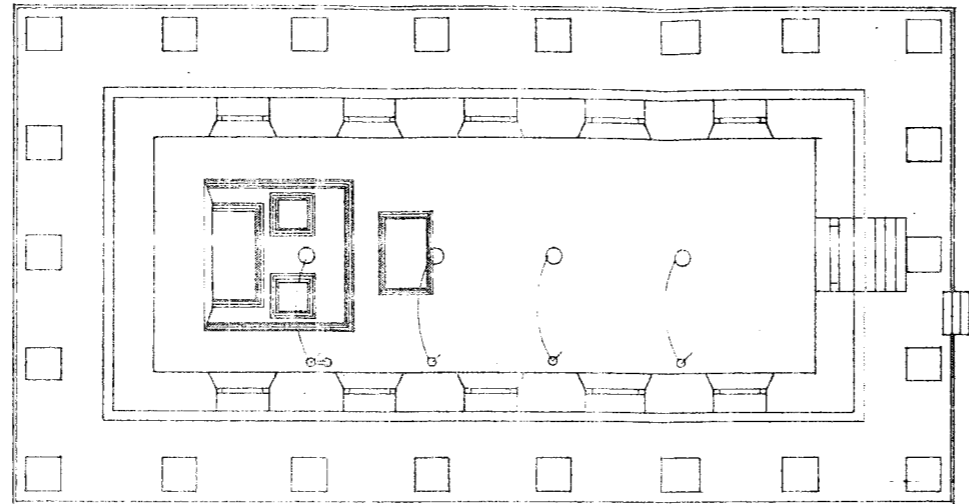
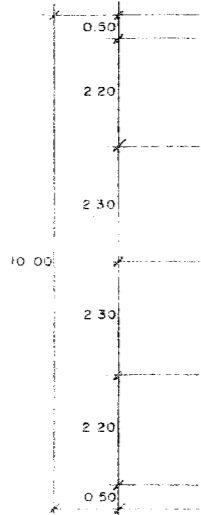
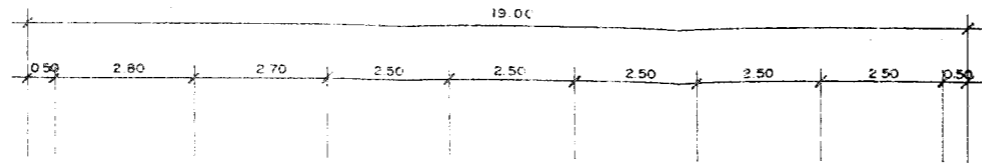
รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1 : 7.5

รูปด้านหลัง
มาตราส่วน 1 : 7.5

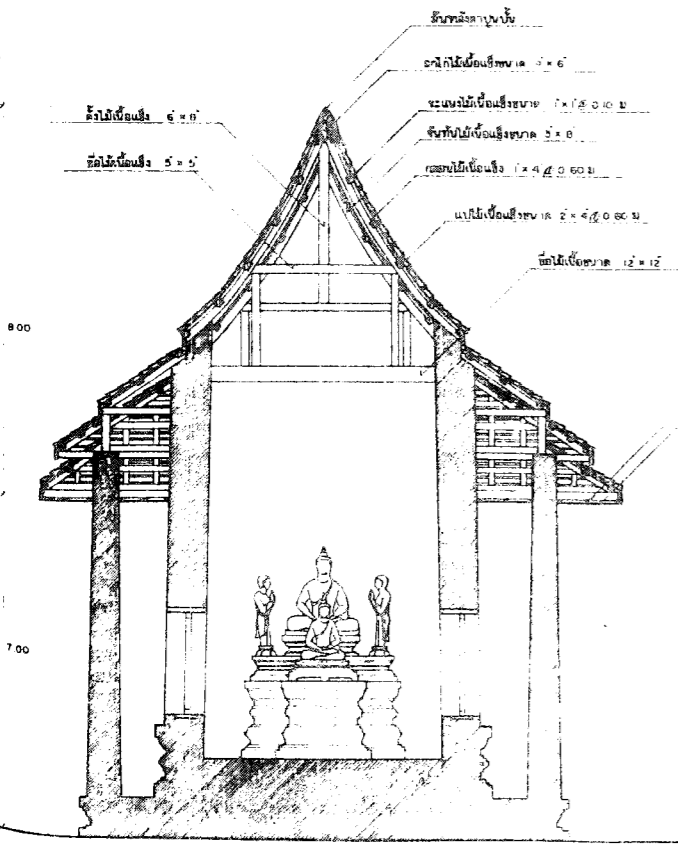
ผังศิลา			
ผู้ปฏิบัติ			
สำรวจ เขียนแบบ			
สำรวจ	ทฤษฎี , ภูมิภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยฉะ	<i>[Signature]</i>	ธ.ค. ๒๕๖๖
เขียน	ทฤษฎี วงศ์ประทุมศิริ	<i>[Signature]</i>	ธ.ค. ๒๕๖๖
คัดลอก	วนา สิริวรรณ		
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา	สมบูรณ์ ศรีอุทัย	<i>[Signature]</i>	ธ.ค. ๒๕๖๖
นายช่างศิลปกรรม	ทฤษฎี วงศ์ประทุมศิริ	<i>[Signature]</i>	ธ.ค. ๒๕๖๖
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ เห็นชอบ			
สถาปนิก			<i>[Signature]</i>
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน	สมชาย แลงนิต	<i>[Signature]</i>	ธ.ค. ๒๕๖๖
ผอ. มบ. พส. ที่ 3	บรรจง วงศ์วิเชียร	<i>[Signature]</i>	ธ.ค. ๒๕๖๖
ผอ. มบ. พส.		<i>[Signature]</i>	ธ.ค. ๒๕๖๖
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี	ทวารวดีเขตภาคกลาง	อาวุธ เงินชูกลิ่น	<i>[Signature]</i> ๖ ธ.ค. ๒๕๖๖
แบบ			
วัดม่วง			
ต. ชิงอีสามต้น อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา			
แสดง			
รูปด้าน (แบบบูรณะ)			
รหัส	มาตราส่วน	แบบที่	จำนวนแบบ
	1 : 7.5	2	3
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

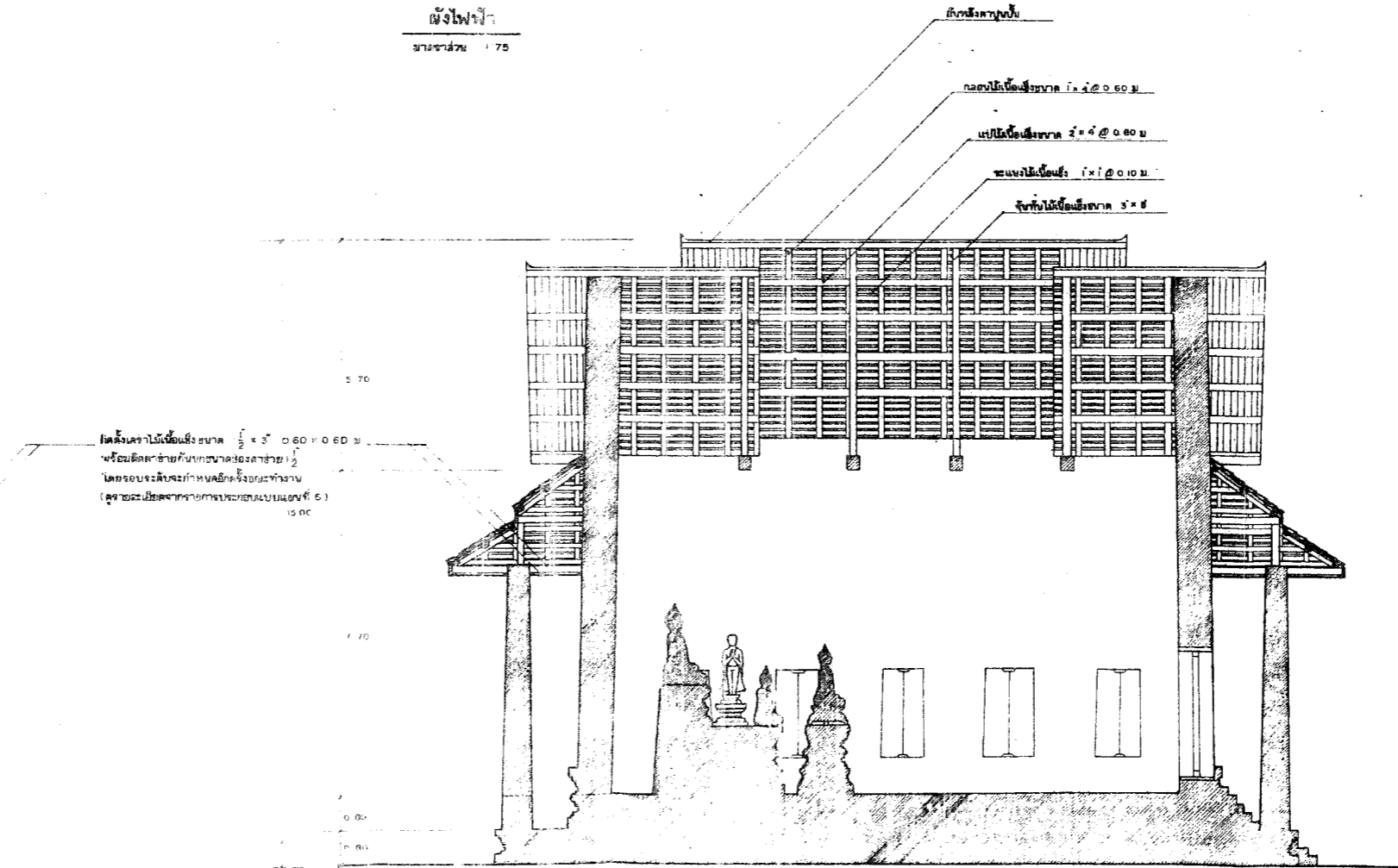

- สัญลักษณ์ไฟฟ้า**
- โคมไฟฟ้า โคมที่อยู่กับฝ้า ๑10 หรือหลอดประหยัดไฟ ๑๐๐ W
  - สวิตช์เปิด-ปิดไฟฟ้า SWITCH
  - เส้นเชื่อมกับฝ้า

ผังไฟฟ้า
มาตราส่วน 1:75

รูปตัด ย-ข 1:75

รูปตัด ก-ก 1:75

ผังชั้น

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทรงยศ, ลมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยชนะ	<i>[Signature]</i>	๒๕.๑.๒๕
เขียน	ทรงยศ วงศ์ประพฤทธิ์	<i>[Signature]</i>	๒๕.๑.๒๕
คัดลอก	วนา ศิริวรรณ	<i>[Signature]</i>	๒๕.๑.๒๕

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	ลมบูรณ์ ศรีอุทัย	<i>[Signature]</i>	๒๕.๑.๒๕
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพฤทธิ์	<i>[Signature]</i>	๒๕.๑.๒๕
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี	ลมชาย แสงนิล	<i>[Signature]</i>	๒๕.๑.๒๕
ผอ. มจร. บด พธ. ที่ ๓	บรรจง วงศ์วิเชียร	<i>[Signature]</i>	๒๕.๑.๒๕
ผอ. มจร. พธ.		<i>[Signature]</i>	๒๕.๑.๒๕

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	นาวาอากาศเอก อารุณ เงินสุกฉิม	<i>[Signature]</i>	๒๕.๑.๒๕
--------	-------------------------------	--------------------	---------

แบบ

วัดม่วง
ศ.โพธิ์ดามตัน อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง

ผังไฟฟ้า, รูปตัด ก-ก, รูปตัด ย-ข

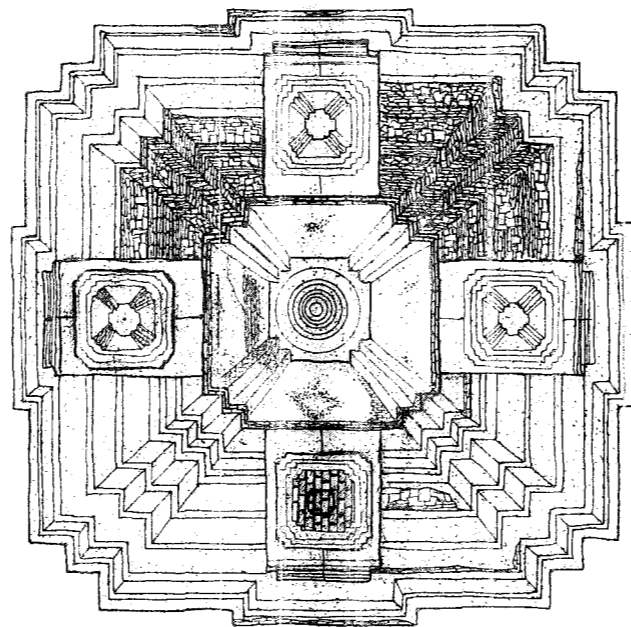
รหัส	มาตรฐาน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1:75	3	3

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๓

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

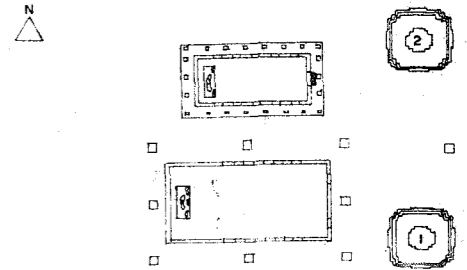

รูปแปลน เจดีย์หมายเลข 1 (แบบสถาปัตย์ปัจจุบัน)

มาตราส่วน

1:50

ผังศิขน์

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจเขียนแบบ

สำรวจ	ทรงยศ , ลมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิศิษฐ์ศักดิ์ น้อยดระ	<i>[Signature]</i>	6/12/44
เขียน	ลมภาพ มีแสงนิต	<i>[Signature]</i>	6/20/44
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	ลมบูรณ์ ศรีอุทัย	<i>[Signature]</i>	6/20/44
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพศิต	<i>[Signature]</i>	6/20/44
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน	ลมชาย แสงนิต	<i>[Signature]</i>	6/20/44
ผอ. ดนง บค. พย. ที่ 3	บรรจง วงศ์วิเชียร	<i>[Signature]</i>	6/12/44
ผอ. ลปค. พย.		<i>[Signature]</i>	6/20/44

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	บวรอากาศเอกอาวุธ เงินชูกลิ่น	<i>[Signature]</i>	6/12/44
--------	------------------------------	--------------------	---------

แบบ
วัดม่วง
ต. โพธิ์สามต้น อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา

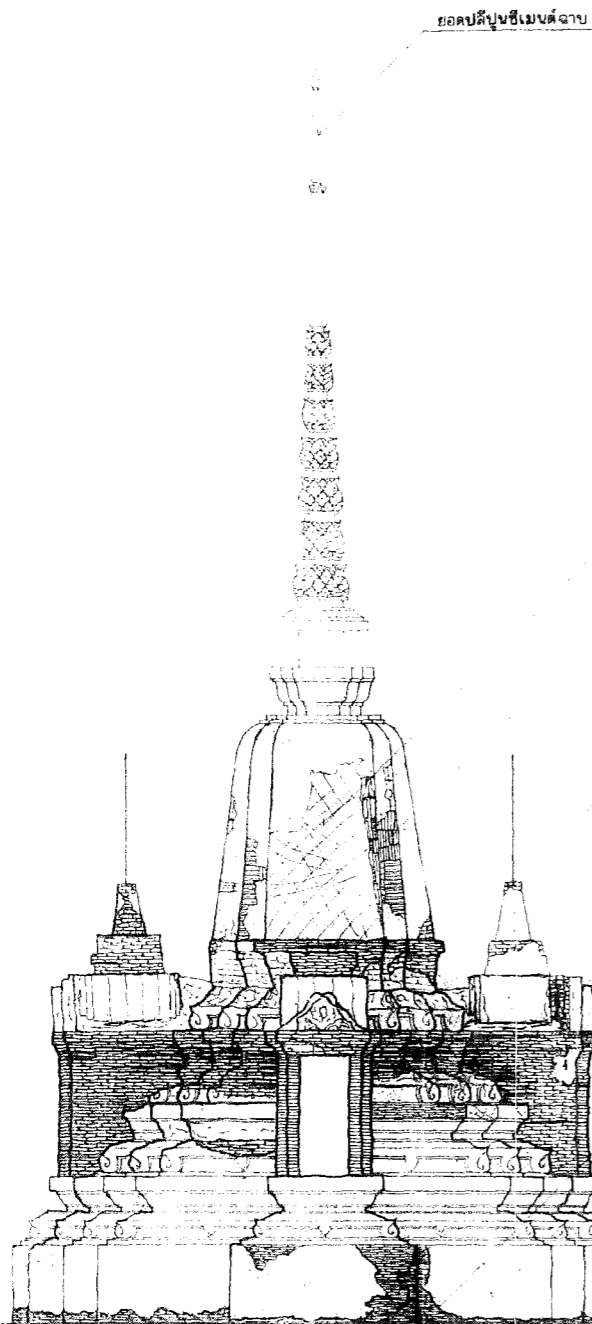
แสดง
รูปแปลน เจดีย์หมายเลข 1 (แบบสถาปัตย์ปัจจุบัน)

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1:50	1	1

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

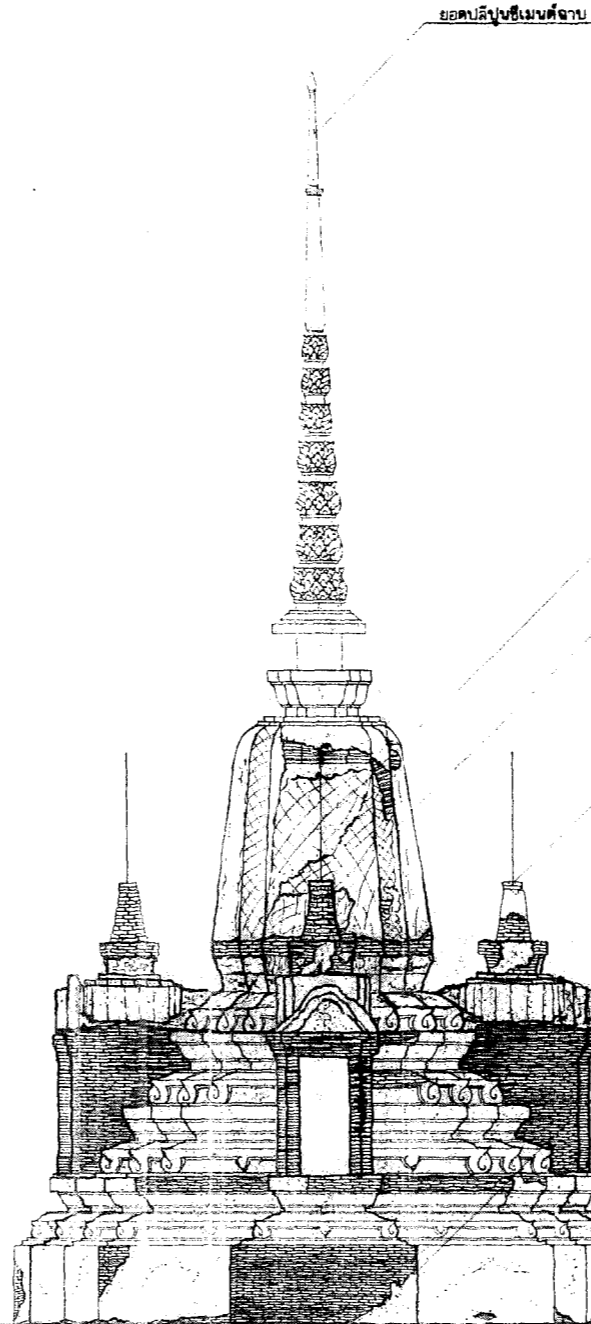
กรมศิลปากร

รูปด้านทิศเหนือ (แบบสถาปัตย์ปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข 1)

มาตราส่วน

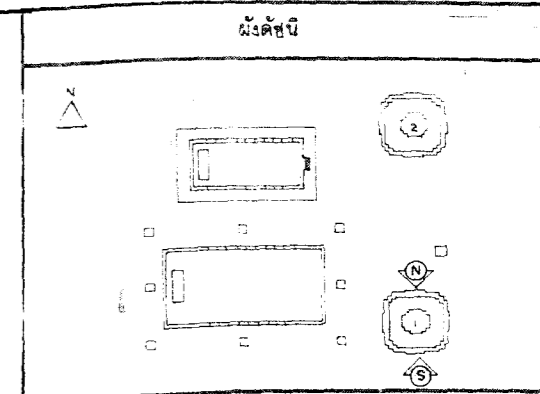
1 : 50

รูปด้านทิศใต้ (แบบสถาปัตย์ปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข 1)

มาตราส่วน

1 : 50

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทฤษฎี, สมภาพ		
นายช่างสำรวจ	ธีระศักดิ์ น้อยจร		20/1/20
เขียน	ทฤษฎี วงศ์ประพจน์ดี	mm	6/11/40
คัดลอก	วนา สิริวรรณ		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	คมบูรณ์ ศรีอุทัย	mm	20/1/40
นายช่างศิลปกรรม	ทฤษฎี วงศ์ประพจน์ดี	mm	20/1/40
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี	สมชาย แสงนวล	mm	20/1/40
ผอ. มง. บค. พช. ที่ 3	บรรจง วงศ์เวียง	mm	6/12/40
ผอ. ม.ค. พช.			mm 01.11.45

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	ท้าวอากาศเอก อารุณ วัฒนสุภกุล	mm	4/1/20/พ.ศ. 2562
--------	-------------------------------	----	------------------

วิดมวง

ศ. โฟธีด้ามตัน อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา

รูปด้านทิศเหนือ, รูปด้านทิศใต้ (แบบสถาปัตย์ปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข 1)

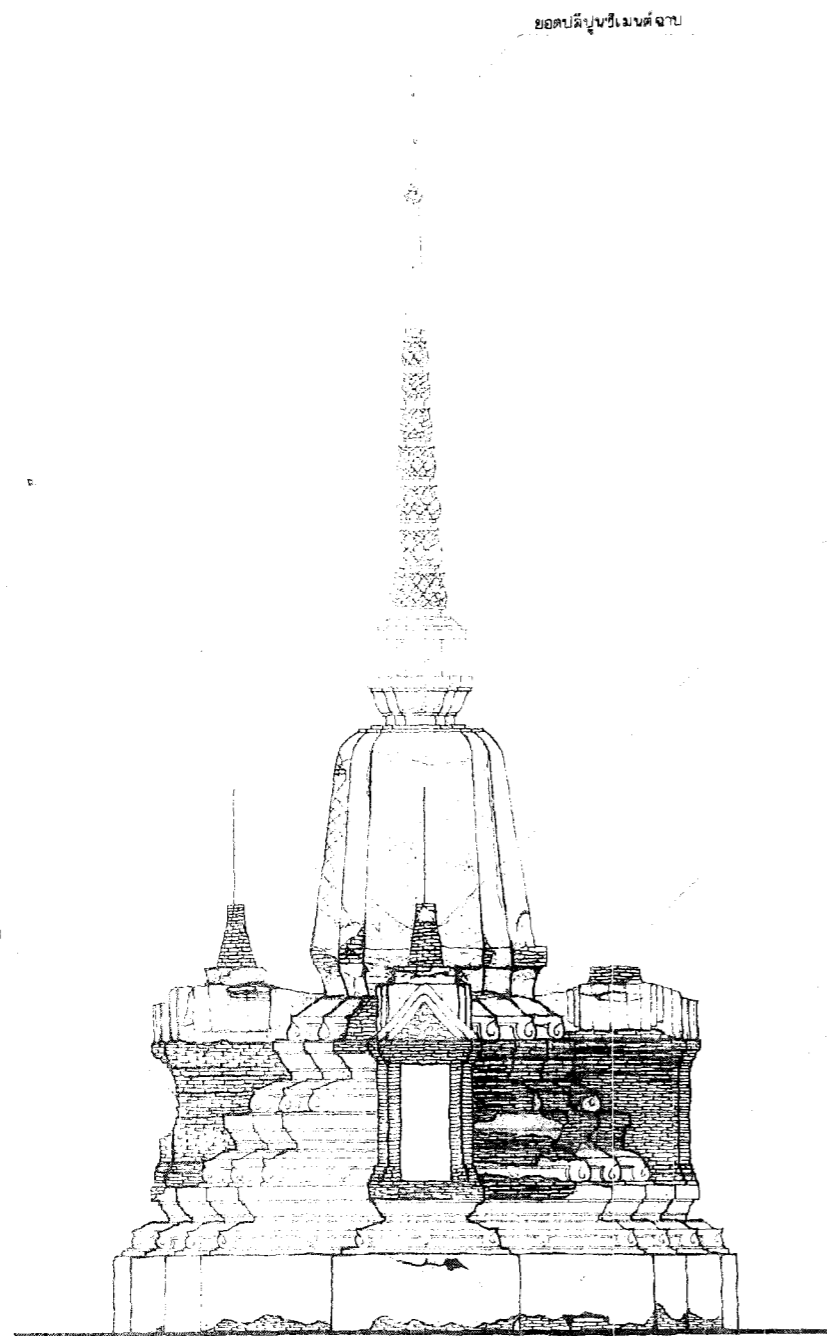
ชุด	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	2	II

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

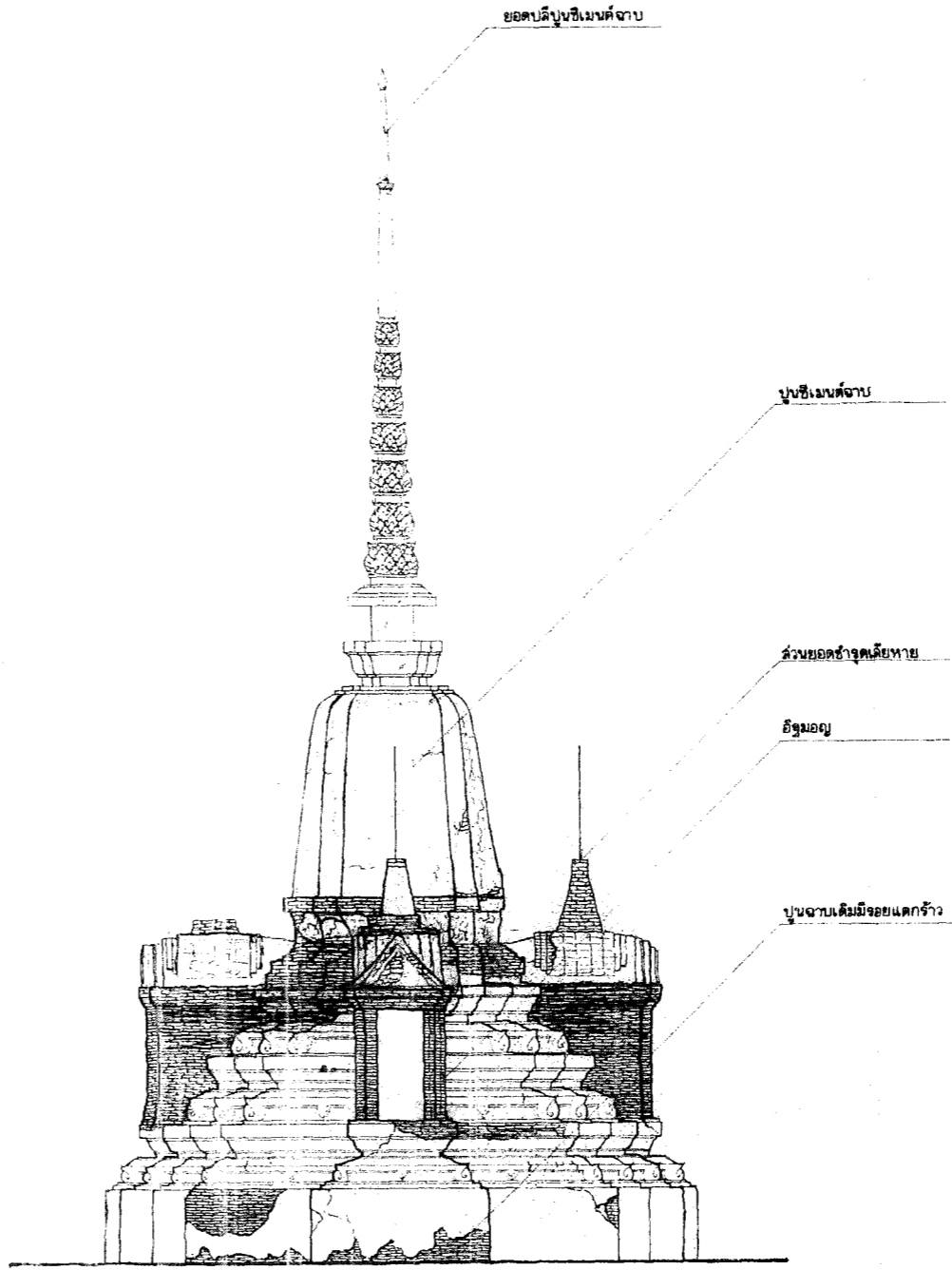
กรมศิลปากร

รูปด้านทิศตะวันออก แบบสถาปัตยกรรมปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข (1)

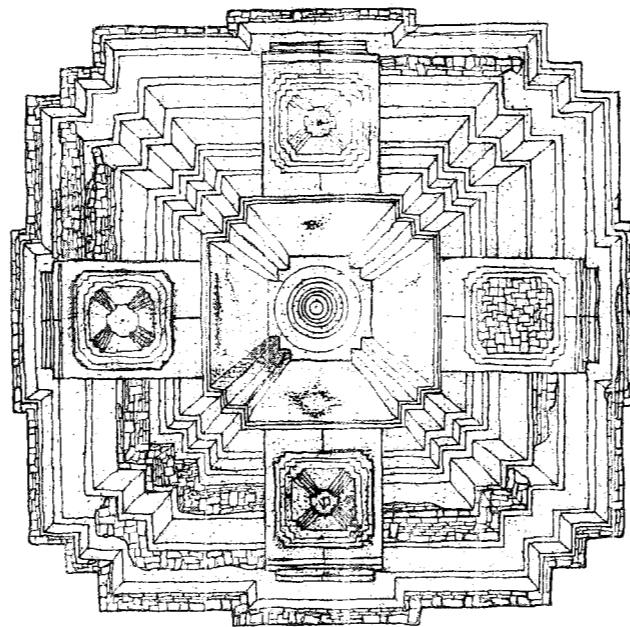
มาตราส่วน 1 : 50

รูปด้านทิศตะวันตก แบบสถาปัตยกรรมปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข (1)

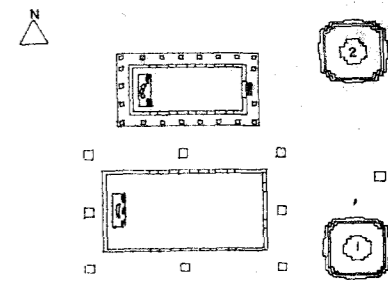
มาตราส่วน 1 : 50

ผังดัชนี			
ผู้ปฏิบัติ			
สำรวจ เขียนแบบ			
สำรวจ	ทรงยศ อมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิศิษฐ์ศักดิ์ น้อยฉะ		๒๖.๖.๖๖
เขียน	ทรงยศ วงศ์ประพจน์ดี		๒๓.๖.๖๖
คัดลอก	วนา สีสุวรรณ		
ในระหว่างรูปแบบ			
นายช่างโยธา	สมบูรณ์ ศรีอุทัย		๒๓.๖.๖๖
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพจน์ดี		๒๓.๖.๖๖
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี	สมชาย แฉวงฉิล		๒๓.๖.๖๖
ผอ. มจร. บค. พช. ที่ 3	บรรจง วัชรวิเชียร		๖/๑๒/๖๖
ผอ. มจร. พช.			๓๖.๖.๖๖
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี	นาวาอากาศเอก อารุณ เวียงสุทนต์		๓๐.๖.๖๖
วิสัยทัศน์			
ด. โฉมดีสามต้น อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา			
รูปด้านทิศตะวันออก			
รูปด้านทิศตะวันตก (แบบสถาปัตยกรรมปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข (1))			
รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 50	3	11
สำนักงบประมาณและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

รูปแปลน เจดีย์หมายเลข 2 (แบบสถาปัตยกรรมปัจจุบัน)
 1:50

ผังดัดขึ้น

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจเขียนแบบ

สำรวจ	ทรงยศ . ฉมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิศิษย์ศักดิ์ น้อยสระ	<i>[Signature]</i>	๑๖/๑๒/๕๕
เขียน	ฉมภาพ มีแสงนวล	<i>[Signature]</i>	๑๖/๑๒/๕๕
คัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	ฉมบูรณ์ ศรีอุทัย	<i>[Signature]</i>	๑๕/๑๒/๕๕
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพจน์	<i>[Signature]</i>	๑๖/๑๒/๕๕
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี	ฉมชาย แฉวงนิต	<i>[Signature]</i>	๑๖/๑๒/๕๕
ผอ. สบง. บค. พช. ที่ ๓	บรรจง วงศ์วิเชียร	<i>[Signature]</i>	๑๖/๑๒/๕๕
ผอ. สบค. พช.		<i>[Signature]</i>	๑๖/๑๒/๕๕

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	บวรอากาศเอกอาวุโส	เงินยงรัตน์	<i>[Signature]</i>
--------	-------------------	-------------	--------------------

วัดม่วง

ต. โพธิ์สามต้น อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา

รูปแปลน เจดีย์หมายเลข 2 (แบบสถาปัตยกรรมปัจจุบัน)

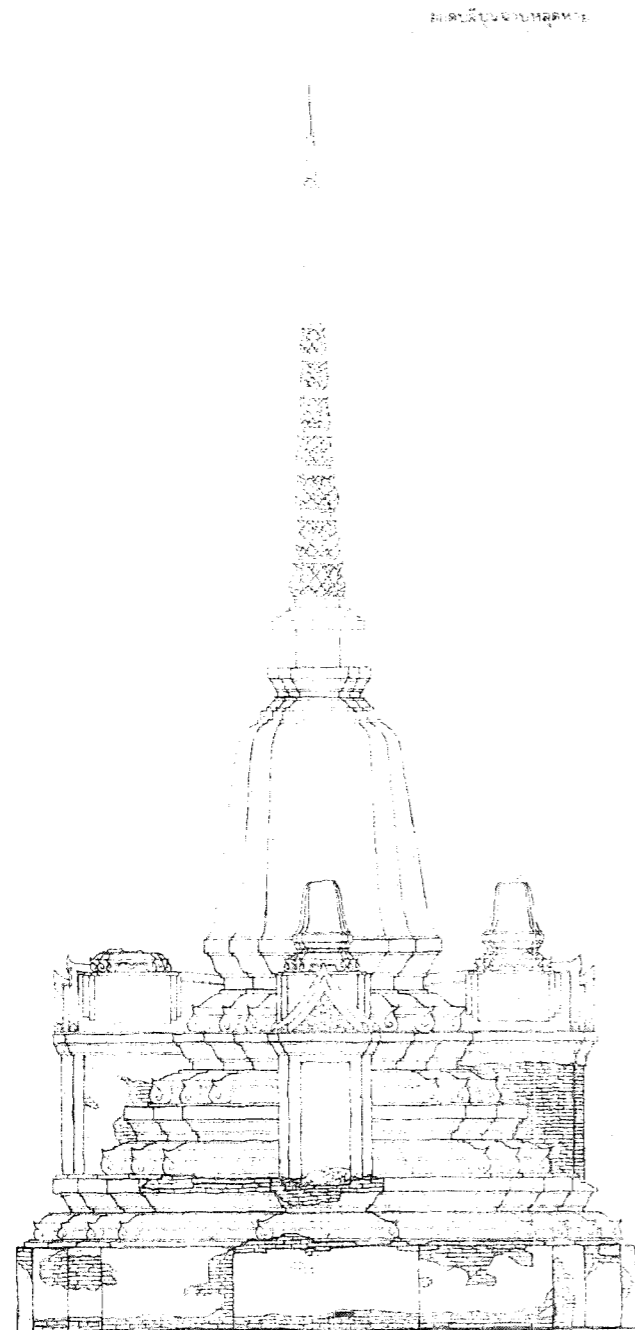
ร่าง	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1:50	4	11

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๓

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

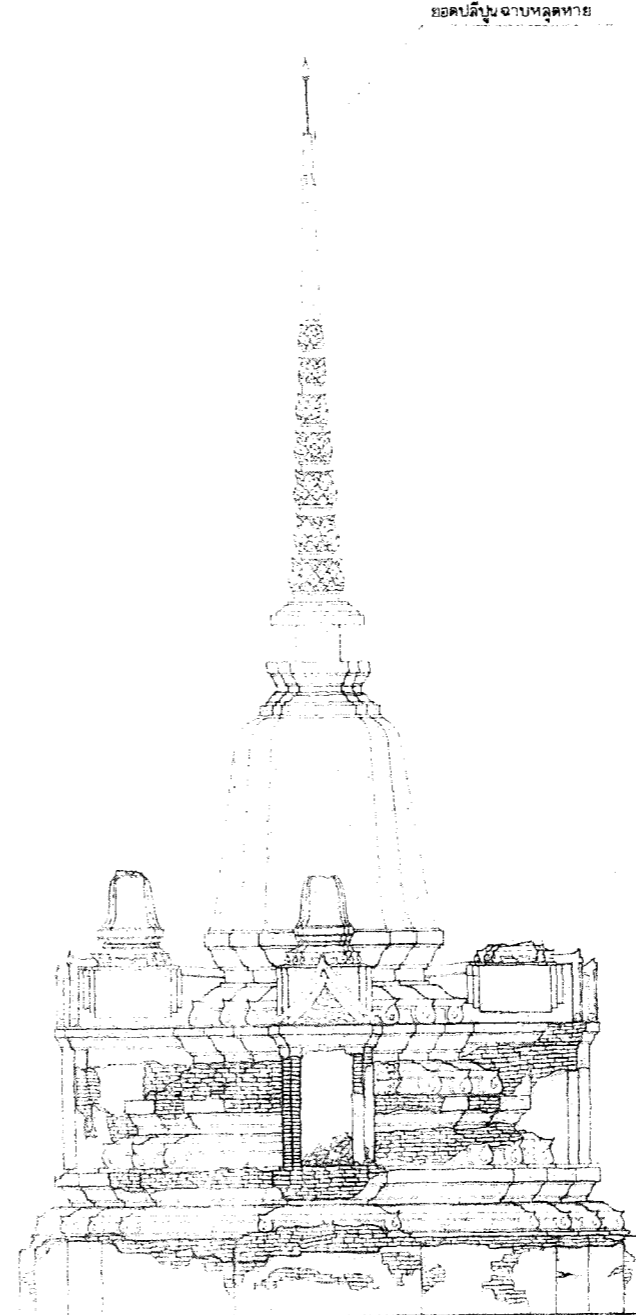
กรมศิลปากร

รูปด้าน ทิศเหนือ แบบสภาพปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข ๒

๑ : ๑๐

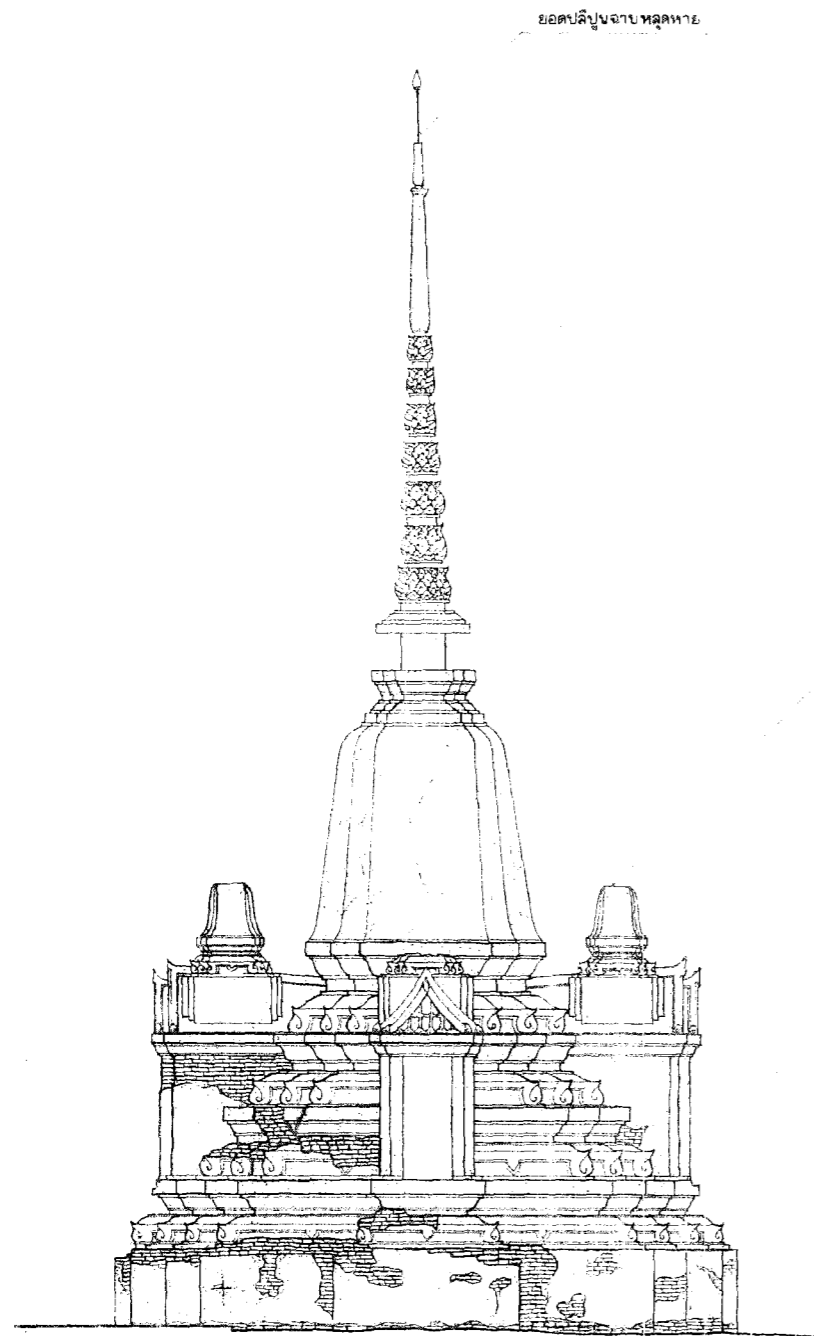

รูปด้าน ทิศใต้ แบบสภาพปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข ๒

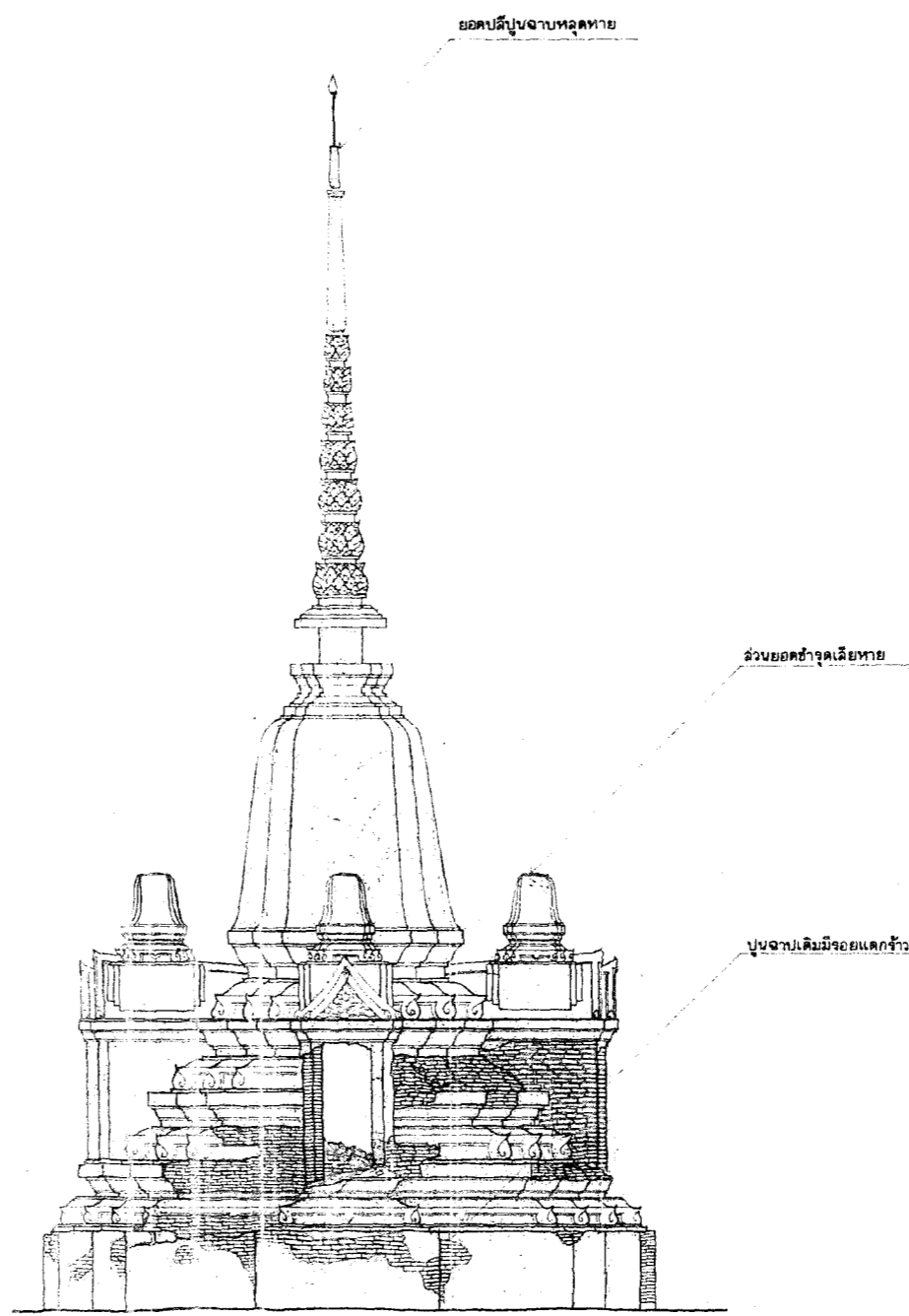
๑ : ๑๐

<p>ผู้รับผิดชอบ</p>			
<p>สำรวจ เก็บแบบ</p>			
สำรวจ	ทศพร	สมภาพ	
นายช่างสำรวจ	วิเศษ	ไวยุทธ	
เขียน	ทศพร	เวศม์	๑๐/๑๐
คัดลอก	เนนา	ศิริวรรณ	
<p>วิเคราะห์รูปแบบ</p>			
นายช่างโยธา	ณัฐ	ศิริชัย	
นายช่างศิลปกรรม	ทศพร	เวศม์	๑๐/๑๐
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
<p>ออกแบบ</p>			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
<p>ตรวจ เห็นชอบ</p>			
สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี	ณัฐ	ศิริชัย	
นายช่างศิลปกรรม	ทศพร	เวศม์	๑๐/๑๐
นายช่างโยธา	ณัฐ	ศิริชัย	๑๐/๑๐
นายช่างโยธา			
<p>ผู้อนุมัติ</p>			
อธิบดี	นายทศพร	นายทศพร	๑๐/๑๐
เลขา			
<p>ผู้รับทราบ</p>			
ด. ฟิลิปปินส์	อ. บางปะหัน	จ. พระนครศรีอยุธยา	
<p>และ</p>			
<p>รูปด้าน ทิศเหนือ, ทิศใต้ (แบบสภาพปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข ๒)</p>			
<p>สำนักงบประมาณ สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สำนักศิลปกรรม</p>			
<p>สำนักช่างศิลปกรรม สำนักช่างศิลปกรรม</p>			
<p>กรมศิลปากร</p>			

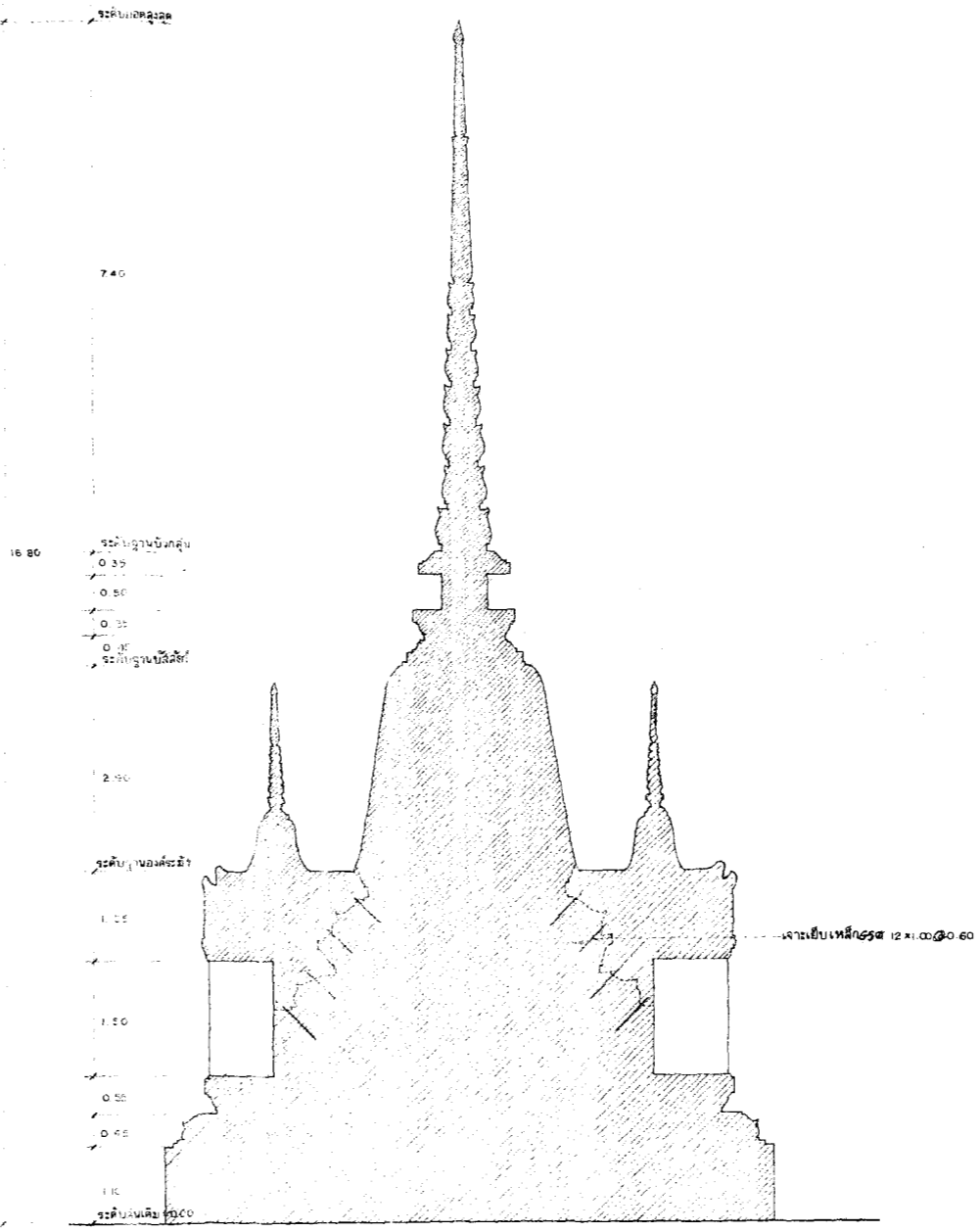
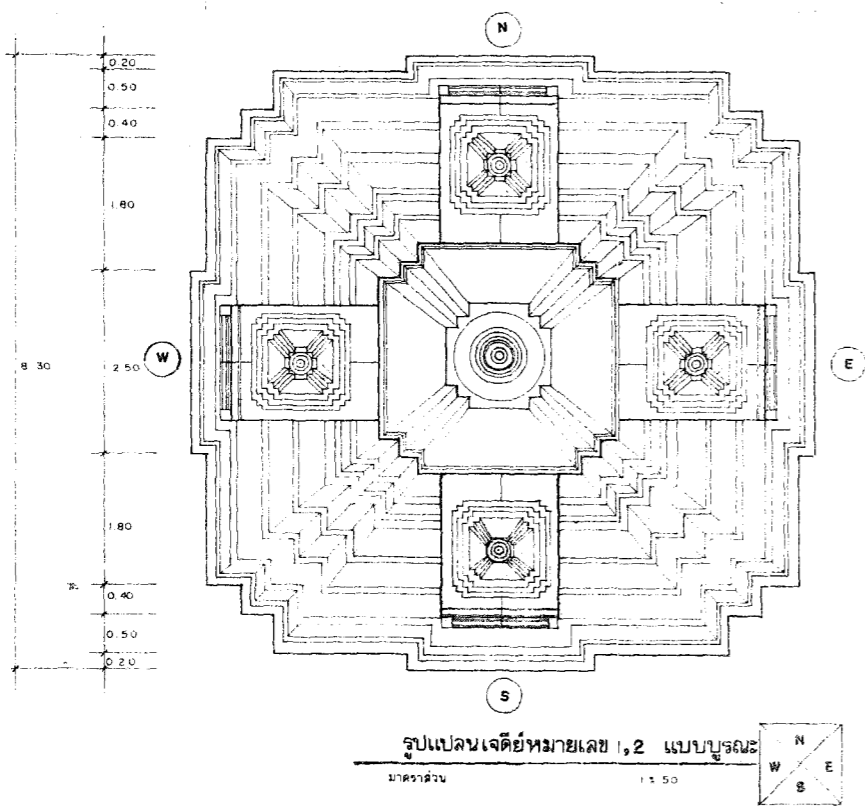
รูปด้าน ทิศตะวันออก แบบสถาปัตยกรรมปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข ๒ (E) ๕๐

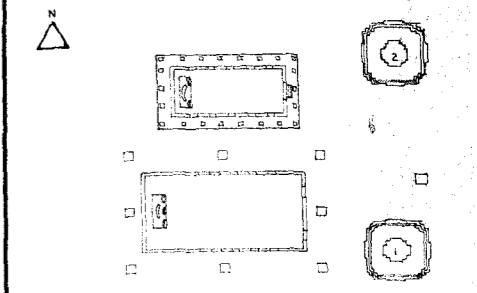
รูปด้าน ทิศตะวันตก แบบสถาปัตยกรรมปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข ๒ (W) ๕๐

ผังดัชนี			
ผู้ปฏิบัติ			
สำรวจ เขียนแบบ			
ผู้สำรวจ	ประยงค์ สมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยชนะ		๒๕๖๓
เขียน	ประยงค์ วงศ์ประทีป		๒๕๖๓
จัดออก	วนา สิริวรรณ		
วิเคราะห์รูปแบบ			
นายช่างโยธา	สมบุญชัย ศรีสุทัย		๒๕๖๓
นายช่างศิลปกรรม	ประยงค์ วงศ์ประทีป		๒๕๖๓
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
ตรวจ เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี	สมชาย แฉวงษ์		๒๕๖๓
ผอ. มข. พช. ที่ ๓	ประยงค์ วงศ์ประทีป		๖/๑๒/๖๓
ผอ. มข. พช.			๑๗/๖๓
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี	นายอากาศเอก อารุณ เงินสุกลิ่น		๒๕๖๓
แบบ			
วัดม่วง			
ศ. ธีรสิทธิ์สามตัน อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา			
เลขที่ รูปด้านทิศตะวันออก, ทิศตะวันตก			
(แบบสถาปัตยกรรมปัจจุบัน เจดีย์หมายเลข ๒)			
รหัส	มาตรฐาน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	๕๐	๕	๕
สำนักช่างศิลปกรรมและพิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่ ๓			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

0.20 0.50 0.40 1.80 2.50 1.80 0.40 0.50 0.20

ผังดัดยี่

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทรงยศ . ลมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิศิษฐ์ศักดิ์ น้อยจร	<i>[Signature]</i>	๒๖.๑๐.๖๖
เขียน	ลมภาพ มีแสงนิต	<i>[Signature]</i>	๒๖.๑๐.๖๖
ตัดลอก			

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	ลมบูรณ์ ศรีอุทัย	<i>[Signature]</i>	๒๕.๓.๖๖
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพาศิต	<i>[Signature]</i>	๒๕.๓.๖๖
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน	สมชาย แสงนิต	<i>[Signature]</i>	๒๕.๓.๖๖
ผอ. ลงง. บค. พช. ที่ 3	บรรจง วงศ์วิเชียร	<i>[Signature]</i>	๒๕.๓.๖๖
ผอ. ลบค. พช.		<i>[Signature]</i>	๒๕.๓.๖๖

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	บวรอากาศเอก อ่าวอู๋ เวียงสุทนต์	<i>[Signature]</i>	๒๕.๓.๖๖
--------	---------------------------------	--------------------	---------

วัดม่วง

ด. โพธิ์สามต้น อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา

แปลน

รูปแปลนเจดีย์หมายเลข 1,2 รูปตัด (ก-ก) (แบบบูรณะ)

รูปตัด	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
(ก-ก)	1:50	7	11

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

ระดับยอดพระธาตุ

3.00

ระดับฐานบัวกลุ่ม

0.35
0.50
0.35
0.45 ระดับฐานบัวตัว

ระดับฐานองค์พระธาต

2.90

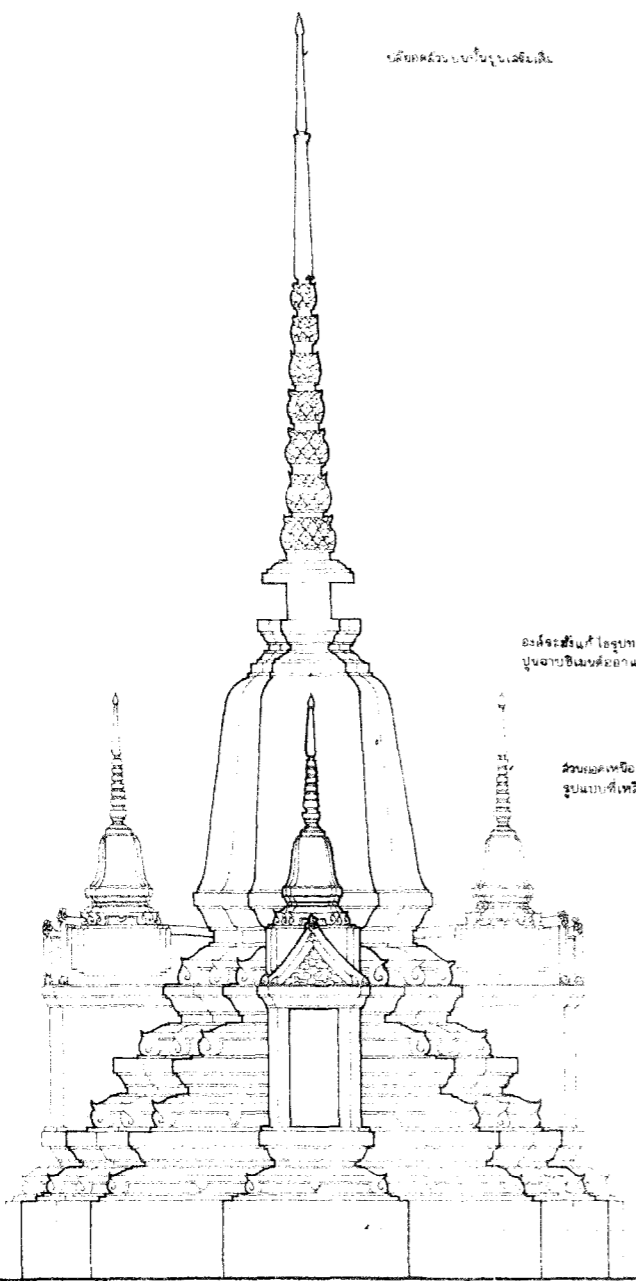
1.25

1.30

0.55

0.45

ระดับดินเดิม 0.00 ม

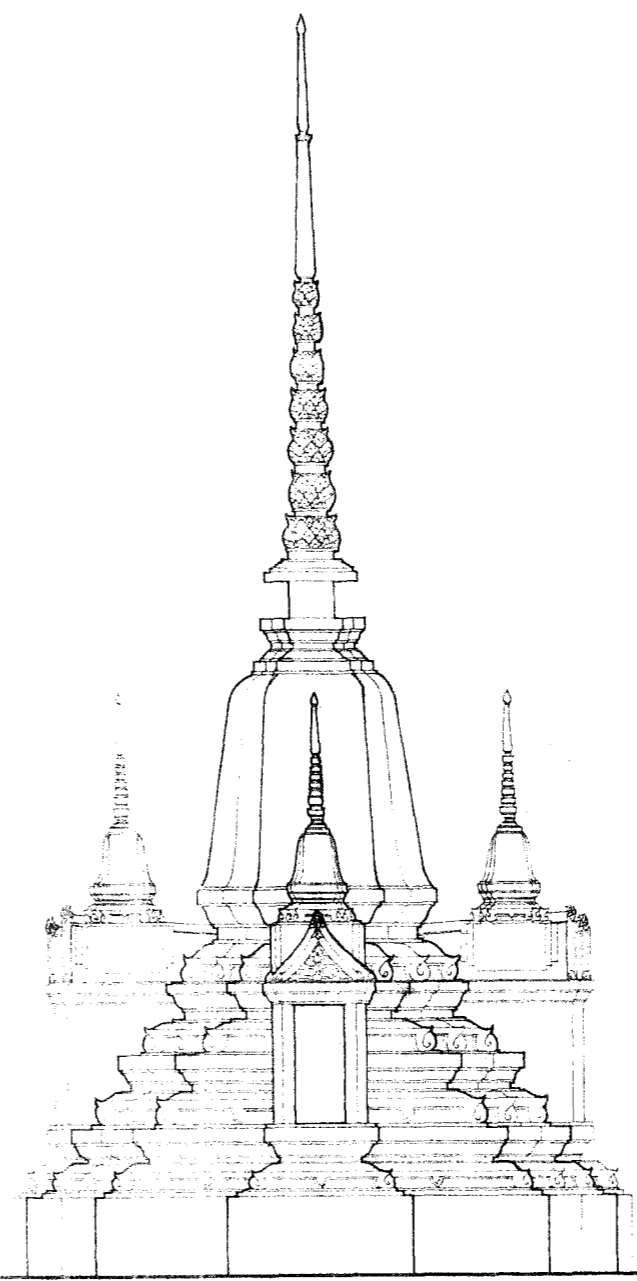
ระดับดินเดิม

องค์พระธาตุนั้น โครงสร้างเดิมก่อด้วยปูนฉาบสีเมทัลลิกแล้วฉาบปูนใหม่สีเทาปนหมึกตามรูปแบบที่ 2

ส่วนองค์พระธาตุนั้นเดิมก่อด้วยปูนฉาบสีเมทัลลิกแล้วฉาบปูนใหม่สีเทาปนหมึกตามรูปแบบที่ 1 เพื่อให้อยู่เป็นแนวกันชน

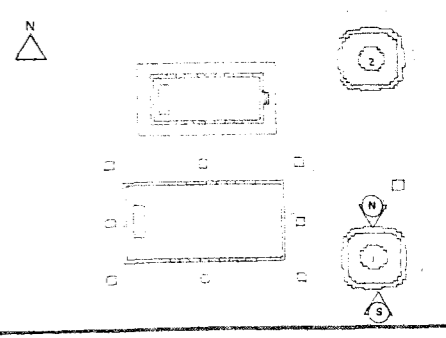
ปูนฉาบเดิมทั้งหมดถูกทำให้สีคล้ำแล้วฉาบใหม่สีเทาปนหมึก

รูปด้านทิศเหนือ แบบบูรณะเจดีย์หมายเลข 1
มาตราส่วน 1:50

รูปด้านทิศใต้ แบบบูรณะเจดีย์หมายเลข 1
มาตราส่วน 1:50

ผังตัดซึ้ง

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทรงยศ , ลมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิเศษศักดิ์ น้อยฉจร		25/3/2564
เขียน	ทรงยศ วงศ์ประพจน์ดี		25/3/2564
คัดลอก	วนา สิริวรรณ		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	สมบูรณ์ ศรีอุทัย		25/3/2564
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพจน์ดี		25/3/2564
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ผู้มีผลงาน			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ผู้มีผลงาน			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายบริหาร	สมชาย แฉวงค์		25/3/2564
ผอ. สนง. บค. พช. ที่ 3	ประจักษ์ วงศ์วิเชียร		25/3/2564
ผอ. สนง. พช.			25/3/2564

ผู้อนุมัติ

อธิบดี นายอากาศเอก อากาศ เงินสุภรัตน์ 25/3/2564

วัดม่วง

ต. โพธิ์สามต้น อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง รูปด้านทิศเหนือ รูปด้านทิศใต้ (แบบบูรณะเจดีย์หมายเลข 1)

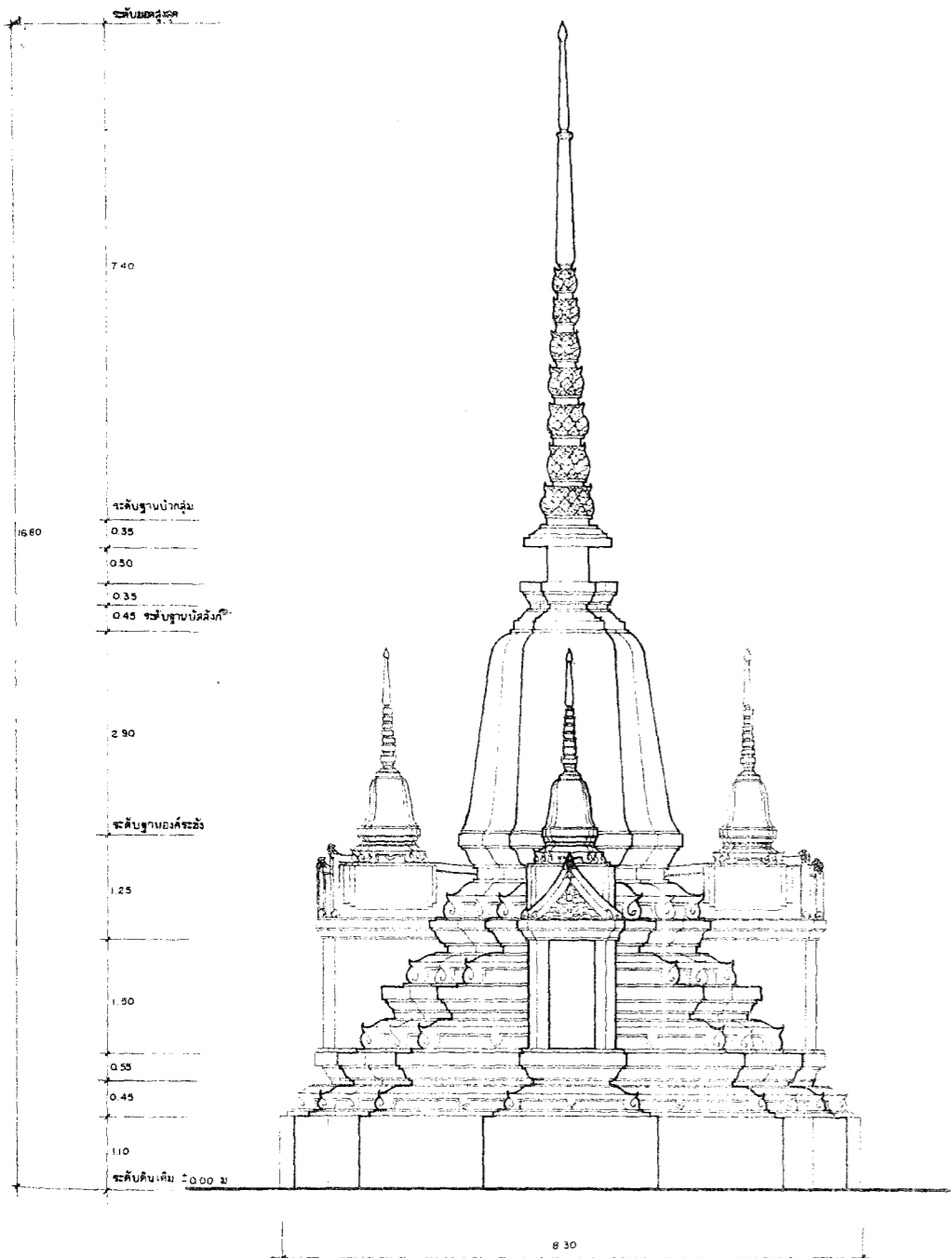
รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	50	6	11

สำนักงาบริหารศิลปกรรมและพิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่ 3

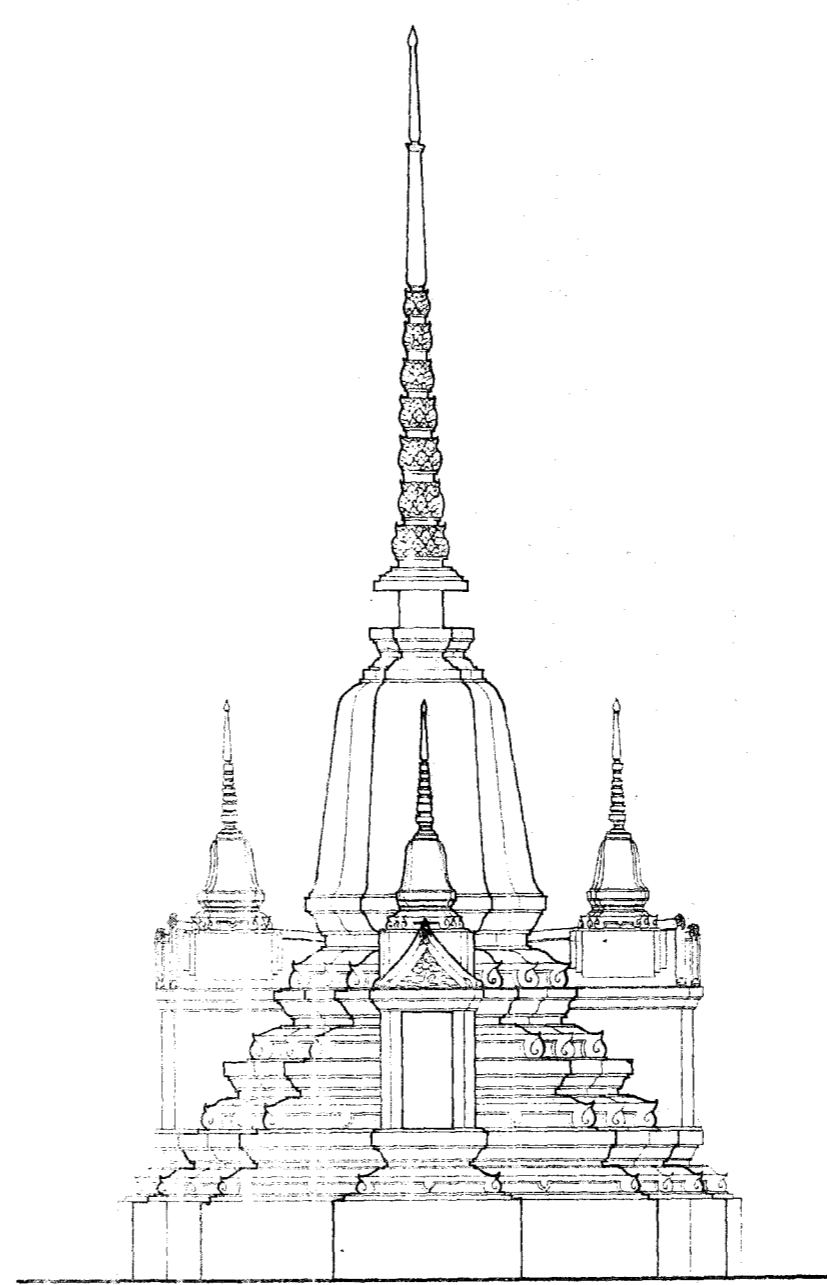
สำนักบริหารศิลปกรรมและพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ

กรมศิลปากร

รูปด้านทิศตะวันออก แบบบูรณะเจดีย์หมายเลข ๑-๑
มาตราส่วน 1:50

รูปด้านทิศตะวันตก แบบบูรณะเจดีย์หมายเลข ๑-๒
มาตราส่วน 1:50

ผังด้ายชี

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทรงยศ สัมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิชัยศักดิ์ น้อยตระ	<i>[Signature]</i>	ต.ค. ๖๖๖
เขียน	ทรงยศ วงศ์ประพจน์ดี	<i>[Signature]</i>	๑๓๓๕๖
วัดลอก	วนา สิริวรรณ		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	สมบูรณ์ ศรีชัย	<i>[Signature]</i>	๑๓๓๕๖
นายช่างศิลปกรรม	ทรงยศ วงศ์ประพจน์ดี	<i>[Signature]</i>	๑๓๓๕๖
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ผู้ดูแลงาน			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ผู้ดูแลงาน			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ เห็นชอบ

สถาปนิก		<i>[Signature]</i>	
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน	สมชาย แฉวงษ์	<i>[Signature]</i>	๑๓๓๕๖
ผอ. มจร. บค. พช. ที่ 3	ประจักษ์ วงศ์วิเชียร	<i>[Signature]</i>	๖/๑๒/๕๕
ผอ. มจร. พช.		<i>[Signature]</i>	๑๓๓๕๖

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	นายอากาศเอก อากาศ เวชสุภกุล	<i>[Signature]</i>	๑๓๓๕๖
--------	-----------------------------	--------------------	-------

วิกรมวัง

๓. พิธีล้างมัตถ์ อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา

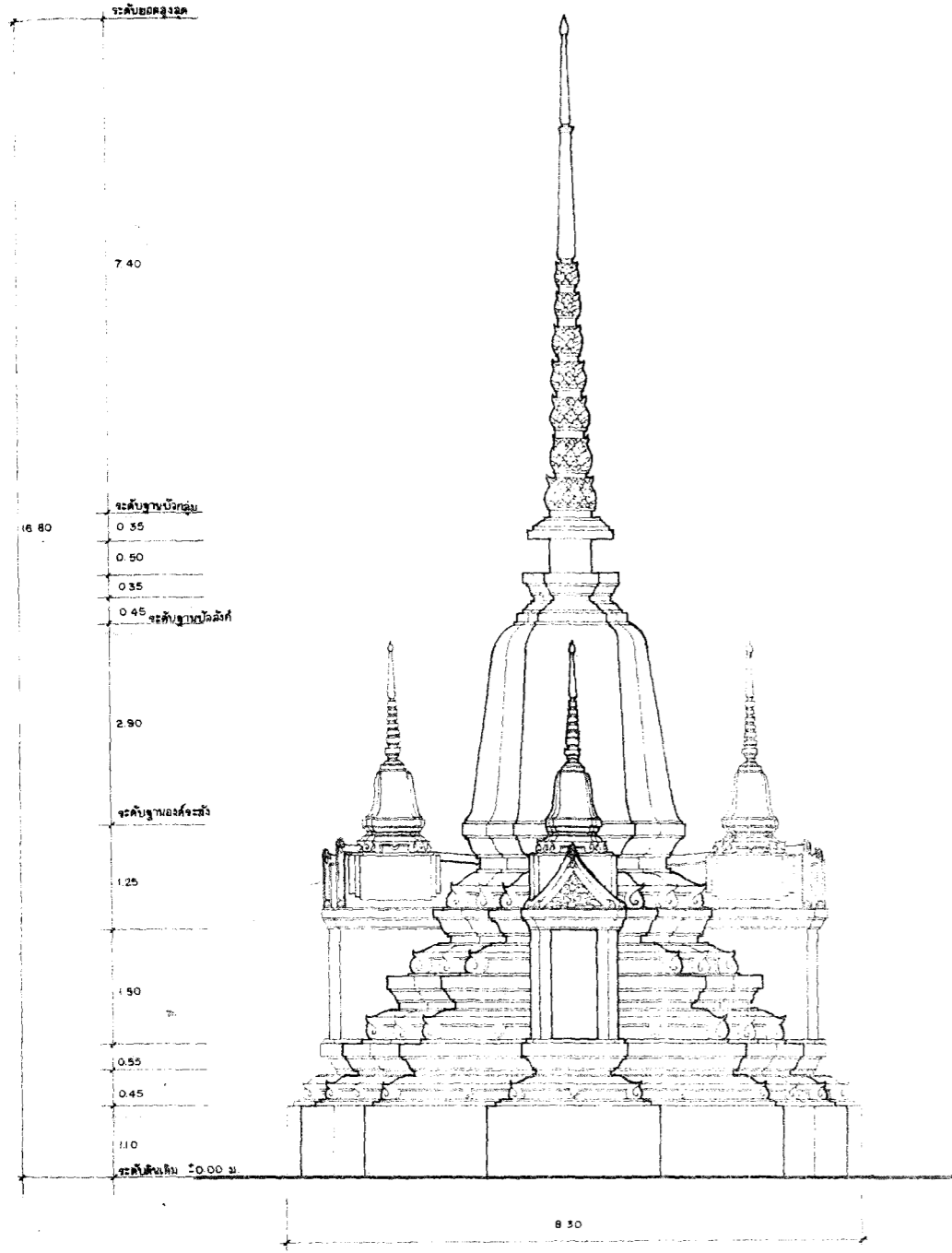
แสดง

รูปด้านทิศตะวันออก
รูปด้านทิศตะวันตก (แบบบูรณะเจดีย์หมายเลข ๑)

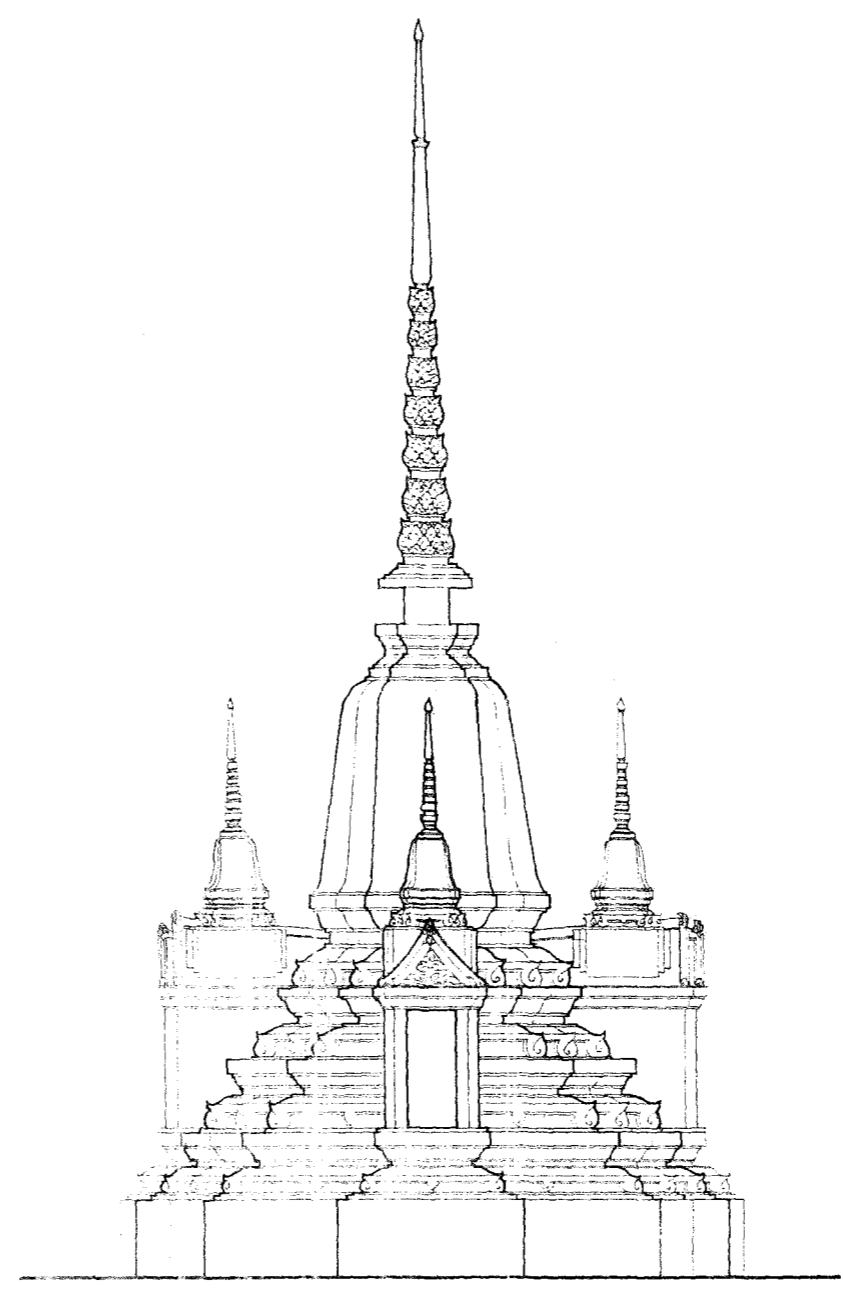
รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	50	9	11

สำนักช่างโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ 3
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

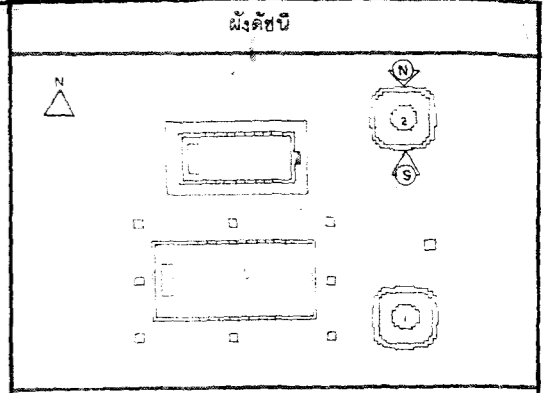
กรมศิลปากร

รูปด้านทิศเหนือ แบบบูรณะเจดีย์หมายเลข ๒
 มาตรฐาน 1:50

รูปด้านทิศใต้ แบบบูรณะเจดีย์หมายเลข ๒
 มาตรฐาน 1:50

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทฤษฎี ดมภาพ		
นายช่างสำรวจ	วิศิษฐ์ศักดิ์ น้อยจรูญ		25.0.255
เขียน	ทฤษฎี วงศ์ประภคินดี		6.8.255
คัดลอก	วนา สิทธิวรรณ		

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างโยธา	สมบุญ ศรีอุทัย		25.0.255
นายช่างศิลปกรรม	ทฤษฎี วงศ์ประภคินดี		6.8.255
นักวิชาการช่างศิลป์			
นักโบราณคดี			
สถาปนิก			
ผู้เฝ้างาน			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างโยธา			
นายช่างศิลปกรรม			
นักวิชาการช่างศิลป์			
สถาปนิก			
ผู้เฝ้างาน			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิชาการช่างศิลป์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายบริหาร	สมชาย แสงนิล		25.0.255
อธิบดี	บรรจง วงศ์เขียว		1/12/255
อธิบดี	น.ส. น.ส.		1/12/255

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	นาวาอากาศเอก อากาศ เจริญวัฒน์		1/12/255
--------	-------------------------------	--	----------

วัดม่วง

ศ. โปธิ์ลำต้น อ.บางปะหัน จ.พระนครศรีอยุธยา

รูปด้านทิศเหนือ
 รูปด้านทิศใต้ (แบบบูรณะเจดีย์หมายเลข 2)

รหัส	มาตรฐาน	แบบที่	จำนวนแผ่น
	1:50	10	11

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3
 สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

ระดับบันได 1.20

7.40

ระดับฐานบัวกลม

0.35

0.50

0.35

ระดับฐานบัววงรี

0.45

2.50

ระดับฐานบัววงรี

2.20

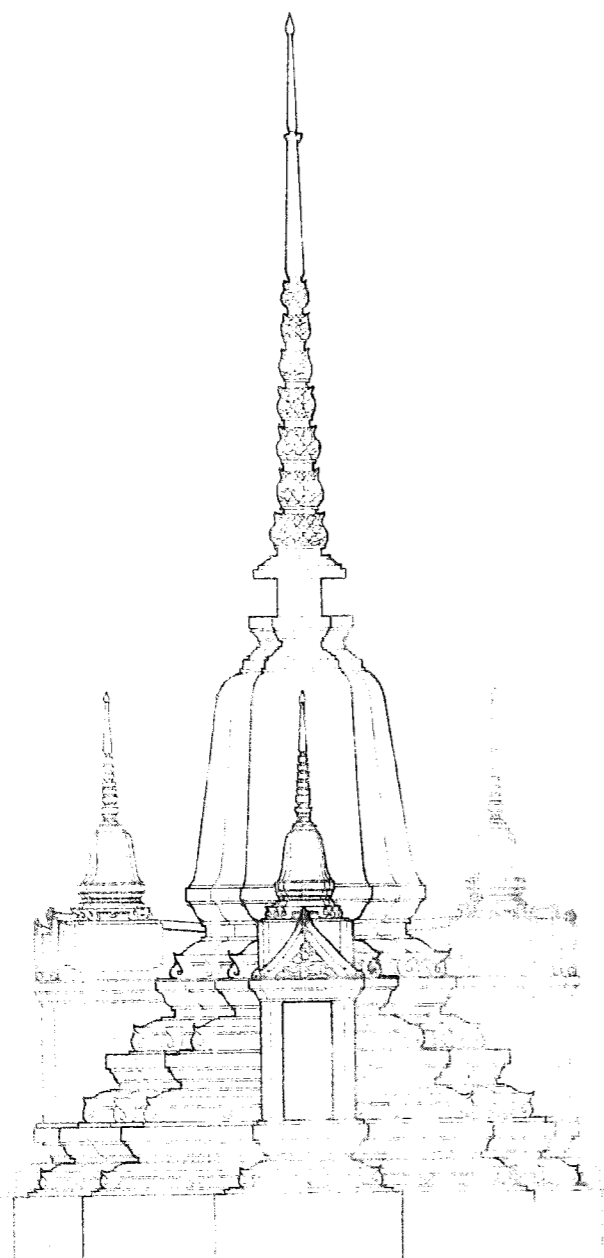
3.00

0.35

0.45

1.10

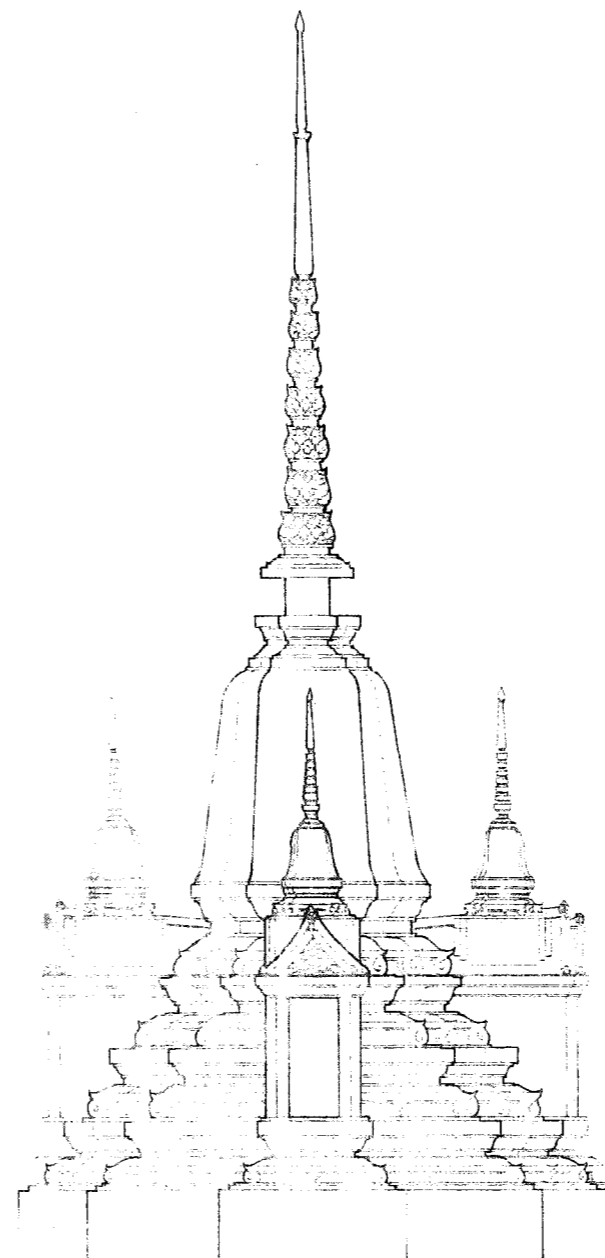
ระดับบันได 1.20

รูปด้านทิศตะวันออก แบบบูรณะ เจริญหมายเลข (2)

มาตราส่วน

E

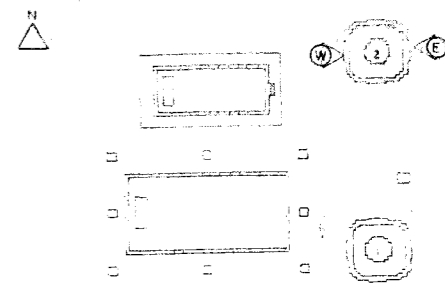
รูปด้านทิศตะวันตก แบบบูรณะ เจริญหมายเลข (2)

มาตราส่วน

1:50

W

ผังดัดซ้าย

ผู้ปฏิบัติ

สำรวจ เขียนแบบ

สำรวจ	ทฤษฎี	สมภพ	
นายช่างสำรวจ	วิจิตรศักดิ์	เนียรตระ	25.6.56
เขียน	ทฤษฎี	เนียรตระ	25.6.56
ตรวจสอบ	เนียรตระ	เนียรตระ	25.6.56

วิเคราะห์รูปแบบ

นายช่างเขียน	สมภพ	วิจิตรศักดิ์	25.6.56
นายช่างเขียน	ทฤษฎี	เนียรตระ	25.6.56
ผู้เขียนแบบ			
สถาปนิก			
ผู้เขียนแบบ			
วิศวกรโยธา			
นักวิทยาศาสตร์			

ออกแบบ

นายช่างเขียน			
นายช่างเขียน			
ผู้เขียนแบบ			
สถาปนิก			
ผู้เขียนแบบ			
วิศวกรโยธา			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			

ตรวจ เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
นักวิทยาศาสตร์			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายบริหาร	สมชาย	แลงนิต	25.6.56
รอง ผอ. บค. พช. 3	ประจักษ์	วิจิตรศักดิ์	25.6.56
รอง ผอ. บค. พช.			25.6.56

ผู้อนุมัติ

อธิบดี	ทนายทศพร	อรุณ	เนียรตระ	25.6.56
--------	----------	------	----------	---------

วัดม่วง

ต. โพธิ์สามต้น อ. บางปะหัน จ. พระนครศรีอยุธยา

รูปด้านทิศตะวันออก
รูปด้านตะวันตก (แบบบูรณะเจริญหมายเลข 2)

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1:50	11	11

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

สัญญาจ้าง

สัญญาเลขที่ 5/2545

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้น ณ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ตำบล/แขวง ประตูชัย อำเภอ/เขต พระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 29 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2545 ระหว่าง กรมศิลปากร โดย นายบรรจง วงศ์วีเชียร ผู้อำนวยการสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 ผู้ได้รับมอบอำนาจจากอธิบดีกรมศิลปากร ตามคำสั่งกรมศิลปากรที่ 501/2543 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2543 ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียก "ผู้ว่าจ้าง" ฝ่ายหนึ่ง กับ ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอกพรไพศาล ซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสำนักงานใหญ่อยู่ เลขที่ 9/27 หมู่ 6 ถนน - ตำบล/แขวง เชียงรากน้อย อำเภอ/เขต บางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดย นางรัตนา แสไพศาล ผู้มีอำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคลปรากฏตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ 3825 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 (และหนังสือมอบอำนาจ ลงวันที่ -) แยกสัญญาฉบับนี้ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้รับจ้าง" อีกฝ่ายหนึ่ง คู่สัญญาได้ตกลงกันมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ข้อตกลงว่าจ้าง

ผู้ว่าจ้างตกลงจ้างและผู้รับจ้างตกลงรับจ้างทำงาน บูรณะโบราณสถานวัดม่วง ณ วัดม่วง ตำบล/แขวง โพธิ์สามต้น อำเภอ/เขต บางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขแห่งสัญญานี้รวมทั้งเอกสารแนบท้ายสัญญา ผู้รับจ้างตกลงที่จะจัดหาแรงงานและวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ชนิดดีเพื่อใช้ใน งานจ้างตามสัญญานี้

ข้อ 2. เอกสารอันเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

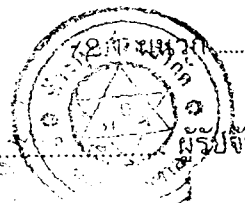
เอกสารแนบท้ายสัญญาดังต่อไปนี้ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญานี้

(ลงชื่อ) ..... ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ..... ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) ..... พยาน

(ลงชื่อ) ..... พยาน

ฉันทินทพทท
จกการบิลการ

หนังสือดำประกัณเลขที่ 187/0210020229

วันที่ 28 มีนาคม 2545

ข้าพเจ้า ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สำนักงานเลขที่ 333 ถนนสีลม แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดย นายอรุณ แก้วข้าง และ นางอารี บุญดี ผู้มีอำนาจลงนามผูกพันธนาคาร

ขอทำหนังสือดำประกัณฉบับนี้ให้ไว้คือ กรมศิลปากร

ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า "ผู้ว่าจ้าง" ดังมีข้อความต่อไปนี้

1. ตามที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอกพรไพศาล ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า

"ผู้รับจ้าง" ได้ทำสัญญาจ้าง บุรณะโบราณสถานวัดม่วง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กับผู้ว่าจ้าง ตามสัญญาเลขที่ ๕/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๔๕

ซึ่งผู้รับจ้างต้องวางหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาต่อผู้ว่าจ้างเป็นจำนวนเงิน -74,925.00- บาท (เจ็ดหมื่นสี่พันเก้าร้อยยี่สิบห้าบาทถ้วน)

ซึ่งเท่ากับร้อยละ -ห้า- (5%) ของมูลค่าทั้งหมดตามสัญญา

ข้าพเจ้าขอผู้หันตนโดยไม่มีเงื่อนไขที่จะคำประกัณชนิดเพิกถอนไม่ได้ เช่นเดียวกับลูกหนี้ชั้นต้นในการชำระเงินให้ตามสิทธิเรียกร้องของผู้ว่าจ้าง จำนวน ไม่เกิน -74,925.00- บาท (เจ็ดหมื่นสี่พันเก้าร้อยยี่สิบห้าบาทถ้วน)

ในกรณีที่ผู้รับจ้างก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ หรือต้องชำระค่าปรับหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ หรือผู้รับจ้างมิได้ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ใด ๆ ที่กำหนดในสัญญาดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ โดยข้าพเจ้าจะไม่อ้างสิทธิใด ๆ เพื่อโต้แย้ง และ ผู้ว่าจ้างไม่จำเป็นต้องเรียกหรือให้ผู้รับจ้างชำระหนี้ดังกล่าว

2. หากผู้ว่าจ้างได้ขยายระยะเวลาให้แก่ผู้รับจ้าง หรือยินยอมให้ผู้รับจ้างปฏิบัติผิดแผกไปจากเงื่อนไขใด ๆ ในสัญญาให้ถือว่าข้าพเจ้าได้ยินยอมในกรณีนั้น ๆ ด้วย

3. หนังสือดำประกัณนี้ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันทำสัญญาจ้างดังกล่าวข้างต้น จนถึงวันที่ภาระหน้าที่ทั้งหลายของผู้รับจ้างจะได้ปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไป และ ข้าพเจ้าจะไม่เพิกถอนการคำประกัณ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ครอบคลุมที่ผู้รับจ้างยังเื่องรับผิดชอบต่อผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างอยู่

ข้าพเจ้าได้ลงนามและประทับตราไว้ต่อหน้าพยานเป็นสำคัญ

ลงชื่อ นายอรุณ แก้วข้าง (4173) นางอารี บุญดี (3926) ผู้ดำประกัณ

พยาน นายสิริเอก ทวีวงศ์ พยาน นางสมคิด ทองขี้ขาว

2.1	ผนวก ผังรูปแบบ	จำนวน	14	หน้า
2.2	ผนวก รายการประกอบแบบและรายละเอียด	จำนวน	14	หน้า
2.3	ผนวก ใบเสนอราคา	จำนวน	2	หน้า
2.4	ผนวก บัญชีรายการราคาก่อสร้างหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา	จำนวน	10	หน้า
2.5	ผนวก รายการแบ่งงวดงาน การจ่ายเงิน	จำนวน	1	หน้า
2.6	ผนวก สูตรปรับราคา (ค่า K)	จำนวน	6	หน้า

ความใดในเอกสารแนบท้ายสัญญาที่ขัดแย้งกับข้อความในสัญญานี้ ให้ใช้ข้อความในสัญญานี้บังคับ และในกรณีที่เอกสารแนบท้ายสัญญาขัดแย้งกันเอง ผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของผู้ว่าจ้าง

ข้อ 3. หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา

ในขณะที่ทำสัญญานี้ ผู้รับจ้างได้นำหลักประกันเป็น หนังสือค้ำประกันสัญญาของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เลขที่ 187/0210020229 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2545

เป็นจำนวนเงิน 74,925.- บาท (เจ็ดหมื่นสี่พันเก้าร้อยยี่สิบห้าบาทถ้วน)

มามอบให้แก่ผู้ว่าจ้างเพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญานี้
หลักประกันที่ผู้รับจ้างนำมามอบไว้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ว่าจ้างจะคืนให้เมื่อผู้รับจ้างพ้นจากข้อผูกพันตามสัญญานี้แล้ว

ข้อ 4. ก. ค่าจ้างและการจ่ายเงิน

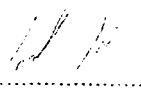
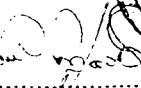
(สำหรับสัญญาที่เป็นราคาต่อหน่วย)

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายและผู้รับจ้างตกลงรับเงินค่าจ้างจำนวนเงิน _____ บาท
(_____) ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่มจำนวน _____ บาท
ตลอดจนภาษีอากรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายที่ปวงด้วยแล้ว โดยถือราคาต่อหน่วยเป็นเกณฑ์ตามรายการแต่ละประเภทดังที่ได้กำหนดไว้ในใบแจ้งปริมาณงานและราคา

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างตกลงว่าจำนวนปริมาณงานที่กำหนดไว้ในบัญชีรายการก่อสร้างหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคานี้เป็นจำนวนโดยประมาณเท่านั้น จำนวนปริมาณงานที่แท้จริงอาจจะมากหรือน้อยกว่านี้ได้ ซึ่งผู้ว่าจ้างจะจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามราคาต่อหน่วยของงานแต่ละรายการที่ได้ทำเสร็จจริง คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างตกลงที่จะไม่เปลี่ยนแปลงราคาต่อหน่วยหรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการที่จำนวนปริมาณงานในแต่ละรายการได้แตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในสัญญา ทั้งนี้ นอกจากในกรณีต่อไปนี้

4.1 เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงในส่วนที่เกินกว่าร้อยละ 125 (หนึ่งร้อยยี่สิบห้า) แต่ไม่เกินร้อยละ 150 (หนึ่งร้อยห้าสิบ) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้ในอัตราร้อยละ 90 (เก้าสิบ) ของราคาต่อหน่วยตามสัญญา

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน (ลงชื่อ) พยาน

4.2 เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงในส่วนที่เกินกว่าร้อยละ 150 (หนึ่งร้อยห้าสิบ) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้อัตราร้อยละ 83 (แปดสิบสาม) ของราคาต่อหน่วยตามสัญญา

4.3 เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงน้อยกว่าร้อยละ 75 (เจ็ดสิบห้า) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้ตามราคาต่อหน่วยในสัญญา และจะจ่ายเพิ่มชดเชยเป็นค่า overhead และ mobilization สำหรับงานรายการนั้น ในอัตราร้อยละ 17 (สิบเจ็ด) ของผลต่างระหว่างปริมาณงานทั้งหมดของงานรายการนั้นตามสัญญาโดยประมาณ กับปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงคูณด้วยราคาต่อหน่วยตามสัญญา

4.4 ผู้ว่าจ้างจะจ่ายเงินที่เพิ่มขึ้น หรือหักลดเงินในแต่ละกรณีดังกล่าวข้างต้นในงวดสุดท้ายของการจ่ายเงิน หรือก่อนงวดสุดท้ายของการจ่ายเงินตามที่ผู้ว่าจ้างจะพิจารณาเห็นสมควร

ผู้ว่าจ้างตกลงที่จะจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างเป็นรายเดือนตามเนื้อหาที่สำเร็จจริง เมื่อผู้ว่าจ้างหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ว่าจ้างได้ทำการตรวจสอบผลงานที่ทำเสร็จแล้วและปรากฏว่าเป็นที่พอใจตรงตามข้อกำหนดแห่งสัญญานี้ทุกประการ ผู้ว่าจ้างจะออกหนังสือรับรองการรับมอบงานนั้นให้ไว้แก่ผู้รับจ้าง

การจ่ายเงินงวดสุดท้ายจะจ่ายให้เมื่องานทั้งหมดตามสัญญาได้แล้วเสร็จทุกประการ รวมทั้งการทำสถานที่ก่อสร้างให้สะอาดเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในข้อ 18

ข้อ 4. ข. ค่าจ้างและการจ่ายเงิน

(สำหรับสัญญาที่เป็นราคาเหมารวม)

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายและผู้รับจ้างตกลงรับเงินค่าจ้างจำนวนเงิน 1,498,500.- บาท (หนึ่งล้านสี่แสนเก้าหมื่นแปดพันห้าร้อยบาทถ้วน) ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม จำนวน 98,032.71 บาท ตลอดจนภาษีอากรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายทั้งปวงด้วยแล้ว โดยถือราคาเหมารวมเป็นเกณฑ์และกำหนดการจ่ายเงินเป็นงวด ๆ ดังนี้

งวดที่ 1 เป็นจำนวนเงิน 374,625.- บาท (สามแสนเจ็ดหมื่นสี่พันหกกร้อยยี่สิบห้าบาทถ้วน.....) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน ดังนี้

- งานสกัดผิวปูนฉาบผนังภายนอกและเสา
- งานฉาบผิวปูนหมักผนังภายนอกและเสา
- งานติดตั้งตาข่ายกันนก
- งานติดตั้งระบบไฟฟ้า

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 15 พฤษภาคม 2545 (ภายใน 40 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา)

งวดที่ 2 เป็นจำนวนเงิน 374,625.- บาท (สามแสนเจ็ดหมื่นสี่พันหกกร้อยยี่สิบห้าบาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน ดังนี้

ลงชื่อ) [Signature] ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) [Signature] ผู้รับจ้าง

ลงชื่อ) [Signature] พยาน

(ลงชื่อ) [Signature] พยาน

- งานรื้อกระเบื้องดินเผาปูพื้นภายในวิหารของเดิมออกทั้งหมด
- งานปรับพื้นเดิมลาดด้วยน้ำยากันปลวกและแมลง
- งานรองพื้นด้วยทรายหยาบ ปูทับด้วยอิฐขนาดใหญ่ ยานวดด้วยปูนหมัก
- งานปูกระเบื้องดินเผาปูพื้นภายในวิหารทั้งหมด
- งานตรวจซ่อมประตูหน้าต่างทั้งหมด
- งานกำจัดปลวกพื้นผิวรอบนอกตัววิหาร

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 24 มิถุนายน 2545 (ภายใน 80 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา)

งวดที่ 3 เป็นจำนวนเงิน 299,700.- บาท (สองแสนเก้าหมื่นเก้าพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน ดังนี้

- งานล้างทำความสะอาดเจดีย์หมายเลข 1 และ 2
- งานตรวจซ่อมปรับแก้และก่ออิฐเสริมเจดีย์หมายเลข 1 และ 2 ส่วนที่ชำรุดและหลุดหาย
- งานสกัดผิวปูนฉาบองค์เจดีย์ที่เสื่อมสภาพออก
- งานเจาะเย็บอัดฉีดย้ำปูนเสริมเหล็กทั้งหมด

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 29 กรกฎาคม 2545 (ภายใน 115 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา)

งวดที่ 4 (งวดสุดท้าย) เป็นจำนวนเงิน 449,550.- บาท (สี่แสนสี่หมื่นเก้าพันห้าร้อยห้าสิบบาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน ดังนี้

- งานฉาบผิวเจดีย์หมายเลข 1 และ 2 ด้วยปูนหมักและขัดทับด้วยปูนดำทั้งหมด
- งานทำความสะอาดพื้นที่บริเวณที่ทำงานโดยรวม

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 2 กันยายน 2545 (ภายใน 150 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา) รวมทั้งทำสถานที่ก่อสร้างให้สะอาดเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในข้อ 18

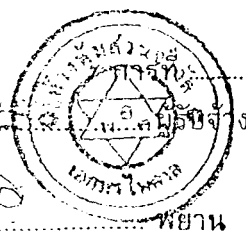
ข้อ 5. กำหนดเวลาแล้วเสร็จ และสิทธิของผู้ว่าจ้างในการบอกเลิกสัญญา

ผู้รับจ้างต้องเริ่มทำงานที่รับจ้างภายในวันที่ 6 เดือน เมษายน พ.ศ. 2545

และจะต้องทำงานให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ภายในวันที่ 2 เดือน กันยายน พ.ศ. 2545

ถ้าผู้รับจ้างมิได้ลงมือทำงานภายในกำหนดเวลา หรือไม่สามารทำงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาหรือมีเหตุให้เชื่อได้ว่าผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา หรือจะแล้วเสร็จล่าช้าเกินกว่ากำหนดเวลา หรือผู้รับจ้างทำผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง หรือตกเป็นผู้ล้มละลาย หรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตรวจการจ้าง หรือคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ หรือผู้ควบคุมงาน หรือบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญานี้ได้และมีสิทธิจ้างผู้รับจ้างรายใหม่เข้าทำงานของผู้รับจ้างให้ลุล่วงไปได้ด้วย

(ลงชื่อ) ..... ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ) .....
 (ลงชื่อ) ..... พยาน (ลงชื่อ) ..... พยาน

การที่ผู้ว่าจ้างไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างพ้นจากความผิดตามสัญญา

ข้อ 6. ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของงานจ้าง

เมื่องานแล้วเสร็จบริบูรณ์และผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานจากผู้รับจ้างหรือจากผู้รับจ้างรายใหม่ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาตามข้อ 5 หากมีเหตุชำรุดบกพร่องหรือเสียหายเกิดขึ้นจากงานจ้างนี้ภายในกำหนด 2 ปี - เดือน นับถัดจากวันที่ได้รับมอบงานดังกล่าว ซึ่งความชำรุดบกพร่องหรือเสียหายนั้น เกิดจากความบกพร่องของผู้รับจ้าง อันเกิดจากการใช้วัสดุที่ไม่ถูกต้อง หรือทำไว้มิเรียบร้อย หรือทำไม่ถูกต้องตามมาตรฐานแห่งหลักวิชา ผู้รับจ้างจะต้องรีบทำการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อยโดยไม่ชักช้า โดยผู้ว่าจ้างไม่ต้องออกเงินใด ๆ ในการนี้ทั้งสิ้น หากผู้รับจ้างบิดพลิ้วไม่กระทำการดังกล่าวภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างหรือไม่ทำการแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยภายในเวลาที่ผู้ว่าจ้างกำหนด ให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะทำการนั้นเอง หรือจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้นโดยผู้รับจ้างต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

ข้อ 7. การจ้างช่วง

ผู้รับจ้างจะต้องไม่เอางานทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งสัญญาที่ไปจ้างช่วงอีกต่อหนึ่งโดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างก่อน ทั้งนี้ นอกจากในกรณีที่สัญญานี้จะระบุไว้เป็นอย่างอื่น ความยินยอมดังกล่าวนั้นไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างหลุดพ้นจากความรับผิด หรือพ้นหน้าที่ตามสัญญา และผู้รับจ้างจะยังคงต้องรับผิดชอบในความผิดและความประมาทเลินเล่อของผู้รับจ้างช่วง หรือของตัวแทน หรือ ลูกจ้างของผู้รับจ้างช่วงนั้นทุกประการ

ข้อ 8. การควบคุมงานของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องควบคุมงานที่รับจ้างอย่างเอาใจใส่ด้วยประสิทธิภาพและความชำนาญ และในระหว่างทำงานที่รับจ้างจะต้องจัดให้มีผู้แทนซึ่งทำงานเต็มเวลาเป็นผู้ควบคุมงาน ผู้ควบคุมงานดังกล่าวจะต้องเป็นผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้รับจ้าง คำสั่งหรือคำแนะนำต่าง ๆ ที่ได้แจ้งแก่ผู้แทนผู้ได้รับมอบอำนาจนั้นให้ถือว่าเป็นคำสั่งหรือคำแนะนำที่ได้แจ้งแก่ผู้รับจ้าง การแต่งตั้งผู้ควบคุมงานนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือและต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้าง การเปลี่ยนตัวหรือแต่งตั้งผู้ควบคุมงานใหม่จะกระทำมิได้หากไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้างก่อน

การจ้างงานของผู้รับจ้างให้เน้นการใช้แรงงานเป็นหลัก ในกรณีที่สามารใช้แรงงานแทนเครื่องจักรได้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะขอให้เปลี่ยนตัวผู้แทนได้รับมอบอำนาจนั้น โดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้รับจ้าง และผู้รับจ้างจะต้องทำการเปลี่ยนตัวโดยพลัน โดยไม่คิดราคาเพิ่มหรืออ้างเป็นเหตุเพื่อขยายอายุสัญญา อันเนื่องมาจากเหตุนี้

/ ข้อ 9 ความรับผิด .....

(ลงชื่อ) ..... ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) .....

(ลงชื่อ) ..... พยาน

(ลงชื่อ) ..... พยาน

ข้อ 9. ความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบต่ออุบัติเหตุ ความเสียหาย หรือภัยอันตรายใดๆ อันเกิดจากการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง และจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายจากการกระทำของลูกจ้างของผู้รับจ้าง

ความเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่งานที่ผู้รับจ้างได้ทำขึ้นแม้จะเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัย นอกจากกรณีอันเกิดจากความผิดของผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบโดยซ่อมแซมให้คืนดีหรือเปลี่ยนให้ใหม่โดยค่าใช้จ่ายของผู้รับจ้างเอง ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างดังกล่าวในข้อนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานครั้งสุดท้าย ซึ่งหลังจากนั้นผู้รับจ้างคงต้องรับผิดชอบเพียงในกรณีชำรุดบกพร่อง หรือความเสียหายดังกล่าวในข้อ 6 เท่านั้น

ข้อ 10. การจ่ายเงินแก่ลูกจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องจ่ายเงินแก่ลูกจ้างที่ผู้รับจ้างได้จ้างมาในอัตรา และตามกำหนดเวลาที่ผู้รับจ้างได้ตกลงหรือทำสัญญาไว้ต่อลูกจ้างดังกล่าว

ถ้าผู้รับจ้างไม่จ่ายเงินค่าจ้างหรือค่าทดแทนอื่นใดแก่ลูกจ้างดังกล่าวในวรรคแรก ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะเอาเงินค่าจ้างที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างมาจ่ายให้แก่ลูกจ้างของผู้รับจ้างดังกล่าว และให้ถือว่าผู้ว่าจ้างได้จ่ายเงินจำนวนนั้นเป็นค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามสัญญาแล้ว

ผู้รับจ้างจะต้องจัดให้มีประกันภัยสำหรับลูกจ้างทุกคนที่จ้างมาทำงาน โดยให้ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบทั้งปวงของผู้รับจ้างรวมทั้งผู้รับจ้างช่วงอันหากจะพึงมี ในกรณีความเสียหายที่คิดค่าสินไหมทดแทนได้ตามกฎหมายซึ่งเกิดจากอุบัติเหตุหรือภัยอันตรายใด ๆ ต่อลูกจ้างหรือบุคคลอื่นที่ผู้รับจ้างหรือผู้รับจ้างช่วงจ้างมาทำงาน ผู้รับจ้างจะต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวพร้อมทั้งหลักฐานการชำระเบี้ยประกันให้แก่ผู้ว่าจ้างเมื่อผู้ว่าจ้างเรียกร้อง

ข้อ 11. การตรวจงานจ้าง

ถ้าผู้ว่าจ้างแต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาเพื่อควบคุมการทำงานของ ผู้รับจ้าง กรรมการตรวจการจ้าง หรือกรรมการตรวจรับพัสดุ หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษานั้นมีอำนาจเข้าไปตรวจการงานในโรงงานและสถานที่ที่กำลังก่อสร้างหรือที่กำลังทำงานได้ตลอดเวลา และผู้รับจ้างจะต้องอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการนั้นตามสมควร

การที่มีกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาทำให้ผู้รับจ้างพ้นความรับผิดชอบตามสัญญานี้ข้อหนึ่งข้อใดไม่

ข้อ 12. แบบรูปและรายการละเอียดคลาดเคลื่อน

ผู้รับจ้างจะต้องรับรองว่าได้ตรวจสอบและทำความเข้าใจในแบบรูปรายการละเอียด หรือใบแจ้งปริมาณงานโดยถี่ถ้วนแล้ว หากปรากฏว่าแบบรูปและรายการละเอียดหรือใบแจ้งปริมาณงานนั้นผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนไปจากหลักการทางวิศวกรรมหรือทางเทคนิค ผู้รับจ้างตกลงที่จะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้งเพื่อให้งานแล้วเสร็จบริบูรณ์โดยจะคิดค่าใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มขึ้นจากผู้ว่าจ้างไม่ได้

(ลงชื่อ) ..... ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ) ..... ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) ..... พยาน (ลงชื่อ) ..... พยาน

ข้อ 13. การควบคุมงานโดยผู้ว่าจ้าง

ผู้รับจ้างตกลงว่า กรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้ง มีอำนาจที่จะตรวจสอบและควบคุมงานเพื่อให้เป็นไปตามเอกสารสัญญา และมีอำนาจที่จะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือตัดทอน ซึ่งงานตามสัญญานี้หากผู้รับจ้างขัดขืนไม่ปฏิบัติตามกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงาน หรือบริษัทที่ปรึกษามีอำนาจที่จะสั่งให้หยุดกิจการนั้นชั่วคราวได้ ความล่าช้าในกรณีเช่นนี้ผู้รับจ้างจะถือเป็นเหตุขอขยายวันทำการออกไปไม่ได้

ข้อ 14. งานพิเศษและการแก้ไขงาน

ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะสั่งให้ผู้รับจ้างทำงานพิเศษซึ่งไม่ได้แสดงไว้ หรือรวมอยู่ในเอกสารสัญญา หากงานพิเศษนั้น ๆ อยู่ในขอบข่ายทั่วไปแห่งวัตถุประสงค์ของสัญญานี้ นอกจากนี้ผู้ว่าจ้างยังมีสิทธิสั่งให้เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขแบบรูป และข้อกำหนดต่าง ๆ ในเอกสารสัญญานี้ด้วย โดยไม่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะแต่อย่างใด

อัตราค่าจ้างหรือราคาที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ให้กำหนดใช้สำหรับงานพิเศษ หรืองานที่เพิ่มเติมขึ้น หรือตัดทอนลงทั้งปวงตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง หากในสัญญาไม่ได้กำหนดไว้ถึงอัตราค่าจ้าง หรือราคาใด ๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับงานพิเศษหรืองานที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว ผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างจะต้องตกลงกันที่จะกำหนดอัตรา หรือราคา รวมทั้งการขยายระยะเวลา (ถ้ามี) กันใหม่เพื่อความเหมาะสม ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ ผู้ว่าจ้างจะกำหนดอัตราจ้างหรือราคาตายตัวตามแต่ผู้ว่าจ้างจะเห็นว่าเหมาะสมและถูกต้อง ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง แต่อาจสงวนสิทธิที่จะดำเนินการตามข้อ 19 ต่อไป

ข้อ 15. ค่าปรับ

หากผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา และผู้ว่าจ้างยังมิได้บอกเลิกสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องชำระค่าปรับให้แก่ผู้ว่าจ้างเป็นจำนวนเงินวันละ 1,499 บาท และจะต้องชำระค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานในเมื่อผู้ว่าจ้างต้องจ้างผู้ควบคุมงานอีกต่อหนึ่ง เป็นจำนวนเงินวันละ 200 บาท นับถัดจากวันที่กำหนดแล้วเสร็จตามสัญญาหรือวันที่ผู้ว่าจ้างได้ขยายให้จนถึงวันที่ทำงานแล้วเสร็จจริง นอกจากนี้ผู้รับจ้างยอมให้ผู้ว่าจ้างเรียกค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับจ้างทำงานล่าช้าเฉพาะส่วนที่เกินกว่าจำนวนค่าปรับและค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้อีกด้วย

ในระหว่างที่ผู้ว่าจ้างยังมิได้บอกเลิกสัญญานั้น หากผู้ว่าจ้างเห็นว่าผู้รับจ้างจะไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาต่อไปได้ ผู้ว่าจ้างจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาและใช้สิทธิตามข้อ 16 ก็ได้และถ้าผู้ว่าจ้างได้แจ้งข้อเรียกร้องไปยังผู้รับจ้างเมื่อครบกำหนดแล้วเสร็จของงานขอให้ชำระค่าปรับแล้วผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะปรับผู้รับจ้างจนถึงวันบอกเลิกสัญญาได้อีกด้วย

ข้อ 16. สิทธิของผู้ว่าจ้าง .....

(ลงชื่อ) [Signature] ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) [Signature]

(ลงชื่อ) [Signature] พยาน

(ลงชื่อ) [Signature] พยาน

ข้อ 16. สิทธิของผู้ว่าจ้างภายหลังบอกเลิกสัญญา

ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างบอกเลิกสัญญา ผู้ว่าจ้างอาจทำงานนั้นเองหรือว่าจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้นต่อจนแล้วเสร็จได้ ผู้ว่าจ้างหรือผู้ที่รับจ้างทำงานนั้นต่อมีสิทธิใช้เครื่องใช้ในการก่อสร้างหรือในการทำงานสิ่งที่สร้างขึ้นชั่วคราวสำหรับงานก่อสร้างหรือการทำงาน และวัสดุต่าง ๆ ซึ่งเห็นว่าจะต้องสงวนเอาไว้เพื่อการปฏิบัติงานตามสัญญาตามที่เห็นสมควร

ในกรณีดังกล่าว ผู้ว่าจ้างมีสิทธิริบหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาทั้งหมด หรือบางส่วนตามแต่จะเห็นสมควร นอกจากนั้นผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายซึ่งเป็นจำนวนเกินกว่าหลักประกันการปฏิบัติงานและค่าเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการทำงานนั้นต่อให้แล้วเสร็จตามสัญญา และค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานเพิ่ม (ถ้ามี) ซึ่งผู้ว่าจ้างจะหักเอาจากเงินประกันผลงานหรือจำนวนเงินใด ๆ ที่จะจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างก็ได้

ข้อ 17. การกำหนดค่าเสียหาย

ค่าปรับหรือค่าเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากผู้รับจ้างตามสัญญานี้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะหักเอาจากจำนวนเงินค่าจ้างที่ค้างจ่ายหรือจากเงินประกันผลงานของผู้รับจ้างหรือบังคับจากหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาก็ได้

หากมีเงินค่าจ้างตามสัญญาที่หักไว้จ่ายเป็นค่าปรับและค่าเสียหายแล้วยังเหลืออยู่อีกเท่าใด ผู้ว่าจ้างจะคืนให้แก่ผู้รับจ้างทั้งหมด

ข้อ 18. การทำบริเวณก่อสร้างให้เรียบร้อย

ผู้รับจ้างจะต้องรักษาบริเวณสถานที่ปฏิบัติงานตามสัญญานี้ รวมทั้งโรงงาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของผู้รับจ้าง ลูกจ้าง ตัวแทน หรือของผู้รับจ้างช่วง ให้อยู่ในความสะดวกปลอดภัย และมีประสิทธิภาพในการใช้งานตลอดระยะเวลาการจ้างและเมื่อทำงานเสร็จสิ้นแล้วจะต้องขนย้ายบรรดาเครื่องใช้ในการทำงานจ้างรวมทั้งวัสดุ ขยะมูลฝอยและสิ่งก่อสร้างชั่วคราวต่าง ๆ (ถ้ามี) ทั้งจะต้องกลบเกลี่ยพื้นดินให้เรียบร้อย เพื่อให้บริเวณทั้งหมดอยู่ในสภาพที่สะอาด และใช้งานได้ทันที

ข้อ 19. กรณีพิพาทและอนุญาโตตุลาการ

19.1 ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาเกี่ยวกับข้อกำหนดแห่งสัญญานี้ หรือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามสัญญานี้ และคู่สัญญาไม่สามารถตกลงกันได้ ให้เสนอข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทนั้นต่ออนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาชี้ขาด

19.2 เว้นแต่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะเห็นพ้องกันให้อนุญาโตตุลาการคนเดียวเป็นผู้ชี้ขาดการระงับข้อพิพาทให้กระทำโดยอนุญาโตตุลาการ 2 คน โดยคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะทำหนังสือแสดงเจตนาจะให้มีอนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาทและระบุชื่ออนุญาโตตุลาการคนที่ตนแต่งตั้งส่งไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง จากนั้นภาย

ลงชื่อ) ..... ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) .....

ลงชื่อ) ..... พยาน

(ลงชื่อ) ..... พยาน

ในระยะเวลา 30 วัน นับถัดจากวันที่ได้รับแจ้งดังกล่าว คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับแจ้งจะต้องแต่งตั้งอัญญาโต-ตุลาการคนที่สอง ถ้าอัญญาโตตุลาการทั้งสองคนดังกล่าวไม่สามารถประนีประนอมระงับข้อพิพาทนั้นได้ ให้ อัญญาโตตุลาการทั้งสองคนร่วมกันแต่งตั้งอัญญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดภายในกำหนดเวลา 30 วัน นับจากวันที่ ไม่สามารถตกลงกัน ผู้ชี้ขาดดังกล่าวจะพิจารณาระงับข้อพิพาทต่อไป กระบวนพิจารณาของอัญญาโตตุลาการ ให้ถือตามข้อบังคับอัญญาโตตุลาการของสถาบันอัญญาโตตุลาการกระทรวงยุติธรรม โดยอนุโลม หรือตามข้อ บังคับอื่นที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเห็นชอบ และให้กระทำในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ เป็นภาษาในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

19.3 ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่แต่งตั้งอัญญาโตตุลาการฝ่ายตนหรือในกรณีที่อัญญาโต - ตุลาการทั้งสองคนไม่สามารถตกลงแต่งตั้งอัญญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดได้ คู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิร้องขอ ต่อศาลแพ่งเพื่อแต่งตั้งอัญญาโตตุลาการหรืออัญญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดได้แล้วแต่กรณี

19.4 ค่าชี้ขาดของอัญญาโตตุลาการหรือของอัญญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดแล้วแต่กรณีให้ถือเป็นเด็ดขาด และถึงที่สุดผูกพันคู่สัญญา

19.5 คู่สัญญาแต่ละฝ่ายเป็นผู้รับภาระค่าธรรมเนียมอัญญาโตตุลาการฝ่ายตน และออกค่าใช้จ่าย อื่นๆ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาฝ่ายละครั้ง ในกรณีที่มีการแต่งตั้งอัญญาโตตุลาการคนเดียวหรือมีการ แต่งตั้งอัญญาโตตุลาการผู้ชี้ขาด ให้อัญญาโตตุลาการหรืออัญญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดเป็นผู้กำหนดภาระค่าธรรมเนียม อัญญาโตตุลาการคนเดียวหรือภาระค่าธรรมเนียมอัญญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดคนเดียว แล้วแต่กรณี

ข้อ 20. การขยายระยะเวลาปฏิบัติงานตามสัญญา

ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุใด ๆ อันเนื่องมาจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายผู้ว่าจ้างหรือ พฤติการณ์อันหนึ่งอันใดที่ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายทำให้ผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จ ตามเงื่อนไขและกำหนดเวลาแห่งสัญญานี้ได้ ผู้รับจ้างจะต้องแจ้งเหตุหรือพฤติการณ์ดังกล่าวพร้อมหลักฐาน เป็นหนังสือให้ผู้ว่าจ้างทราบเพื่อขอขยายเวลาทำงานออกไปภายใน 15 วัน นับถัดจากวันที่เหตุนั้นสิ้นสุดลง

ถ้าผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามความในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้รับจ้างได้สละสิทธิ์เรียกร้องในการที่ จะขอขยายเวลาทำงานออกไปโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น เว้นแต่กรณีเหตุเกิดจากความผิดหรือความบก พร่องของฝ่ายผู้ว่าจ้าง ซึ่งมีหลักฐานชัดเจน หรือผู้ว่าจ้างทราบอยู่แล้วตั้งแต่นั้น

การขยายกำหนดเวลาทำงานตามวรรคหนึ่ง อยู่ในดุลพินิจของผู้ว่าจ้างที่จะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

ข้อ 21. การใช้เรือไทย

ในการปฏิบัติตามสัญญานี้ หากผู้รับจ้างจะต้องสั่งหรือนำของเข้ามาจากต่างประเทศรวมทั้งเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ต้องนำเข้ามาเพื่อปฏิบัติงานตามสัญญาไม่ว่าผู้รับจ้างจะเป็นผู้นำของเข้ามาเอง หรือนำเข้ามา โดยผ่านตัวแทนหรือบุคคลอื่นใด ถ้าสิ่งของนั้นต้องนำเข้ามาโดยทางเรือในเส้นทางเดินเรือที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศกำหนด ผู้รับจ้างต้องจัดการ

(ลงชื่อ) ..... ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ..... พยาน

(ลงชื่อ) .....

(ลงชื่อ) ..... พยาน

ให้สิ่งของดังกล่าวบรรทุกโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยจากต่างประเทศมายังประเทศไทย
 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์ ก่อนบรรทุกของนั้นลงเรืออื่น
 ที่มีใช้เรือไทย หรือเป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่นได้ ทั้งนี้ไม่ว่าการสั่งหรือสั่งซื้อสิ่งของดังกล่าวจากต่างประเทศจะเป็นแบบ เอฟไอบี, ซีเอฟอาร์, ซีไอเอฟ หรือแบบ
 อื่นใดที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศ
 กำหนด ผู้รับจ้างต้องจัดการให้สิ่งของดังกล่าวบรรทุกโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยจากต่าง
 ประเทศมายังประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์ ก่อน
 บรรทุกของนั้นลงเรืออื่นที่มีใช้เรือไทย หรือเป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้
 บรรทุกโดยเรืออื่นได้ ทั้งนี้ไม่ว่าการสั่งหรือสั่งซื้อสิ่งของดังกล่าวจากต่างประเทศจะเป็นแบบ เอฟไอบี, ซีเอฟ
 อาร์, ซีไอเอฟ หรือแบบอื่นใด

ในการส่งมอบงานตามสัญญาให้แก่ผู้ว่าจ้าง ถ้างานนั้นมีสิ่งของตามสัญญา ข้อ 19 ผู้รับจ้างจะต้องส่ง
 มอบใบตราส่ง (Bill of Lading) หรือสำเนาใบตราส่งสำหรับของนั้นซึ่งแสดงว่าได้บรรทุกมาโดยเรือไทยหรือ
 เรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยให้แก่ผู้ว่าจ้างพร้อมกับการส่งมอบงานด้วย

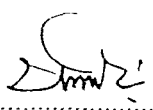
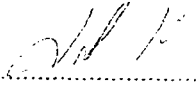
ในกรณีที่สิ่งของดังกล่าวไม่ได้บรรทุกจากต่างประเทศมายังประเทศไทยโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิ
 เช่นเดียวกับเรือไทย ผู้รับจ้างต้องส่งมอบหลักฐานซึ่งแสดงว่าได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์ให้บรรทุกของโดยเรืออื่นได้ หรือหลักฐานซึ่งแสดงว่าได้ชำระค่าธรรมเนียมพิเศษเนื่อง
 จากการไม่บรรทุกของโดยเรือไทยตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์แล้วอย่างใดอย่างหนึ่งแก่
 ผู้ว่าจ้างด้วย

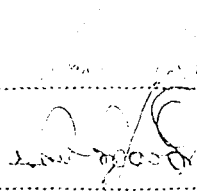
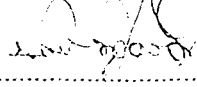
ในกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ส่งมอบหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวในสองวรรคข้างต้นให้แก่ผู้ว่าจ้าง แต่
 จะขอส่งมอบงานดังกล่าวให้ผู้ว่าจ้างก่อน โดยยังไม่รับชำระเงินค่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิริ้งงานดังกล่าวไว้ก่อน
 และชำระเงินค่าจ้างเมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติถูกต้องครบถ้วนดังกล่าวแล้วได้

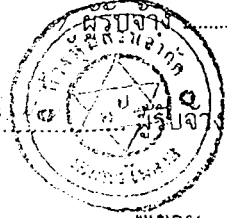
ข้อ 22. มาตรฐานฝีมือช่าง

ผู้รับจ้างตกลงเป็นเงื่อนไขสำคัญว่า ผู้รับจ้างจะต้องมีและใช้ผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง จาก
 กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หรือผู้มีวุฒิบัตรระดับ ปวช. ปวส. และ ปวท.
 หรือเทียบเท่า จากสถาบันการศึกษาที่ ก.พ. รับรองให้เข้ารับราชการได้ ในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของ
 แต่ละสาขาช่าง แต่จะต้องมีช่างจำนวนอย่างน้อย 1 คน ในแต่ละสาขาช่าง ดังต่อไปนี้

- 22.1 ช่างโยธา
- 22.2 ช่างก่อสร้าง
- 22.3 ช่างศิลปกรรม
- 22.4 -

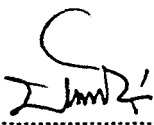
(ลงชื่อ) ..... ผู้ว่าจ้าง
 (ลงชื่อ) ..... พยาน

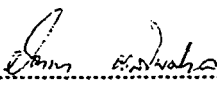
(ลงชื่อ) .....
 (ลงชื่อ) ..... พยาน

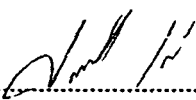
ผู้รับจ้างจะต้องจัดทำบัญชีแสดงจำนวนช่างทั้งหมดโดยจำแนกตามแต่ละสาขาช่างและระดับช่าง พร้อมกับระบุรายชื่อช่างผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง หรือผู้มีวุฒิบัตรดังกล่าวในวรรคแรกนำมาแสดงพร้อมหลักฐานต่างๆ ต่อคณะกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานก่อนเริ่มลงมือทำงานและพร้อมที่จะให้ผู้ว่าจ้างหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ว่าจ้างตรวจสอบดูได้ตลอดเวลาการทำงานตามสัญญาของผู้รับจ้าง

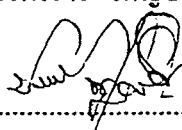
สัญญานี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจข้อความโดยละเอียดตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อ พร้อมทั้งประทับตรา (ถ้ามี) ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานและคู่สัญญาต่างยึดถือไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

(ลงชื่อ) .... ผู้ว่าจ้าง
(นายบรรจง วงศ์วีเชียร)

(ลงชื่อ) ....
(นางรัตนา แสไพศาล)

(ลงชื่อ) .... พยาน
(นางไพเราะ เพ็ญประไพ)

(ลงชื่อ) .... พยาน
(นางปราณี พุกเจริญ)

เล่มที่ 1170

เลขที่ 04 03 58490

ใบสลักหลังตราสาร

อ.ส. 5

วันที่ ๘ / ๒๕.๕. / ๕๕

เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร

9122007377

ชื่อผู้เสียอากร หมก, โคนพรหมทศ

ที่อยู่ : เลขที่ ๑/๒๗ ตรอก/ซอย..... หมู่ที่ ๖

ถนน..... แขวง/ตำบล เมืองราชบุรี

เขต/อำเภอ เมืองราชบุรี จังหวัด พ.ว.พ.ร.๖๑๕๒

ได้เสียอากรแสดมปีเป็นตัวแทนสำหรับตราสารตามบัญชีตราอากรแสดมปี ข้อ.....
ลักษณะตราสาร จ่ายทำนอง ดังนี้ :

	บาท	สต.
ค่าอากรแสดมปี	1,401	-
เงินเพิ่ม	-	-
รวมเงิน	1,401	-

ค่าอากรแสดมปี
เงินเพิ่ม
รวมเงิน

(นางวรรณณี อิ่มรัตนชัย)
เจ้าหน้าที่บริหารงานสรรพากร 6

ฉบับใบเสร็จเล่มที่/เลขที่ ๐๒๗๑๓๑ ลงวันที่ ๘ / ๒๕.๕. / ๕๕

ลงชื่อ.....
ตำแหน่ง (นางวรรณณี อิ่มรัตนชัย)
(เจ้าหน้าที่สรรพากร ๕)

ใบสลักหลังตราสารนี้จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่อากรแสดมปีของหน่วยเก็บ
ภาษีอากรได้ลงชื่อและออกใบเสร็จรับเงินเรียบร้อยแล้ว

รายการบูรณะซ่อมแซมวิหารวัดม่วง (ส่วนที่ 2) และเจดีย์หมายเลข 1,2 .

ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติและสภาพปัจจุบัน

วัดม่วง ตั้งอยู่ที่ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดเก่าสร้าง ครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ประมาณปี พ.ศ.2355 สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ.2357 กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 115 ตอนพิเศษ 37ง. วันที่ 19 พฤษภาคม 2541 โบราณสถานที่สำคัญคือ วิหาร ไบสัณฑ์ และเจดีย์

วิหารวัดม่วง เป็นอาคารอิฐถือปูนขนาด 5 ห้อง ขนาดกว้าง 10.00 เมตร ยาว 19.00 เมตร หลังคาทรงจั่วทำปีกนกมีเสาพาไลรองรับรอบอาคาร มุงกระเบื้องดินเผา ไม่ประดับเครื่องล่ายอง หน้าบันทำผนังฉาบปูนเรียบประดับลายปูนปั้นรูปเทพารักษ์อยู่บนดอกบัวและพระสังขจาย ภายในวิหารมีจิตรกรรมฝาผนังและที่ประตูหน้าต่างมีภาพเขียนสีที่งดงามมาก ปัจจุบันวิหารได้รับการบูรณะซ่อมแซมมาบ้างแล้ว เมื่อปี พ.ศ.2543 และในปี 2545 นี้ได้รับงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมต่อให้แล้วเสร็จสมบูรณ์

เจดีย์รายจำนวน 2 องค์ เป็นเจดีย์ทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสอง ขนาด 8.30x8.30 เมตร สูงประมาณ 10.50 เมตร ตั้งอยู่บนฐานเรียงจำนวน 1 ชั้น และฐานสิงห์จำนวน 3 ชั้น ที่ฐานทำซุ้มจระนำทั้ง 4 ทิศประดับหลังคาด้วยเจดีย์ทรงระฆัง ปัจจุบันเจดีย์มีสภาพชำรุดทรุดโทรม แนวอิฐก่อและฉาบปูนฉาบบางส่วนพังทลายหลุดหายไป บางส่วนได้รับการซ่อมแซมโดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ถ้าปล่อยทิ้งไว้อาจสูญเสยสิ่งที่มีคุณค่าสมควรได้รับการบูรณะซ่อมแซมเพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา มีความประสงค์จะบูรณะซ่อมแซมวิหารวัดม่วง ขนาดกว้าง 10.00 เมตร ยาว 19.00 เมตร จำนวน 1 หลัง ต่อเนื่องจากงบประมาณปี 2543 และบูรณะเจดีย์ทรงระฆัง ขนาด 8.30x8.30 เมตร จำนวน 2 องค์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานและดำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และยังประโยชน์ใช้สอย โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้

1. เพื่ออนุรักษ์โบราณสถานอันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้ดำรงคงอยู่กับชาติไทยสืบไป
2. เพื่ออนุรักษ์โบราณสถานให้ดำรงคงไว้เพื่อเป็นหลักฐานด้านการศึกษา แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไป
3. เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาอาคารโบราณสถาน เพื่อประโยชน์ใช้สอยของพระภิกษุสงฆ์และประชาชนทั่วไป

ขอบเขตของงานดำเนินงาน มีดังนี้

1. การดำเนินงานทั่วไป
2. งานปรับปรุงแนวปูนฉาบผนัง
3. งานปรับปรุงซ่อมแซมพื้น
4. งานตรวจซ่อมประตูหน้าต่าง
5. งานติดตั้งตาข่ายกันนก
6. งานกำจัดปลวก
7. งานปรับปรุงระบบไฟฟ้า
8. งานบูรณะเจดีย์หมายเลข 1
9. งานบูรณะเจดีย์หมายเลข 2

รายละเอียดการบูรณะ

1. การดำเนินงานทั่วไป

- 1.1 การก่อสร้างตามสัญญาต้องให้เป็นไปตามที่ปรากฏในรูปแบบรายการ และรายการประกอบแบบซ่อมแซมบูรณะตามที่ระบุไว้ในสัญญาจ้าง
- 1.2 ผู้รับจ้างรับรองว่าได้ตรวจสอบแบบและรายการโดยถี่ถ้วนและเข้าใจโดยแจ่มแจ้งทุกประการ จึงได้ลงนามในสัญญา ถ้าปรากฏว่ามีการขัดแย้งหรือสงสัยจะคลาดเคลื่อนหรือไม่ละเอียด หรือข้อความในรูปแบบและรายการเกิดมีปัญหาขึ้น หรือรูปแบบพิมพ์ไม่ชัดเจน ผู้รับจ้างต้องเสนอความเห็นชอบหรือคำวินิจฉัยต่อคณะกรรมการตรวจการจ้างเสียก่อน โดยคณะกรรมการตรวจการจ้างจะถือเอาสัญญาหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ความถูกต้องในวิชาช่าง และความเหมาะสมในประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักในการวินิจฉัยชี้ขาด
- 1.3 ในระหว่างการก่อสร้าง เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าผู้รับจ้างเข้าใจแบบก่อสร้างชัดเจน นอกเหนือจากที่ได้กำหนดไว้เฉพาะเรื่องแล้ว ผู้รับจ้างจะต้องจัดทำ Shop Drawings หรือ Working Drawings ของส่วนก่อสร้างส่วนนั้น ๆ ที่ผู้ควบคุมงานเห็นว่าจำเป็นส่งให้ผู้ควบคุมงาน สถาปนิกหรือคณะกรรมการตรวจการจ้างอนุมัติก่อนดำเนินงานต่อไป
- 1.4 หากปรากฏว่ารูปแบบหรือรายการส่วนใดส่วนหนึ่งคลาดเคลื่อน ผู้รับจ้างจะต้องทำการแก้ไข และดำเนินการก่อสร้างตามคำแนะนำของคณะกรรมการตรวจการจ้างทันที ในเมื่อการแก้ไขนั้นไม่ผิดไปจากรายการสำคัญในรูปแบบและรายละเอียดผู้รับจ้างจะต้องทำงานนั้นให้เสร็จเรียบร้อย โดยไม่คิดเงินและเวลาเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในสัญญา

- 1.5 สิ่งใดที่ไม่ได้กล่าวไว้ในรูปแบบหรือรายการ เพื่อให้ครบเสร็จบริบูรณ์ไปโดยเร็วและถูกต้องตามหลักวิชาช่างแล้ว ผู้รับจ้างจะต้องทำงานนั้น ๆ โดยไม่คิดเอาเงินค่าจ้างเพิ่ม
- 1.6 สิ่งใดที่ได้กำหนดไว้ในรูปแบบหรือรายการแล้ว แต่ในการปฏิบัติงานช่างไม่อาจจะไปได้ครบถ้วน เช่นความอ่อนแก่ของสี การติดตั้ง รูปร่างและลักษณะ หรือสิ่งปลูกย่อยต่าง ๆ ผู้ควบคุมงานหรือคณะกรรมการตรวจการจ้างจะชี้แจงอธิบายรายละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษรให้ขณะดูสถานที่หรือขณะทำการก่อสร้าง การชี้แจงรายละเอียดนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบและรายการในการก่อสร้างครั้งนี้ด้วย
- 1.7 ผู้รับจ้างจะต้องจัดหาและใช้คนงานหรือช่างฝีมือที่มีความรู้ความสามารถความชำนาญมีฝีมือมาทำงานนั้น ๆ โดยเฉพาะและจะต้องจัดหามาให้เพียงพอ เพื่อให้ดำเนินการให้ทันเวลา
- 1.8 สิ่งของที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบหรือรายการก็ดี หรือมิได้ปรากฏในรูปแบบหรือรายการก็ดี หรือจำเป็นต้องใช้เป็นส่วนหรือเครื่องประกอบในการก่อสร้างครั้งนี้ให้ถูกต้องตามหลักวิชาช่าง ผู้รับจ้างต้องจัดหามารวมอยู่ในงานนี้ทั้งสิ้น
- 1.9 ผู้รับจ้างต้องจัดหาและใช้วัสดุก่อสร้างที่มีคุณภาพดีให้ครบตามรูปแบบและรายการทุกประการ และจะต้องหาให้ครบถ้วนทันเวลา วัสดุที่จำเป็นต้องทำขึ้นใหม่เป็นพิเศษ หรือเป็นสิ่งของที่มีจำหน่ายในท้องตลาดจำนวนจำกัด ผู้รับจ้างต้องสั่งทันทีเพื่อให้ทันกับระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้าง จะอ้างภายหลังว่าวัสดุนั้นขาดตลาดเพื่อขออนุญาตเปลี่ยนแปลงวัสดุเนื้องานหรือยังเป็นเหตุในการขอต่ออายุสัญญาจ้างไม่ได้
- 1.10 วัสดุและเครื่องมือที่นำมาใช้ในการก่อสร้างนี้ เช่น ค้ำยัน นั่งร้าน เป็นต้น จะต้องใช้ชนิดที่มีคุณภาพและใช้การได้ดี ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องจัดหามาให้ทันเวลาและมีจำนวนเพียงพอ
- 1.11 วัสดุก่อสร้างที่ระบุชื่อเฉพาะเจาะจงไว้ในรูปแบบหรือรายการให้หมายความรวมถึงวัสดุที่มีคุณภาพเทียบเท่าด้วย
- 1.12 ผู้รับจ้างจะต้องทำรั้วกันแนวแสดงขอบเขตการทำงานให้เรียบร้อยมีติดพอสสมควรมิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเข้าไปในบริเวณที่ทำการซ่อมแซมบูรณะ เพื่อป้องกันอันตรายอันอาจเกิดขึ้นได้
- 1.13 หากผู้รับจ้างทำการก่อสร้างซ่อมแซมบูรณะส่วนหนึ่งส่วนใด ขาดความมั่นคงแข็งแรงและไม่ถูกต้องตามที่กำหนดให้ ผู้รับจ้างจะต้องทำให้ใหม่ให้มั่นคงแข็งแรง และถูกต้องตามความประสงค์ โดยผู้รับจ้างต้องปฏิบัติตามเสมอหากไม่ปฏิบัติในเวลาอันควรผู้ว่าจ้างมีสิทธิ์ที่จะว่าจ้างผู้หนึ่งผู้ใดมาทำงานแทนโดยผู้รับจ้างเป็นผู้จ่ายเงินค่าแกไขนั้นทั้งหมด

- 1.14 ผู้รับจ้างจะต้องแต่งตั้งหัวหน้างานคุมงานอยู่ประจำ ณ ที่ก่อสร้าง และเป็นผู้แทนเท่ากับเป็นผู้รับจ้างเอง หากนายช่างผู้ควบคุมงานสั่งงานส่วนใดก็ถือว่าสั่งกับผู้รับจ้างเองโดยสมบูรณ์ ซึ่งต้องปฏิบัติตามเสนอ อันอยู่ในขอบเขตของงานซ่อมแซมบูรณะรายนี้
- 1.15 ชนิดเนื้อไม้ ถ้าไม่มีกำหนดในรูปแบบรายการเป็นอย่างอื่น ให้ใช้ไม้เนื้อแข็งภายในประเทศขนาดเท่าหรือใหญ่กว่าของเดิม เป็นไม้ที่ผึ่งหรืออบแห้งแล้วตามมาตรฐานทุกชั้นให้ทำด้วยน้ำยารักษาเนื้อไม้
- 1.16 ไม้ที่นำมาใช้ต้องไม่คดโค้ง แดกร้าวบิดงอ มีตำหนิหรือเสื่อมความงาม ไม้ผุหรือมีดากกลาง ไม่ติดกระพี้หรือแดกร้าวจนเสียกำลัง ตำหนิอื่น ๆ เล็กน้อยยอมให้มีได้บ้างแต่ต้องปะซ่อมให้เรียบร้อย
- 1.17 การเข้าไม้หรือต่อไม้ต้องพอดีตรงตามที่กำหนด ให้เว้นวรรคการบากเข้าไม้ต้องแนบสนิทเต็มหน้าส่วนที่ปะกบและแข็งแรง
- 1.18 การต่อไม้โดยทั่วไปไม่อนุญาตให้ต่อไม้ เว้นแต่มีความจำเป็นวิศวกรหรือผู้ควบคุมงานจะเป็นผู้พิจารณาและกำหนดให้

2. งานปรับปรุงแนวปูนฉาบผนัง

ได้แก่งานปรับปรุงแนวปูนฉาบผนังด้านภายนอก เสาพาไลและส่วนฐานของวิหารทั้งหมด โดยให้ดำเนินการดังนี้

- 2.1 ให้ผู้รับจ้างสำรวจและบันทึก จัดทำรายการรายละเอียดการปรับปรุงซ่อมแซมผนัง เสาพาไลและฐานของวิหาร พื้นที่ตามแบบกำหนดหรือตามที่ผู้ควบคุมงานแนะนำ ส่งมอบให้คณะกรรมการตรวจการจ้างพิจารณาเห็นชอบก่อนการทำงาน
- 2.2 ให้ผู้รับจ้างกระเทาะหรือสกัดผิวปูนฉาบผนัง เสา และพื้นที่ ๆ กำหนดข้างต้นออก โดยการใช้มือสกัดด้วยเครื่องมือขนาดเล็ก เช่น สิ่วหรือสกัด ห้ามใช้เครื่องจักรกลหรือเครื่องใช้ไฟฟ้าชนิดใด ๆ ทั้งสิ้น ให้กระทำด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความเสียหายกับส่วนอื่น ๆ ของอาคาร ลึกจนถึงแนวอิฐก่อ
- 2.3 ให้ผู้รับจ้างทำความสะอาดแนวอิฐก่อของเดิม เสร็จแล้วให้ฉาบทับด้วยปูนหมักตามกรรมวิธีโบราณ โดยใช้เกรียงไม้ (ห้ามใช้สามเหลี่ยม) โบกปูนฉาบผนัง การฉาบต้องฉาบให้แน่นแต่ไม่ให้เรียบ ลวดบัวต่าง ๆ ต้องให้ได้เหลี่ยมมนสมบูรณ์ อัตราส่วนผสมและกรรมวิธีการฉาบปูนให้ดูจากเทคนิคงานปูน
- ✳ 2.4 ผิวปูนฉาบของแท่งเดิมที่ได้เก็บรักษาไว้ ในการบูรณะซ่อมแซมครั้งที่ผ่านมา ให้เก็บรักษาไว้ไม่ดำเนินการใด ๆ ทั้งสิ้น

3. งานปรับปรุงซ่อมแซมพื้น

ขอบเขตของงานคือ พื้นภายในวิหาร ซึ่งปูด้วยกระเบื้องดินเผาขนาด 30x30 ซม. ปัจจุบันชำรุดเสียหายประมาณ 75% ให้ผู้รับจ้างดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ให้ผู้รับจ้างรื้อกระเบื้องดินเผาปูพื้นของเดิมออกทั้งหมด ให้กระทำด้วยความระมัดระวังอย่าให้แตกหักเสียหาย ใช้เกรียงหรือสก็ดเล็ก ๆ จัดณะออก ห้ามใช้เครื่องมือขนาดใหญ่ เช่น ชะแลง หรือสว่านไฟฟ้า เสร็จแล้วนำไปเรียงเก็บไว้ในที่ ๆ กำหนดให้ เพื่อคัดนำแผ่นดีมาใช้อีกต่อไป
- 3.2 ให้รื้อทุบชุดลอกและชนวีส์ร่องพื้นเดิมออกทั้งหมด ปรับพื้นเดิมให้แน่นและเรียบได้ระดับ ราบด้วยน้ำยากันปลวกและแมลงคุณภาพเช่นของเซลล์โคโรทหรือมีคุณภาพเทียบเท่าให้ทั่ว ร่องพื้นด้วยทรายหยาบหนา 5 ซม. ปูทับด้วยอิฐขนาดใหญ่จำนวน 1 ชั้น ยานแนวด้วยปูนขาวหมัก
- 3.3 กระเบื้องดินเผาของเดิมส่วนที่ยังมีคุณภาพดีให้นำมาขัดล้างด้วยน้ำสะอาดและแปรงพลาสติก ขูดคราบเชื้อราตะไคร่และสิ่งสกปรกออก นำไปผึ่งให้แห้ง
- 3.4 นำแผ่นกระเบื้องดินเผาที่คัดไว้มาปูพื้นวิหารให้เต็มตามรูปแบบกำหนดร่องพื้นและยานแนวด้วยปูนขาวหมัก ให้เริ่มปูจากด้านหน้าก่อน ถ้าไม่พอให้หาเพิ่มประมาณ 75% กระเบื้องดินเผาที่นำมาเพิ่มต้องเป็นของใหม่มีขนาด ลักษณะและสีเหมือนของเดิมให้มากที่สุด
- 3.5 การปูกระเบื้องให้ปูให้ได้แนวได้ระดับ ลักษณะการจัดเหลี่ยมมุมกระเบื้องให้เหมือนของเดิม ยานแนวให้เรียบร้อย ปล่อยทิ้งไว้ให้แห้งและเคลือบผิวหน้าด้วยน้ำยาเคลือบแข็งหรือ wax
- 3.6 ระดับพื้นภายในวิหาร เมื่อปูด้วยกระเบื้องดินเผาแล้ว ให้มีระดับเท่าระดับพื้นของเดิม

4. งานตรวจซ่อมประตูหน้าต่าง

ขอบเขตของงานได้แก่ การรื้อถอดและซ่อมแซมประกอบชิ้นใหม่ของบานประตูขนาด 1.45x2.85 ม. จำนวน 1 บาน และหน้าต่างขนาด 1.05x2.05 ม. จำนวน 10 บาน ของวิหาร โดยให้ผู้รับจ้างดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 4.1 ก่อนเริ่มดำเนินการซ่อมบานประตูหน้าต่างให้ผู้รับจ้างใช้กระดาษแข็งแผ่นใหญ่และ--หนาห่อหุ้มภาพจิตรกรรมทั้งหมดให้มิดชิดเต็มพื้นที่ จากนั้นจึงใช้แผ่นพลาสติกหุ้มทับอีกชั้นหนึ่ง เพื่อป้องกันความเสียหาย
- 4.2 ให้ผู้รับจ้างตรวจสอบไม้ส่วนประกอบของประตูหน้าต่างทั้งหมด เช่น ไม้ธรณี ไม้ทับหลัง ทุ้มไม้พร้อมคานลั่นสลัก เป็นต้น ถ้ามีส่วนใดผุซำรุด หลุดหายไป ให้ซ่อมโดยวิธีปะ อด ตัดต่อหรือเปลี่ยนใหม่ทั้งตัวแล้วแต่กรณีด้วยไม้ชนิดเดิม โดยให้มีลักษณะขนาดอย่างของเดิม เมื่อซ่อมเสร็จแล้วเฉพาะผิวด้านนอกให้อุดโป้วและขัดด้วยกระดาษทรายให้ผิวเรียบ ทาสีทับหน้า 3 ครั้ง โดยใช้สีน้ำมันของไอซีไอหรือคุณภาพเท่า เจดสีเหมือนของเดิม หรือตามที่ยู่อควบคุมงานเฉพาะ

- 4.3 ให้ผู้รับจ้างตรวจสอบบานประตูหน้าต่างทั้งหมด ถ้ามีส่วนใดชำรุด หรือแตกชำรุด ให้ซ่อมโดยวิธีปะอุดหรือตัดต่อด้วยไม้ชนิดเดิม โดยให้มีลักษณะขนาดอย่างของเดิม เมื่อซ่อมเสร็จแล้วเฉพาะผิวด้านนอกให้อุดโป้วและขัดด้วยกระดาษทรายให้ผิวเรียบ ทาสีทับหน้า 3 ครั้ง โดยใช้สีน้ำมันของไอซีเอหรือคุณภาพเทียบเท่า เจตสีเหมือนของเดิมหรือตามที่คุณควบคุมงานแนะนำ
- 4.4 ให้ติดตั้งและปรับบานประตู บานหน้าต่าง ให้ได้แนวได้ระดับ ปิดเปิดได้สะดวก ใส่ครกและเดือยทองเหลืองชนิดแหวนรองรับและอัดน้ำมันจารบีได้ใหม่หมดทุกบาน
- 4.5 ติดตั้งสายยูโลหะแบบไทย (ประแจจีน) สำหรับคล้องกุญแจ พร้อมกุญแจทองเหลืองใหม่คุณภาพเช่นของโซโลหรือเทียบเท่าทุก ๆ บานประตู โดยให้นำตัวอย่างมาให้พิจารณาเห็นชอบก่อนนำไปใช้งานส่วนนี้

5. งานติดตั้งตาข่ายกันนก

ขอบเขตของงาน ได้แก่ การติดตั้งตาข่ายเพื่อป้องกันนกที่จะบินเข้าไปอาศัยอยู่ใต้พื้นหลังคาทั้งหมด ให้ผู้รับจ้างดำเนินการดังนี้

- 5.1 ให้ผู้รับจ้างสำรวจและออกแบบการติดตั้งโครงคร่าไม้และลวดตาข่าย จัดทำรายการรายละเอียดส่งมอบให้คณะกรรมการตรวจการจ้างพิจารณาเห็นชอบก่อนการดำเนินงาน โดยระดับของการติดตั้งจะอยู่ที่หลังคา
- 5.2 ลวดตาข่ายที่ใช้เป็นลวดตาข่ายที่ขึ้นรูปด้วยการถักหรือเชื่อมแบบตาสี่เหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ขนาดช่องตาข่าย 1 1/2 นิ้ว มีคุณสมบัติป้องกันการเกิดสนิมได้ เช่น ชุบกาวไนท์ เป็นต้น โดยให้ผู้รับจ้างจัดส่งตัวอย่างให้ผู้ควบคุมงานตรวจพิจารณาอนุมัติก่อนใช้งาน
- 5.3 โครงคร่าให้ใช้ไม้เนื้อแข็งขนาด 1 1/2x3" ส่วนไม้มอบให้ใช้ไม้เนื้อแข็งขนาด 1/2x2" ตีทับแนวลวดตาข่าย ไม้เนื้อแข็งทั้งหมดที่ใช้งานต้องทาด้านด้วยน้ำยารักษาเนื้อไม้ชนิดใสของเซลลูลาร์หรือคุณภาพเทียบเท่า
- 5.4 ไม้โครงคร่าและไม้มอบส่วนที่มองเห็นด้วยตาทั้งหมดให้ทาด้านสีน้ำมันทับหน้าจำนวน 3 ครั้ง

6. งานกำจัดปลวก

- 6.1 ให้ผู้รับจ้างดำเนินการเจาะอัดน้ำยาลงดิน (SUB-SOIL PRESSURE INJECTOR) รอบอาคารทั้ง 4 ด้าน การเจาะอัดและพ่นน้ำยาเคมีลงใต้ดินให้ห่างจากตัวอาคาร 0.20 เมตร โดยทิ้งระยะห่างกัน 0.50 เมตรต่อจุด ตามแนวความยาวของอาคารด้านนอกโดยใช้น้ำยาเคมีผสมเสร็จแล้วในปริมาณ 15 ลิตรต่อทุก ๆ 3 เมตร

- 6.2 ให้ผู้รับจ้างฉีดและพ่นน้ำยาเคมีเคลือบพื้นผิวรอบนอกตัววิหาร โดยใช้หัวฉีดน้ำยาเคมี (SURFACE SPRAYER) ฉีดและพ่นน้ำยาเคลือบพื้นผิวดินแบบปูพรมทุก ๆ ตารางเมตรตลอดแนวขอบ 0.50 เมตร ถึง 1.00 เมตร โดยรอบวิหาร โดยใช้น้ำยาเคมีผสมเสร็จแล้วในปริมาณ 6 ลิตรต่อพื้นที่ 3 ตารางเมตร
- 6.3 ผู้รับจ้างต้องรับรองผลงานเป็นเวลา 3 ปี วิธีการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีการดำเนินงานของบริษัท หากมีปลวกเกิดขึ้นผู้รับจ้างจะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญไปทำการกำจัดให้โดยเร็วหลังจากได้รับแจ้ง
- 6.4 ผู้รับจ้างต้องป้องกันผลกระทบจากการใช้สารเคมีข้างต้นต่อทรัพย์สินหรือบุคคลภายนอกที่อยู่ใกล้เคียง ผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นถือเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้รับจ้าง

น้ำยาเคมี

น้ำยาเคมีที่ใช้ คือ น้ำยาประเภท ALPHACYPERMETHRIN หรือ CHLORPYRIFOS หรือเทียบเท่า โดยการรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น อัตราส่วนผสมน้ำยาเคมีและน้ำใช้อัตราส่วนตามมาตรฐานของบริษัทผู้ผลิต

7. งานปรับปรุงระบบไฟฟ้า

- 7.1 ให้ผู้รับจ้างถอดร้อยสายไฟฟ้าของเดิมที่เสื่อมสภาพทั้งหมดออกพร้อมอุปกรณ์ให้แสงสว่างเดิมด้วยความระมัดระวัง
- 7.2 การเดินสายไฟฟ้าจากอุปกรณ์ถึงอุปกรณ์ให้เดินบนผ้าเปดานออกมาริมผนังด้านนอก
- 7.3 จากนั้นให้เจาะสกัดผนังปูนลึกเข้าไปอย่างน้อย 5 เซนติเมตรลงมาเพื่อฝังท่อร้อยสายไฟฟ้าของบริษัทท่อน้ำไทยหรือเทียบเท่า ขนาดและความหนาของท่อให้ใช้ตามมาตรฐานของบริษัทผู้ผลิต ห้ามใช้ท่อร้อยสายไฟฟ้าที่เป็นโลหะโดยเด็ดขาด
- 7.4 จากนั้นให้เจาะผนังภายนอกร้อยสายไฟฟ้าเข้าไปภายในเพื่อติดตั้งสวิทช์เปิด-ปิด
- 7.5 สายไฟฟ้าที่ใช้เดินให้ใช้สายไฟฟ้าขนาดมาตรฐานของการไฟฟ้า
- 7.6 การเดินสายไฟฟ้าจากอุปกรณ์ถึงอุปกรณ์ให้เดินด้วยสายไฟฟ้าเส้นเดียวตลอดห้ามตัดต่อระหว่างทางต้องเป็นสายไฟใหม่ไม่เคยผ่านการใช้งานมาก่อน
- 7.7 ผู้รับจ้างจะต้องจัดหาอุปกรณ์ไฟฟ้าต่าง ๆ ตามที่ได้ระบุไว้ในแบบและรายการนี้ และติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าต่าง ๆ ให้เรียบร้อยถูกต้องตามข้อบังคับของการไฟฟ้า และถูกหลักวิชาการสิ่งใดที่ไม่ได้ระบุไว้ในรายการและแบบแต่จำเป็นต้องใช้เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และให้อาคารนี้ใช้ได้ตามความประสงค์ก็ให้เป็นหน้าที่ของผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาและติดตั้ง

- 7.8 ตำแหน่งติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าตามจุดต่าง ๆ ในแบบแปลนให้ถือว่าเป็นแบบถูกต้อง ผู้รับจ้างจะต้องแจ้งให้ผู้ควบคุมงานทราบก่อนติดตั้ง หรือเมื่อมีอุปสรรคใดที่ทำให้ติดตั้งตามที่กำหนดไว้ไม่ได้
- 7.9 โคมไฟให้ใช้ตามที่ระบุไว้ในแบบโดยผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาและติดตั้ง ผู้ควบคุมงานมีสิทธิที่จะให้มีการทดสอบคุณภาพของอุปกรณ์ต่าง ๆ ถ้าเห็นว่าอุปกรณ์ชิ้นใดมีคุณภาพไม่ดีพอและแสงสว่างหรือความร้อนจากดวงโคมไฟฟ้ามียผลกระทบต่อภาพจิตรกรรมฝาผนัง ผู้รับจ้างจะต้องจัดหาอุปกรณ์ใหม่มาเปลี่ยนและติดตั้งให้ทันที

8. งานบูรณะเจดีย์หมายเลข 1 และ 2

ขอบเขตของงานคือการบูรณะเจดีย์ทรงระฆังย่อมุมไม้สิบสองขนาด 8.30x8.30 เมตร สูงประมาณ 10.50 เมตร จำนวน 2 องค์ ปัจจุบันมีสภาพชำรุดทรุดโทรม โดยเฉพาะเจดีย์หมายเลข 1 ได้ถูกซ่อมแซมไปบ้างแล้ว โดยให้ผู้รับจ้างดำเนินการดังนี้

- 8.1 ให้ผู้รับจ้างสำรวจ จัดทำรูปแบบรายละเอียดและวิธีการ ขั้นตอนการบูรณะซ่อมแซม ส่งมอบให้คณะกรรมการตรวจการจ้างพิจารณาเห็นชอบก่อนการดำเนินงาน และเพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบงานที่ทำขึ้นใหม่ภายหลัง
- 8.2 ให้ผู้รับจ้างตรวจสอบสภาพแนวอิฐก่อและแนวปูนฉาบทั้งหมด หากพบว่ามีสภาพชำรุดขาดความมั่นคงแข็งแรง ให้กระเทาะหรือสกัดอิฐและแนวปูนฉาบก่อนนั้นออกจนถึงชั้นอิฐก่อที่มีสภาพแข็งแรง ให้กระทำด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายกับส่วนอื่น ๆ ของโบราณสถาน
- 8.3 เจดีย์หมายเลข 1 ให้สกัดผิวปูนฉาบและผิวปูนซีเมนต์ที่ฉาบองค์ระฆังออกทั้งหมด ให้ลึกจนถึงแนวอิฐก่อของเดิม
- 8.4 ก่ออิฐใหม่เพิ่มขึ้นรูปส่วนต่าง ๆ ขององค์เจดีย์ให้เต็มตามรูปแบบกำหนด การก่อให้อัดปูนก่อเข้าไปภายในให้แน่นอย่าให้เกิดช่องว่างได้
- 8.5 ให้ตรวจสอบสภาพแนวปูนก่อของเดิมทั้งหมด ถ้าพบว่าสึกกร่อนหมดสภาพความแข็งแรงของการยึดเหนี่ยว ให้เจาะเป็นร่องลึก 2-3 ซม. ทำความสะอาดและอุดแนวด้วยปูนก่อ โดยแนวปูนที่อุดซ่อมใหม่ต้องไม่ล้นแนวผนังอิฐ
- 8.6 เมื่อตรวจสอบสภาพแนวอิฐก่อและแนวปูนก่อว่ามั่นคงแข็งแรงดีแล้ว ทั้งหมดให้ฉาบทับด้วยปูนหมักตามกรรมวิธีโบราณ การฉาบต้องฉาบให้เรียบแน่น ได้แนวได้ระดับลาดบัวต่าง ๆ ต้องให้ได้เหลี่ยมมนสมบูรณ์ สำหรับแนวปูนฉาบและลาดบัวต่าง ๆ ขององค์เจดีย์หมายเลข 1 ที่ขาดหายไป ให้ดูรายละเอียดและปรับแต่งให้สมบูรณ์ โดยดูยึดรูปแบบขององค์เจดีย์หมายเลข 2 เป็นแบบในการทำงาน ส่วนผิวปูนฉาบส่วนที่ยังมีความมั่นคงแข็งแรงให้ล้างทั้งหมดด้วยน้ำสะอาดและแปรงขนอ่อน เสร็จแล้วผิวปูนฉาบทั้งหมดให้ขัดทำผิวหน้าด้วยปูนฉาบ

- 8.7 อัตราส่วนผสมและกรรมวิธีการจอบปูนให้ดูจากเทคนิคงานปูน
- 8.8 ลวดลายปูนปั้นส่วนใดที่หลุดหรือแตกร้าว ให้ซ่อมเสริมให้เต็มด้วยปูนปั้นตามกรรมวิธีโบราณให้เต็มสมบูรณ์ครบถ้วน ตามลักษณะ รูปแบบและขนาดอย่างของเดิม ปูนที่ใช้ปั้นลวดลายให้ดูรายละเอียดจากเทคนิคงานปูน
- 8.9 ลวดลายปูนปั้นของเดิมที่ยังมีสภาพมั่นคงแข็งแรงดี และลวดลายปูนปั้นที่ซ่อมเสริมใหม่ เมื่อทำความสะอาดตามกรรมวิธีแล้ว ให้ทำการซ่อมผิวปูนจอบที่ยังไม่เรียบร้อยอีกครั้ง ทาน้ำยาประสานผิวปูนจอบด้วยน้ำยาไฮเฟลิกให้ทั่ว เสร็จแล้วจอบไล่ด้วยปูนดำ เมื่ออุดรอยตามดและเพื่อความมั่นคงแก่ลวดลายปูนปั้นอีกครั้ง
- 8.10 ให้เสริมความมั่นคงส่วนของซุ้มจะนำทั้งหมดตามแบบกำหนด ด้วยการเจาะอัดฉีดยาน้ำปูนทรายเสริมเหล็ก โดยให้ผู้รับจ้างดำเนินการดังนี้
- เจาะรูขนาด $\varnothing \frac{3}{4}$ นิ้ว เอียง 30-45 องศา ลึกประมาณ 0.50-0.80 ม. ตำแหน่งตามที่กำหนดในแบบหรือตามที่ผู้ควบคุมงานแนะนำ การเจาะให้กระทำด้วยความระมัดระวัง อย่าให้เกิดความเสียหายกับโบราณสถานส่วนอื่น ๆ ได้
  - เมื่อเจาะรูเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ใช้ลมเป่าฝุ่นที่เกิดจากการเจาะที่ตกค้างอยู่ในรูให้หมดสิ้นเพื่อป้องกันการอุดตันระหว่างอัดฉีดยาน้ำปูนทราย เสร็จแล้วราดน้ำลงไปให้ชุ่ม เพื่อให้วัสดุติดแน่นจับกันดี
  - กรอกหรืออัดฉีดยาน้ำปูนทรายลงไปให้จนเกือบเต็ม (ใช้ปูนขาวหมัก 1 ส่วน ทรายละเอียด 2 ส่วนและน้ำยาไฮเฟลิก 1-3 ส่วน ผสมกัน) อย่าให้มีโพรงอากาศภายในรู
  - เมื่อกรอกหรืออัดฉีดยาน้ำปูนทรายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ใช้เหล็กข้ออ้อยชุบสังกะสีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 9 มม. หรือตามที่กำหนดในแบบ ตอกอัดลงไปให้ชุ่มให้ปลายเหล็กอยู่ต่ำกว่าปากรู ประมาณ 5 ซม. เมื่อน้ำปูนไหลออกมาให้ปาดทิ้งอย่าให้เลอะเทอะตัวโบราณสถานด้านนอกได้

เทคนิคงานปูน

- ขั้นตอนการทำปูนหมัก-ปูนดำ มีดังนี้

- ก. วัตถุดิบ ปูนดิบ คือปูนที่ได้จากการเผาหินปูน (CaCO_3) ด้วยความร้อนสูง เพื่อไล่คาร์บอนไดออกไซด์ หินปูนจะแตกเป็นก้อน ๆ เรียกว่า ปูนดิบ (CaO)
- ข. ปูนหมัก ให้นำปูนดิบมาดำเนินการดังนี้
ย่อยปูนดิบ ให้ทุบปูนดิบที่ได้ให้เป็นก้อนขนาดเล็ก เพื่อลดปฏิกิริยาเคมีในขณะหมัก

การหมักปุ๋ย

บ่อหมัก ให้ก่อบ่อหมักที่แข็งแรงด้วยการก่อผนังอิฐฉาบปูน โดยให้มีปริมาณบรรจุตามความเหมาะสม

ครั้งที่ 1 การหมักให้นำปูนดิบที่ย่อยแล้วใส่ในภาชนะ เช่น ถัง ตามปริมาณที่ต้องการไปวางไว้ในบ่อหมัก ใส่น้ำจืดที่สะอาดลงไปใบบ่อให้น้ำมีระดับท่วมสูงกว่าปูนดิบที่น้อยกว่า 1" หลังจากนั้นจะเกิดปฏิกิริยาอย่างรุนแรง น้ำจะมีอุณหภูมิถึงจุดเดือดและปูนดิบจะแตกตัวจนละเอียด ทั้งไว้นกว่าปฏิกิริยาจะหยุด น้ำในบ่อจะแห้งจนเหลือปูนขาวเหนียว (CaOH_2)

ครั้งที่ 2 การหมัก ให้นำปูนขาวเหนียวที่ได้ขึ้นจากบ่อ ล้างน้ำ ร่อนผ่านตะแกรงขนาด 5x5 ตร.มม. เพื่อเอาเศษวัสดุก้อนปูนขาวขนาดใหญ่ และปูนที่ไม่เกิดปฏิกิริยาออก นำปูนที่ได้ไปหมักในบ่ออีกครั้งหนึ่ง โดยควรดูแลรักษาระดับน้ำให้ท่วมปูน อยู่ในระดับไม่น้อยกว่า 1" ทั้งไว้อย่างน้อย 2 สัปดาห์ เรียกปูนนี้ว่า ปูนหมัก เมื่อจะนำปูนไปใช้ให้ถ่ายน้ำปูนออก น้ำปูนที่ถ่ายออกสามารถนำไปสลัดใส่ผนังที่จะทำการฉาบเพื่อเร่งผลให้ปูนฉาบแข็งตัวเร็วขึ้นได้

ค. ปูนดำ มีวัสดุดังนี้

- ปูนหมัก
- กระจกฉา หรือกระจกฟาง
- น้ำ และวัสดุอื่น ๆ เช่น น้ำตาลอ้อย (ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักอนุรักษ์ศิลปกรรม)

มีขั้นตอนดังนี้

- ตากปูนหมัก ให้นำปูนหมักมาขึ้นเป็นก้อน ขนาดประมาณ $\varnothing 4"$ นำไปตากแดดประมาณ 1 วัน จนปูนหมักแห้ง
- การตำ ให้นำปูนที่ตากแห้งแล้ว ไปตำในครกด้วยไม้ แล้วใส่กระจกฉาหรือกระจกฟาง ตำให้เนื้อปูนกับเนื้อกระจกผสมเข้าเป็นเนื้อเดียวกันใส่น้ำพอประมาณให้เนื้อปูนเหนียวพอเหมาะแก่การนำไปใช้
- การหมัก นำปูนดำที่ได้ใส่ถุงพลาสติก ขนาดพอเหมาะ มัดให้แน่น ไม้ให้อากาศเข้า แล้วนำไปแช่ในภาชนะใส่น้ำให้ท่วม หมักต่อไปอีกอย่างน้อย 2 อาทิตย์ จึงสามารถนำไปใช้ได้

- เทคนิคการนำไปใช้

1. ปูนฉาบ ประกอบด้วยส่วนผสม 3 ประเภท ดังนี้

- ปูนฉาบ ชั้นที่ 1-2 ส่วนผสม ปูนหมัก 2 ส่วน ทราช 5 ส่วน โดย ปริมาตร น้ำกาวและน้ำอ้อย
- ปูนฉาบ ชั้นที่ 3 ส่วนผสม ปูนหมัก 1 ส่วน ทราช 3 ส่วน โดย ปริมาตร น้ำกาวและน้ำอ้อย
- ปูนฉาบ ผิวนอก (ชั้นที่ 3) ส่วนผสม ปูนดำ น้ำกาว

การฉาบ หลังจากจัดเตรียมส่วนผสม น้ำกาว (หรือกาวหนังสัตว์) และน้ำอ้อย (หรือน้ำตาล) ให้มีความเหนียว ความข้น พอเหมาะแล้ว ในการฉาบชั้นที่ 1-3 ให้ฉาบหนาประมาณ 9-20 มม. ตามความเหมาะสมส่วนการฉาบผิวนอกด้วยสูตรปูนดำ ให้ฉาบหนาประมาณ 2-3 มม. เท่านั้น โดยให้ประพรมน้ำด้วยการสเปรย์วันละ 4-12 ครั้ง เพื่อหน่วงเวลาการแข็งตัวของปูน ไม่ให้แข็งเร็วจนเกินไปความหนาของปูนฉาบ ให้พิจารณาประกอบกับปูนฉาบโบราณเดิม ที่พบในแหล่งนั้น ๆ โดยทั่วไป ให้ฉาบปูนเก่าเท่าความหนาของปูนฉาบเดิมหรือบางกว่าเล็กน้อย ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้ออกแบบเฉพาะแหล่ง

2. ปูนสอ ให้ใช้อัตราส่วนโดยปริมาตรดังนี้

$$\text{ปูนซีเมนต์ขาว} : \text{ปูนขาว} : \text{ทราชหยาบ} = 1 : 4 : 8$$

การสอ ให้สอตามลักษณะเทคนิคโบราณเดิม ที่พบในแหล่งนั้น ๆ โดยให้เกิดความกลมกลืนกับเทคนิคโบราณมากที่สุดยกเว้นแต่จะมีระบุเป็นอย่างอื่น

3. เทคนิคการซ่อมแซมและอนุรักษ์ปูนปั้น ปูนฉาบ

3.1 เทคนิคการซ่อมแซมปูนฉาบ จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

- 3.1.1 ทำความสะอาดรอยขอบปูนฉาบ ด้วยแปรงขนอ่อนและน้ำสะอาด
- 3.1.2 กระทบะปูนส่วนขอบที่หมดสภาพออก
- 3.1.3 กระทบะปูนส่วนที่โป่ง พอง ผิวปูนไม่ติดผิวอิฐออก
- 3.1.4 พรมน้ำจืด ใตผิวปูนและอิฐชุ่มน้ำพอหมาด

3.1.5 ฉาบปูนห้ก ปูนดำ ตามสูตรที่กำหนด ตามรอยขอบกว้างประมาณ 1 นิ้ว หนาน้อยกว่าปูนเดิมประมาณ 2 ซม.

การดำเนินการในส่วนนี้เป็นงานละเอียดประณีต ผู้รับจ้างต้องแจ้งผู้ควบคุมงานล่วงหน้าก่อนดำเนินการ โดยการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการอนุรักษ์

วัสดุที่นำมาใช้ในการทำงาน

1. ปูนซีเมนต์ ใช้ปูนให้ใช้ปูนซีเมนต์ขาวตราเสือ เป็นปูนใหม่อยู่ในถุงเรียบร้อย เนื้อปูนไม่เป็นเม็ดเป็นก้อน เป็นปูนที่มีอายุไม่เกิน 45 วัน ก่อนการใช้งานเมื่อจัดส่งถึงที่ทำการก่อสร้างและจะต้องเก็บไว้ในที่ที่สามารถป้องกันฝนและความชื้นได้ และต้องยกพื้นสูงจากพื้นดินไม่น้อยกว่า 20 ซม. ถ้าปรากฏว่าปูนซีเมนต์เสียหายเนื่องจากฝนหรือความชื้นกีด ห้ามนำปูนซีเมนต์นั้นมาใช้เป็นอันขาด
2. ทราช ต้องเป็นทรายน้ำจืด สะอาดไม่มีเศษวัสดุหรือสิ่งสกปรกเจือปน ก่อนนำไปใช้ในการบูรณะต้องนำไปร่อนด้วยตะแกรงให้ได้ขนาดตามลักษณะการใช้งาน และต้องล้างให้สะอาดก่อนใช้งาน
3. หิน ต้องเป็นหินที่ใช้งานก่อสร้าง มีลักษณะโตนสม่ำเสมอทั้งตลอดแข็งแกร่งมีแรงเสียดทานและต้องเป็นหินที่สะอาดปราศจากสิ่งเจือปน ก่อนใช้ต้องรดน้ำให้สะอาดจนหมดฝุ่นและสิ่งเปรอะเปื้อน
4. เหล็ก ต้องเป็นเหล็กเสริมที่ใช้งานคอนกรีตที่ได้มาตรฐานกระทรวงอุตสาหกรรมและต้องได้ขนาดตามที่ระบุไว้ให้มีค่าคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.5 มม. และเป็นเหล็กใหม่จากโรงงาน
5. สี ใช้กับประเภทของสีให้ถูกต้องกับวัสดุตามที่กำหนดให้ ส่วนของอาคารที่อยู่ภายนอกให้ใช้สำหรับภายนอก คุณภาพต้องเทียบเท่า มอก. 727-2523 สำหรับสีน้ำมัน
6. น้ำยารักษาเนื้อไม้ ชนิดไม่มีสีและสีชา ให้ใช้น้ำยาเซลลูล์โรทหรือสีตราเครื่องบินหรือชนิดอื่นที่มีคุณสมบัติเทียบเท่า ทารักษาเนื้อไม้ตามที่ระบุไว้ในรายการประกอบแบบ และต้องปฏิบัติตามรายละเอียดของบริษัทผู้ผลิต
7. อุปกรณ์งานไฟฟ้า
  - อุปกรณ์ไฟฟ้าที่จะนำมาติดตั้งต้องเป็นของใหม่และมีคุณภาพดี รวมทั้งไม่เคยใช้งานมาก่อน โดยผู้รับจ้างจะต้องส่งตัวอย่าง catalogue และหรือรายละเอียดอุปกรณ์ไฟฟ้าให้คณะกรรมการตรวจการจ้าง และสถาปนิกผู้ออกแบบพิจารณาเห็นชอบเป็นลายลักษณ์อักษรเสียก่อนที่จะดำเนินการจัดซื้อและติดตั้ง
  - สายไฟฟ้าใช้ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับเครื่องหมายมาตรฐานอุตสาหกรรม มอก. 11-2531 เช่น THAIYAZAKI, PHELPOGE, BANGKOK CABLE หรือเทียบเท่า

- ดวงโคมชนิดห้อยก้านแฉ่งทำจากแก้วขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 10 นิ้ว ดวงโคมใช้กับหลอดประหยัดไฟ 60W หรือ 100W โดยใช้กับขั้วเกลียวแบบอี-27 (E-27) ให้ผู้รับจ้างจัดหาตัวอย่างรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจการจ้างและผู้ควบคุมงานพิจารณาก่อนดำเนินการ อุปกรณ์ดวงโคมกำหนดให้ใช้ที่ผลิตในประเทศไทยโดยมีมาตรฐานอุตสาหกรรมรับรอง
- SWITCH และ PLUG ขนาดตามแบบใช้ผลิตภัณฑ์ มอก.166-2519 เช่น ผลิตภัณฑ์ NATIONAL, CLIPSAL, BTICINO หรือเทียบเท่า
- อุปกรณ์ CIRCUIT BREAKER ใช้ผลิตภัณฑ์ MERLIN GERIN, ABB หรือเทียบเท่า
- LOAD CENTER ใช้ผลิตภัณฑ์ CRABTREE

หมายเหตุ วัสดุก่อสร้างต่าง ๆ ที่ใช้ในงานนี้ ให้ใช้วัสดุตามมาตรฐานอุตสาหกรรมของกระทรวงอุตสาหกรรมให้ผู้รับจ้างนำตัวอย่างให้ผู้ควบคุมงานพิจารณาเห็นชอบก่อนนำไปใช้งาน

อื่น ๆ

1. มาตรฐานฝีมือช่าง

- 1.1 นายช่างศิลปกรรม นายช่างโยธา หมายถึงผู้ที่สำเร็จการศึกษาและได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพสูงตรงตามสาขานั้น ๆ
- 1.2 ช่างปูน ต้องเป็นช่างฝีมือ มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถในการใช้ปูนโบราณแต่ละประเภทได้ถูกต้อง
- 1.3 ช่างปูนปั้น ต้องเป็นช่างปูนปั้นฝีมือมีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถ ในการใช้ปูนปั้นโบราณ สามารถปั้นปูนทาลวดบัวและลวดลายปูนปั้นโบราณได้ และเคยปฏิบัติงานอนุรักษ์จิตรกรรม และประติมากรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และได้รับการรับรองจากกลุ่มงานอนุรักษ์ศิลปกรรม สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

2. การบันทึกรายละเอียดงานบูรณะ

ให้ผู้รับจ้างดำเนินการบันทึกภาพการบูรณะซ่อมแซมอาคารดังกล่าว โดยแสดงสภาพก่อนบูรณะ รายละเอียดขณะทำการบูรณะ และรายละเอียดในตำแหน่งเดิม เมื่อได้บูรณะเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยจัดทำเป็นภาพถ่ายสีขนาด 5"x7" ประมาณไม่ต่ำกว่า 50 ภาพ 2 ชุด จัดใส่อัลบั้มให้เรียบร้อย และให้จัดทำเป็นภาพสไลด์สีไม่ต่ำกว่า 30 ภาพ 2 ชุด

3. ให้ผู้รับจ้างจัดทำรายงานรายละเอียดการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน

- เริ่มตั้งแต่บันทึกประจำวัน รายละเอียดการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน หลักฐานที่พบใหม่ เทคนิคการก่อสร้างการออกแบบหรือทำ Shop drawing ส่วนที่สำคัญรวมถึงการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมและบทสรุปประกอบด้วยต้นฉบับ 1 เล่ม และเอกสารจัดสำเนา 20 เล่ม ส่งมอบให้ผู้ว่าจ้างในการส่งมอบงานงวดสุดท้าย

- สำหรับองค์เจดีย์ให้ผู้รับจ้างจัดทำแบบสภาพปัจจุบัน และแบบหลังการบูรณะแสดงรูปแปลน รูปด้านทั้ง 4 ด้าน บนแผ่นกระดาษไซ เอ-1 จำนวนรวมไม่น้อยกว่า 10 แผ่น ส่งมอบให้ผู้ว่าจ้างในการส่งมอบงานงวดสุดท้าย

สมบูรณ์ / ร่าง
พัชรภรณ์ / พิมพ์
/ ตรวจ

รายละเอียดแบ่งงวดงาน การจ่ายเงิน
งานบูรณะโบราณสถานวัดม่วง ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

งวดที่ 1 เป็นจำนวนเงินในอัตราร้อยละ 25 ของค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานสกัดผิวปูนฉาบผนังภายนอกและเสา
- งานฉาบผิวปูนหมักผนังภายนอกและเสา
- งานติดตั้งตาข่ายกันนก
- งานติดตั้งระบบไฟฟ้า

ให้แล้วเสร็จภายใน 40 วัน นับตั้งแต่วันเริ่มสัญญา

งวดที่ 2 เป็นจำนวนเงินในอัตราร้อยละ 25 ของค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานรื้อกระเบื้องดินเผาปูพื้นภายในวิหารของเดิมออกทั้งหมด
- งานปรับพื้นเดิมราดด้วยน้ำยากันปลวกและแมลง
- งานรองพื้นด้วยทรายหยาบ ปูทับด้วยอิฐขนาดใหญ่ ยานวดด้วยปูนหมัก
- งานปูกระเบื้องดินเผาพื้นภายในวิหารทั้งหมด
- งานตรวจสอบประตูหน้าต่างทั้งหมด
- งานกำจัดปลวกพื้นผิวรอบนอกตัววิหาร

ให้แล้วเสร็จภายใน 80 วัน นับตั้งแต่วันเริ่มสัญญา

งวดที่ 3 เป็นจำนวนเงินในอัตราร้อยละ 20 ของค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานล้างทำความสะอาดเจดีย์หมายเลข 1 และ 2
- งานตรวจสอบปรับแก้และก่ออิฐเสริมเจดีย์หมายเลข 1 และ 2 ส่วนที่ชำรุดและหลุดหาย
- งานสกัดผิวปูนฉาบองค์เจดีย์ที่เสื่อมสภาพออก
- งานเจาะเย็บอัดฉีดน้ำปูนเสริมเหล็กทั้งหมด

ให้แล้วเสร็จภายใน 115 วัน นับตั้งแต่วันเริ่มสัญญา

งวดที่ 4 (งวดสุดท้าย) เป็นจำนวนเงินในอัตราร้อยละ 30 ของค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติ

งาน

- งานฉาบผิวเจดีย์หมายเลข 1 และ 2 ด้วยปูนหมักและขัดทับด้วยปูนดำทั้งหมด
- งานทำความสะอาดพื้นที่บริเวณที่ทำงานโดยรวม

ให้แล้วเสร็จภายใน 150 วัน นับตั้งแต่วันเริ่มสัญญา
